

OKUFED

**OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ**

**OSMANIYE KORKUT ATA UNIVERSITY
JOURNAL OF FACULTY OF ARTS AND SCIENCES**

OSMANIYE

CİLT / VOLUME: 4

SAYI / ISSUE: 1

HAZİRAN/JUNE 2022

Merhum Dr. Öğr. Üyesi Murat GÖK hocamıza ithafen...

OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Cilt: 4 Sayı:1 Haziran 2022

Yayın Kurulu

Dergi Sahibi

Prof. Dr. Turgay UZUN (**Rektör**)

Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı

Prof Dr. Filiz ÖZBAŞ GERÇEKER

Editörler

Prof. Dr. Eyüp TEL, Fizik Bölümü, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi (Türkiye)

e-mail: eyuptel@osmaniye.edu.tr

Prof. Dr. Bülent KIRMIZI, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi (Türkiye)

e-mail: bulentkirmizi@osmaniye.edu.tr

Yardımcı Editör

Dr. Öğr. Üyesi Nazmi SEDEFOĞLU, Fizik Bölümü, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi (Türkiye)

e-mail: nazmisedefoglu@osmaniye.edu.tr

Alan Editörleri

Doç. Dr. Fuat BOZOK, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hülya GÜN BOZOK, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

Editör Kurulu Üyeleri

Doç. Dr. Tamer DOĞAN (Çukurova Üniversitesi)

Prof. Dr. İsmail Hakkı SARPÜN (Akdeniz Üniversitesi)

Prof. Dr. Mohamed Belgiad (University of Science and Technology Houari Boumediene)

Doç. Dr. Yusuf ZALAOĞLU (Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi)

Sekreteryaya

Arş. Gör. Asiye ERDAĞ, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi (Türkiye) /

e-mail: asiyeerdag@osmaniye.edu.tr

Arş. Gör. Şaban YALGIN, Tarih Bölümü, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi (Türkiye) / Mizanpajcı

e-mail: sabanyalgın@osmaniye.edu.tr

Arş. Gör. Rakiye ÖZDAL, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi (Türkiye) / Yabancı Dil Editörü

e-mail: rakiyeozdal@osmaniye.edu.tr

Arş. Gör. Derya ULUTAŞ, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi (Türkiye) / Sekreter - Son Okuyucu

e-mail: deryaulutas@osmaniye.edu.tr

İletişim

okufed@osmaniye.edu.tr

OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Cilt: 4 Sayı: 1 (Haziran 2022)

ARAŞTIRMA MAKALELERİ

1	İkinci Dil Öğrencilerinin Ders Notlarında Ana Dillerini Kullanma Kalıpları: Bir Vaka Çalışması Aslı SAYGI	1-14
2	Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre: Kurmaca Dilin İnşası Birsel SAĞIROĞLU	15-25
3	Osmaniye Şehrinin Nüfus Özellikleri Şule DEMİR	26-59
4	Anli-Güngör Saçılma Fonksiyonu ile Modifiye UN Metodu Kullanılarak Difüzyon Katsayılarının Hesaplanması Ahmet BÜLBÜL	60-65
5	Optiksel Uyarılmayla Lüminesans Yöntemi Kullanılarak Kuvarsit Numunesinin Dozimetik Özelliğinin İncelenmesi Tamer DOĞAN	66-70

	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt 4, Sayı 1, 2022	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences, Volume 4, Issue 1, 2022	
	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences	

Native Language Using Patterns in Second Language Learners' Lecture Notes: A Case Study

Aslı SAYGI^{1, *}

¹ Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, 93009, Kahramanmaraş.

*Sorumlu yazar: aslikiz1@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7467-3994
DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1121782>

To cite: Saygı, A. (2022) İkinci Dil Öğrencilerinin Ders Notlarında Ana Dillerini Kullanma Kalıpları: Bir Vaka Çalışması, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(1),01-14. DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1121782>

Research Article	Abstract
Received: 26.05.2022 Accepted: 27.06.2022 Published online: 30.06.2022	It is an undeniable fact that notetaking is an effective strategy in second language learning. This study highlights B1 level adult ESL students' strategy of using their L1 during their notetaking in a native-speaker teacher's lectures. For this study, a combination of grades taken in B1 level English courses were collected from different participants and these grades were analyzed through thematic content analysis. Additionally, the same participants were given a semi-structured questionnaire to discuss the overall effectiveness of partial first language use in students' grades. The study findings showed that, in general, when students encounter a complex vocabulary and can immediately remember the equivalent of these words in their first language, they directly translate the foreign language word they encounter into their mother tongue. However, if they cannot remember the exact first language equivalent of the foreign word, or if the first language version is complex, or if the student is unsure, it shows that they have explained these words using their second language. These findings have significant contributions to educators and test-designers as they can develop new language teaching and assessing strategies via using L1 notetaking.
Keywords: Second Language Learning , Notetaking, Adult Learners, Translation	
İkinci Dil Öğrencilerinin Ders Notlarında Ana Dillerini Kullanma Kalıpları: Bir Vaka Çalışması	
Araştırma Makalesi	Özet
Geliş tarihi: 26.05.2022 Kabul tarihi:27.06.2022 Online Yayınlanma:30.06.2022	Not almanın ikinci dil öğreniminde etkili bir strateji olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu çalışma, B1 seviyede İngilizce bilen yetişkin öğrencilerin anadili İngilizce olan bir öğretmenin derslerinde not alırken birinci dillerini kullanma stratejilerini vurgulamaktadır. Bu çalışma için farklı katılımcılardan B1 seviyesindeki İngilizce derslerinde aldıkları notların bir kombinasyonu toplanmıştır ve bu notlar tematik içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Analiz sonunda öğrencilerin karşılımlarına çıkan kelimenin ana dillerindeki tam karşılığını hatırlayabildiklerinde anadillerinde not aldıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenle öğrencilerin notlarındaki kısmi ana dil kullanımının genel etkililiğini tartışmak için aynı katılımcılarla görüşülmüştür. Çalışma bulguları, genel olarak, öğrencilerin karmaşık bir kelime dağarcığıyla karşılaştıklarında ve bu kelimelerin ana dillerindeki karşılığını hemen hatırlayabildiklerinde, karşılımlarına çıkan yabancı dildeki kelimeyi direkt olarak ana dillerine çevirdiklerini göstermiştir.

Bununla birlikte, yabancı kelimenin ana dildeki tam karşılığını hatırlayamıyorlarsa veya ana dildeki versiyonu karmaşık ya da öğrenci emin değilse, bu kelimeleri İngilizce kullanarak açıkladıklarını göstermektedir. Bu bulguların, ana dilde not almayı kullanarak yeni dil öğretimi ve değerlendirme stratejileri geliştirebilecekleri için eğitimcilere ve test tasarımcılarına önemli katkıları vardır.

Anahtar kelimeler: İkinci Dil Öğrenimi, Not Alma, Yetişkin Öğrenciler, Çeviri

1.Introduction

Notetaking is one of the strategies towards which many teachers encourage their students, mostly because it is an organized way of recalling what was learned. Wilding and Hayes (1992) argue that notetaking requires a great deal of attention as it means recording some information using some techniques. Similarly, Smithies (1983) argues that notetaking is an effective strategy not only in English classes, but it is also valued in EFL contexts as it is a high and demanding cognitive ability to select significant points from a spoken discourse. Also, Carrier (1983) stated that, even though notetaking looks like an out-of-date practice in an area in which students tend to use more technological devices and teachers tend to distribute a copy of their lecture notes, most of the students agreed that they still take their own notes with pen and paper.

Starting from the past ten years, we have seen a growing amount of literature worldwide, highlighting the importance of notetaking in education and considering it an essential, organized, and complex activity that triggers student comprehension. It is believed that notetaking is an activity that survives the test of time in academia (Dunkel et al., 1989) and maintains its' significance. Thus, it is significant to discover students' habits and tendencies while taking notes and create teaching strategies accordingly. The current study explores in which circumstances students switch to their L1 in their lecture notes and its reason. To ensure that the teacher did not initiate their L1 switches, a class in which only two English native-speaker teachers taught was selected. Students' already-existing notes were examined to make a naturalistic observation.

Different theories exist in the literature regarding notetaking in the educational context. According to the research that Tsai and Wu conducted in 2010, it is found that Chinese adult students receiving English-only classes showed better traces of comprehension in both long lectures and short conversations when they wrote in English compared to the ones who have taken their notes in Chinese. Similarly, Siegel (2016) argued that some scaffolding or pedagogical support concerning notetaking would make students effective note-takers in their L2 and their L1. These two findings suggest students can benefit from the notes they have written in their L2 just as much as, sometimes even more, than the notes they have taken in their L1.

Conversely, Dunkel (1988) suggested that L2 notetaking is a handicap for English for Academic Purposes (EAP) students. There is much research for L1 note-takers to be successful note-takers in their L2. In the same vein, Clerehan (1995) highlighted the L1 and L2 word counts in her study, which she conducted with students taking law lectures. She found that while the average word count in L1 notes was 442, the average in L2 was 232. Besides, in the study conducted with non-native learners, Hayati and Jalilifar (2009) found that ESL students considered notetaking a barrier to their comprehension as they could not follow what the lecturer said because they were writing. Altogether, these studies provide important insights into the L1 and L2 notetaking separately. However, there is a need for studies that naturally examine the effects of L1 and L2 usage. In all studies mentioned in this section, students are given a task. Namely, the researcher experiments on the students, and the results are primarily quantitative. Overall, this situation shows the in-depth need for qualitative research to understand the effect and the reasons for the mixed notetaking phenomenon in L2-only classes. In the following pages, the following research questions will be answered:

- In which circumstances do adult EFL learners refer to their L1 in their notetaking, and why?
- Does taking their notes in their L1 contribute to their overall lecture learning?

2. Methodology

2.1. Data Collection

This study differs from the previously mentioned works because a case-study approach was adopted to examine fewer participants in a detailed manner. A two-phased data collection process was adopted to go hand in hand with the multiple sourced nature of the qualitative research and better interpret the answers to our research questions. In this study, the data were purposefully collected from a group of students (7 people, intermediate level) receiving English lessons for four hours per day from two native-speaker teachers in a language course. Because the researcher lives in Kahramanmaraş, participants of the study were chosen from a language course in Kahramanmaraş. Thus convenient sampling method was utilized. Also, to not narrow down our research with the usage of Turkish in L2 notetaking, we included two Syrian students who refer to their knowledge of Arabic while taking notes. Before collecting data, participants signed a consent form stating that their data would be used in research to avoid violating ethical

issues. The participants' notes after learning about the study were not used to ensure validity. For the first step of data collection, the participants were asked to lend their notebooks in which they wrote their lecture notes, and the relevant data, including L1 and L2 notes on the same page, were selected. This data enabled the researcher to examine students' notetaking patterns critically.

For the second part, the participants were delivered a semi-structured questionnaire via Google Forms (link available at: <https://cutt.ly/IKAQWsL>). The semi-structured questionnaire including three open-ended questions was delivered in Turkish without a word/sentence restriction for the participants to be able to write more detailed answers. A significant advantage of using an online platform was that it enabled participants to record their answers from any location. Besides, the semi-structured questionnaire offered an effective way of gaining supporting evidence for the results of the researcher's critical examination of the notes. Also, as Wright (2005) suggests, thanks to online platforms, it is now possible to reach countless participants when conducting research and it is time and cost-efficient. However, Nayak and Narayan (2019) argue that online questionnaires are not quite trustable as one of the major ethical issues when doing research is if the participants' identity is confidential or not, and they argue that in online questionnaires, it is very easy to reach participants' IP addresses. Considering all these factors, the questionnaire in this study was conducted via an online platform to be time efficient.

2.2. Data Analysis

After data collection, a winnowing procedure was conducted to find the helpful piece of information. Students' notes were thematically analyzed considering the difficulty factor of the newly introduced item, and common patterns were searched. Students' notes were categorized according to their relation to various sub-categories of language (vocabulary, grammar, etc.). After the first analysis, notes were checked by another researcher who studied for a Ph.D. in ELT. Thematic Content Analysis was very useful in this research because it offered a systematic look at what this study aims to investigate. In most basic terms, TCA means interpreting the data with codes on a more abstract level (Vasimoradi et al., 2016). The results of this critical analysis were combined with the questionnaire findings and the original footage of the notes were included in Appendix.

3. Findings

In this study finding the patterns of adult students' use of their native language in second language lecture notetaking was aimed. The first concern of this study was to investigate in which circumstances do adult EFL learners refer to their L1 in their notetaking, and why. Figure 1 shows that during a lecture about "narrative tenses", a student from the participant group (student 1) preferred taking a portion of her notes in L1. It can be observed that the student has written a Turkish explanation about the "past continuous" tense, which is a tense readily available in Turkish as "geçmiş zamanın hikayesi." However, when it comes to perfect tenses, which are not available in their native tongue, she preferred explaining the aforementioned tense in English.

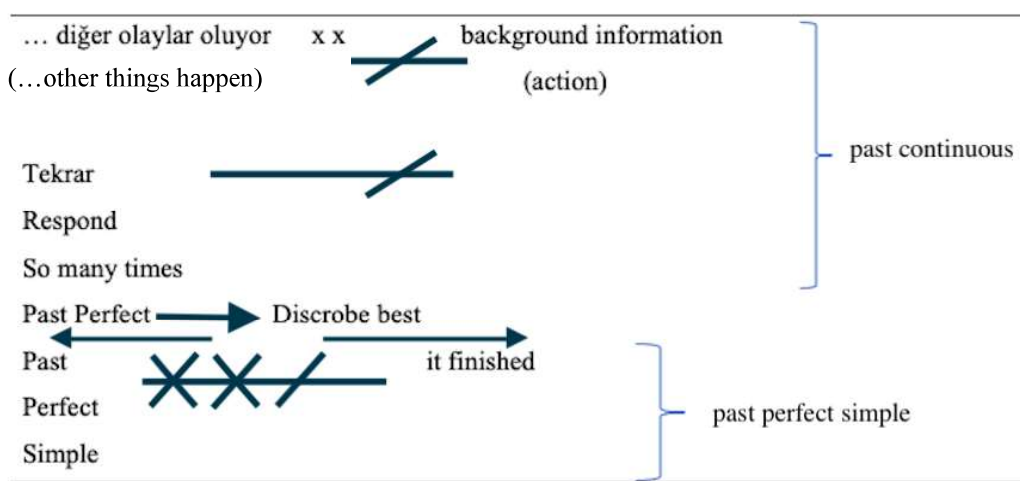
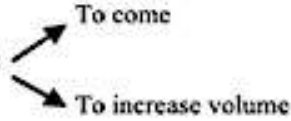

Figure 1

Similar to Figure 1, in Figure 2, a different participant can be seen using the same technique. In the extracts taken from two consecutive pages, student 2 uses his L1 to indicate the exact L1 correspondence of the newly learned vocabulary item "improvise." However, he uses his L2 to express the verb "to bid," as it is a verb of which one cannot swiftly recall the direct Turkish translation.

To bid = to make an offer

Fixed price

To turn up:

I'm a big fan of Haluk Levent. Because I like rock music and he's very helpful.

To read music (music notes)

To play by ear

Improvise (doğaçtan söylemek, çalmak)

Past simple. Old past continuous; used to

Today, I got up then I had breakfast after that I went to work.

Figure 2

Alternatively, in an extract taken from student 3 (see Figure 3), it can be inferred that while almost the whole page was written In English, the student preferred highlighting only a tiny and specific part using a Turkish word to remember the structure better. Yet, student three demonstrated almost the same notetaking strategies with S1 and S2 on another page (see Figure 4). While he wrote the same L1 for the word "income," he used L1 and L2 to clarify "plagiarism." Obviously, the student did not know, or could not swiftly remember that "plagiarism" means "intihal" in Turkish. Thus, he used the phrase "ihamet etme." However, when

Conditional Sentences in English (Hypothetical Situations)

0: When it's cold, I wear warm clothes.

1: If it rains later, I will take an umbrella.

2: If I had lots of money, I would buy a villa in Kaş.

3: If I had visited my friend, we would have eaten midye.

Third was a possibility in the past, but now impossible.

Might, could, should... olabilir

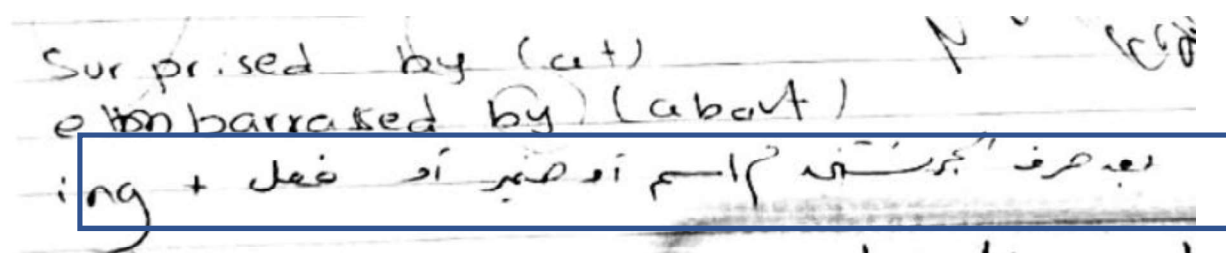
he understood that the words "ihanet etme" do not overlap with the meaning of "plagiarism," he decided to explain the term in L2.

Figure 3

Decent: respectful
Impose: kendini destekleme
Priorities: öncelik
Income: gelir
Mania: very crazy about smthng
Plagiarize: ihanet etme (stealing thinking)

Figure 4

Like Figure 3, in an extract (Figure 5) taken from one of the Syrian students' notebooks, it was seen that she preferred translating the new grammar rule she had learned to her L1.

The image shows a handwritten note on lined paper. The top line reads "Surprised by (at)" with a handwritten "P" and "C" to the right. The second line reads "embarrassed by (about)". The third line is highlighted with a blue box and contains the Arabic text "بعد حرف الجر نستخدم اسم او ضمير او فعل + ing".

Figure 5 (In the highlighted part, it is written: After the proposition, we use a noun, a pronoun, or v(ing)).

The second concern of this study was to investigate whether students' taking notes in their native tongue helped them having a better understanding of the overall lecture. The results obtained from the questionnaire were hand in hand with the results of the critical examination. Considering the answers to the first question, students supported the idea that they prefer taking their notes in L1 when they encounter a novice vocabulary or grammar item. Yet, two of the participants indicated that they use their L1 because they don't find themselves competent enough in their L2 to explain all the points that have been mentioned in the lecture. One participant stated that she prefers referring to her L1 because she finds herself faster when writing in L1.

In the second question, students expressed that using their L1 makes them feel more comfortable. However, four of them stated that it doesn't give them confidence as they suffer a certain kind of remorse and inadequacy because they cannot explain all the points in their L2.

One participant expressed that she felt even more comfortable and confident when she wrote everything in L2.

Surprisingly, for the third question, all participants declared that referring to their L1 while taking notes helped them to a certain degree to understand the overall lecture better.

Thus, the findings of this study suggested that adult L2 English learners referred to their L1 while taking notes, mostly when they learn a new vocabulary or grammar item, and they do it for several purposes. Some of the answers to the questionnaire items are as follows:

For the first question:

“Hiç bilmediğim bir kelime öğreniyor isem ana dilimi kullanıyorum. Çünkü anlamak ve konuşmak açısından daha kolay oluyor” (Participant 4).

“Yabancı dil seviyem çok iyi olmadığı için.. mesela ingilizcem çok iyi olsaydı o dersi bütün her şeyi ingilizce yazardım .. Ayrıca kendi ana dilimde kendim daha iyi ifade ettiğimi yani nasıl anlayabileceğimi bildiğim için ve daha hızlı yazabileceğim için bazen kendi ana dilimde not almayı tercih ediyorum” (Participant 3)

“Hatırlayamayacağımı düşündüğüm kelime ya da cümlelere tekrar dönüp baktığımda kolaylık sağlaması için” (Participant 1)

For the second question:

“Rahat hissettiriyor fakat özgüven vermiyor. Yabancı Dil kullanmam gerekirken ana dilimi kullanmak biraz vicdan azabı çektiriyor gibi.” (Participant 4)

“evet daha rahat hissediyorum” (Participant 5)

For the third question:

“Bi nebze sağlıyor. Fakat ana öğrenmem gereken durumu yabancı dilde açıklama yaparak öğrenmek daha kalıcı oluyor”

“Evet kendi anadilimize hakim olduğumuz için daha iyi anlamamıza sağlar.”

4.Discussion

As an overall result of this study, it should be once again acknowledged that referring to the mother tongue when studying a second language is inevitable and by human nature. No matter the learners' level, they use "what they know" as an assistant to contribute to "what they are learning." In addition, it should be noted that all seven participants in this study think that using two languages while taking notes helps them for a more complete understanding of the lecture. Also, at the end of this study, it is once again emphasized that translation is not a strategy to be ignored while language-learning unlike many people believe. Thus, this study can be considered

as a directive for curriculum makers, test-designers, and teachers because it highlights the benefit and necessity of L1 usage in language classrooms. In research she conducted about translanguaging, Yuvayapan argues that even though teachers believed that L1 use is significant in classrooms, their practical applications in certain circumstances proved otherwise (Yuvayapan, 2019). So, even though it is an undeniable fact that having an L2-only environment is a huge source of advertisement for language schools and courses, and recently there has been a massive trend of hiring native-speaker babysitters for children to learn English, parents, and fee-payers should be informed that it is not the “right” way to do so, there is nothing called “right way”, and "native-speaker" term itself is a problematic concept (Alptekin, 2008).

Nevertheless, students and anyone interested in language learning need to know that the quality of teaching does not depend on the languages being used throughout the lesson but on the learning outcomes. Namely, the quality of the learning can be understood by looking at the overall match between students learning outcomes and lesson objectives. As Auerbach (1993) suggests, L2-only policies in ESL teaching have unexamined backgrounds, and they have no pedagogical justifications. Thus, teachers should be aware of how unavoidable L1 usage is as the evidence shows that even though both teachers who taught these participants were native speakers. There wasn't even a trace of their L1 during the lectures; the participants still referred to their L1 while taking notes. However, it is worthwhile mentioning the idea that students' notes in which they referred to their L1 should be observed by their teachers very closely as sometimes these notes are either incorrect or incomplete. So, even though the students use their L1 to understand the lecture better, they might have a wrong or missing understanding of the lecture. Also, only looking at the questionnaire findings, it can be seen that these participants' ability to use their L1 is also limited. For example, as the results show, the word “plagiarism” has an exact correspondence in Turkish; however, as the participant did not know it, he mistranslated it. Besides, all the participants made many grammar mistakes even when responding to the questionnaire items in their L1. Thus, students' capacity to use their L1 efficiently is another factor to be considered.

A meaningful incident while collecting the data for this study was that even though more students indicated that they took their notes in both L1 and L2, most were unwilling to share their notebooks, thinking that their notes could be funny and embarrassing. This incident is a piece of obvious evidence for students' being afraid of making mistakes, mainly their mistakes' being acknowledged by other people, especially by experts. It suggests that teachers should focus more on the pedagogical side of teaching, in this case, lowering student anxiety towards making mistakes.

5. Conclusion

Note-taking is a strategy on its own and the use of L1 in L2 note-taking practices were often underestimated and ignored. The aim of this study was to investigate in which cases students refer to their native tongue while taking notes in English and the importance of doing so. However, there were very few studies that gave an in-depth insight concerning students' strategies for referring to their native tongue in their L2 note-taking practices. Results showed that students are eager to take notes in their native language when the word they encounter can directly be translated or is readily available in their L1. Yet, students preferred making an explanation in English either when they could not remember the direct translation of the word or when they felt like the L1 correspondence did not fit with the L2 meaning.

In short, this study proved that referring to L1 in their note-taking practices yields benefits, at least gives confidence, to adult L2 learners, and L1 use is an indispensable component of second language learning. The majority of the participants had positive attitudes towards L1 note-taking. However, it should be noted that if teachers want to benefit from L1 in their lessons, it should be integrated into the class very carefully so that it does not minimize students' L2 use. Another important conclusion from this research is that the importance of L1 usage both in the classroom environment and while taking notes is not appreciated enough by teachers; instead, teachers tend to prevent students from using their native tongue, thinking native-like oral fluency can only be possible via avoiding the use of L1 in a classroom context. Thus, it is a source of shame for some students to refer to their L1 as they think they are not competent enough to take notes in L2-only. However, it should be noted that L1 use enables learners to gain a better command of the native tongue and develop their listening ability to a better extent while learning an additional language. Thus, it should be noted that further research is needed to investigate the effectiveness of L1 use in ESL classroom context and L1 use while notetaking. This study is limited in the sense that it includes few participants. Nevertheless, more quantitative research with more participants is needed to be able to generalize the findings of this study. Also, Titsworth (2004) found out that students are able to take better notes and better understand the lecture when their teachers give some tips on how to take notes. Thus, it should be noted that teachers need to be trained in a way that they have a certain awareness of notetaking practices and how to take notes in a systematic way. Namely, teachers should be aware of the strategies and organizational cues in notetaking practices so that they can make their students use notetaking as an effective assistant in their educational processes.

Acknowledgment:

I would like to thank my dear professor and my colleague Dr. Fatma Yuvayapan for her major support both in the writing process of this article and in my career as a research assistant. Without her contribution and heartening, this study could never have been completed.

References:

- Alptekin, C. (2002). Towards intercultural communicative competence in ELT. *ELT Journal*, 56(1), 57–64. <https://doi.org/10.1093/elt/56.1.57>
- Auerbach, E. R. (1993). Reexamining English only in the ESL classroom. *TESOL Quarterly*, 27(1), 9. <https://doi.org/10.2307/3586949>
- Başkarada, S. (2014). Qualitative Case Study Guidelines. *The Qualitative Report*, 19(40), 1-18.
- Can, I., & Silman-Karanfil, L. (2022). Insights into emergency remote teaching in EFL. *ELT Journal*, 76(1), 34-43. <https://doi.org/10.1093/elt/ccab073>
- Carrier, C. A. (1983). Notetaking research. *Journal of Instructional Development*, 6(3), 19. <https://doi.org/10.1007/BF02906208>
- Chaudron, C., Loschky, L., & Cook, J. (1995). Second language listening comprehension and lecture note-taking. In J. Flowerdew (Ed.), *Academic Listening* (1st ed., pp. 75–92). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139524612.008>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Dunkel, P. A. (1988). Academic listening and lecture notetaking for L1/L2 Students: the need to investigate the utility of the axioms of good notetaking. *TESL Canada Journal*, 6, 16.
- Dunkel, P., Mishra, S., & Berliner, D. (1989). Effects of note taking, memory, and language proficiency on lecture learning for native and nonnative speakers of English. *TESOL Quarterly*, 23(3), 543. <https://doi.org/10.2307/3586929>
- Given, L. M. (2008). *The Sage encyclopedia of qualitative research methods*. Sage Publications.
- Glas, K., Dittmar, P., & Allendes, P. (2021). Guided by images—Chilean novice teachers’ visions of themselves. *ELT Journal*, 75(4), 451–459. <https://doi.org/10.1093/elt/ccab021>

Hayati, A. M., & Jalilifar, A. (2009). The impact of note-taking strategies on listening comprehension of EFL Learners. *English Language Teaching*, 2(1), 101. <https://doi.org/10.5539/elt.v2n1p101>

Mokhtar, A. A., Rawian, R. M., Yahaya, M. F., Abdullah, A., & Mohamed, A. R. (2017). Vocabulary learning strategies of adult ESL learners. *The English Teacher*, 12.

Siegel, J. (2016). A pedagogic cycle for EFL note-taking. *ELT Journal*, 70(3), 275–286. <https://doi.org/10.1093/elt/ccv073>

Siegel, J. (2020). Appreciating translanguaging in student notes. *ELT Journal*, 74(1), 86–88. <https://doi.org/10.1093/elt/ccz052>

Smithies, M. (1983). Note taking: some general considerations. *World Englishes*, 2(3), 164–166. doi:10.1111/j.1467-971x.1983.tb00545.x

Titsworth, B. S. (2004). Students' notetaking: the effects of teacher immediacy and clarity. *Communication Education*, 53(4), 305–320. doi:10.1080/036345203200030592

Tsai-Fu, T. S. A. I., & Wu, Y. (2010). Effects of note-taking instruction and note-taking languages on college EFL students' listening comprehension. *New Horizons in Education*, 58(1), 120-132.

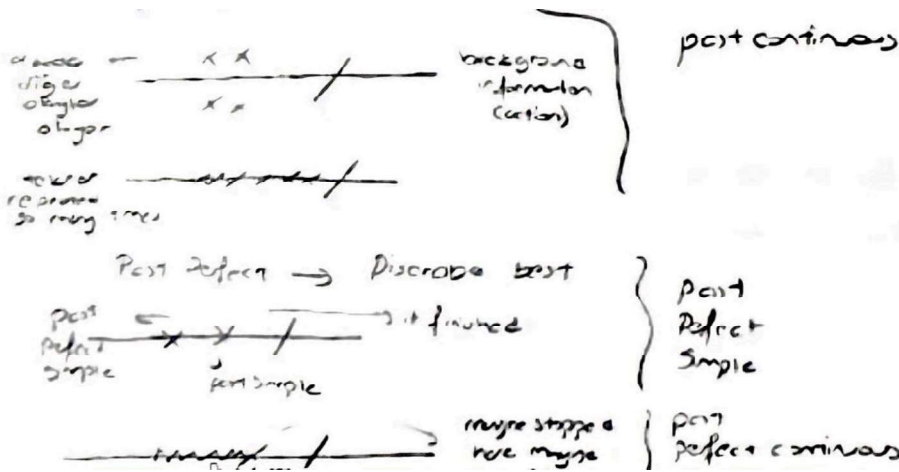
Vaismoradi, M., Jones, J., Turunen, H., & Snelgrove, S. (2016). Theme development in qualitative content analysis and thematic analysis. *Journal of Nursing Education and Practice*, 6, 100–110. <https://doi.org/10.5430/jnep.v6n5p100>

Wilding, J.M., & Hayes, S. (1992). Relations between approaches to studying and note-taking behaviour in lectures. *Applied Cognitive Psychology*, 6, 233-246.

Wright, K. B. (2005). Researching internet-based populations: advantages and disadvantages of online survey research, online questionnaire authoring software packages, and web survey services. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 10(3), JCMC1034. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2005.tb00259.x>

Yuvayapan, F. (2019). Translanguaging in EFL classrooms: Teachers' perceptions and practices. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 15(2), 678–694. <https://doi.org/10.17263/jlls.586811>

Appendix

U Musical experiences 06/11/21
 to bid =
 to make an offer
 fixed price
 to turn up → 1. to come
 → 2. to increase volume
 I'm a big fan of Hobb Lovatt Because I like Rock music and the very helpful.

U to read music (music notes)
 to play by ear
 improvise (disjunct or say music, colour)
 Past simple and past continuous; used to
 Today, I got up then I had breakfast
 after that I went to work

Conditional Sentences in English (Hypothetical Situations)

- 0 → When it's cold, I wear warm clothes
- 1 → If it rains later, I will take an umbrella
- 2 → If I had lots of money, I would buy a villa in Kaf
- 3 → If I had visited my friend, we would have eaten midye.
- ↳ There was a possibility in the past but now impossible
- If I were you, I would go to a doctor → advice

might, could, should -> obligation

I was born in Glasgow but if I had been born (to born) in the US, I would have gone (go) to an American high school I probably wouldn't have gone (not go) to university because my family was rich. So I would have got (got) a manual job and wouldn't have earned (not earn) as much money. I'm happy I was born in the UK and not the US

decent = respectful
impose = kendini destekleme
priorities = öncelik
income = gelir

mania = very crazy about smthng

plagiarize = iharet etme (stealing thinking)

	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt 4, Sayı 1, 2022	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences, Volume 4, Issue 1, 2022	
	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences	

Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre: Kurmaca Dilin İnşası

Birsel SAĞIROĞLU^{1, **, **}

¹ Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Osmaniye, Türkiye

* Sorumlu Yazar/Corresponding Author, birselsagioglu@gmail.com, ORCID ID : 0000-0001-6428-7686
DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1133845>

** Bu çalışma Korkut Ata Bilimsel Araştırmalar Kongresi 2022’de özet bildiri olarak sunulmuştur.

To cite: Sağiroğlu B. (2022). Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre: Kurmaca Dilin İnşası. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (1) , 15-25 . DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1133845>

Araştırma Makalesi	Özet
Geliş tarihi: 21.06.2022 Kabul tarihi: 27.06.2022 Online yayınlanma: 30.06.2022	<p>Bu çalışmada, “tarihsel gelişim” ve “kurmaca” ilişkisi, Jaques Lacan’ın özne teorisi dikkate alınarak sorgulanmıştır. Amaç, kurmacanın toplumsal değişimle ilişkisini kuramsal bir çerçevede ortaya koymak ve metnin ön plana çıkan özelliklerini “dil inşası” bağlamında çözümlenektir. Buna göre kurmacanın toplumsal olayların/otoritelerin etkisiyle değişime uğradığı ve her dönemin tipik özelliklerini taşıyan güdümlü bir deneyimin sonucunda ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Çalışmanın iddiasını desteklemek amacıyla dönemlerin karakteristik taraflarını yansıtabilecek iki metin (<i>Oduncu ve Kızı</i>, <i>Felatun Bey ile Rakım Efendi</i>) seçilmiştir. Dilin ve onun tarihsellikle olan bağı, Lacancı terminoloji ve örnek metinlerden kalkılarak irdelenmiştir.</p> <p>Lacan, teorisini “dil” ve onun iktidarı üzerinden kurar. İktidar olarak dil, sözlü kültürden günümüze dek dönemlerin değişmez yasalarında farklı kılıklarla ortaya çıkar. Her dönem esasında “önceki”ini –bastırılmış olanı- de içerir, bastırılmış olan bir tehdit unsuru olarak ve aynı zamanda kaybedilmiş olanın (nesne kaybının) kazanılabileceği düşüncesiyle hareket eder. Buna göre sözlü kültürde yalın, ideal ve değişmez özelliklere sahip, hayalî bir dünyanın hikâye anlatıcısıyla karşılaşmak mümkündür. Toplumun doğayla bütünlük kurma isteği ve “birey”in daha keşfedilmemiş olması okura farklı bir kurmaca deneyimi sunar. Buna karşılık yazılı kültüre geçişle birlikte akılcı yasaların etkisiyle anlatı, dış gerçekliği “nedensellik” yasası temelinde temsil etmeye başlar. Bu yasaların toplum üzerinde tahakküm kurduğu, modern dönemde Batılı olma fikrinin kurmacaya da sızdığı ve dilin bu fikirlerin taşıyıcılığını üstlendiği söylenebilir. Postmodern dönemde ise gerçekliğe duyulan güvenin azaldığı, şüphenin arttığı ve yerleşik anlatı yasalarının askıya alındığı gözlemlenebilir. Özellikle 1950’li yıllardan sonra metinlerin akıldışı bir üslupla köktenci bir biçimde bütün dil yasalarını reddettiği tespit edilebilir.</p>
Anahtar kelimeler: Dil, kurmaca, tarihsellik, Jacques Lacan, Oduncu ve Kızı, Felatun Bey ile Rakım Efendi.	
From Oral Culture To Written Culture: The Construction Of Fictional Language	
Research Article	Abstract
Received: 21.06.2022	In this study, the relationship between "historical development" and

Accepted: 27.06.2022 Published online: 30.06.2022	"fiction" of the reinterpreted world has been questioned by considering Jaques Lacan's theory of the subject. The aim is to reveal the relationship of fiction with social change in a theoretical framework and to analyze the prominent features of the text in the context of "construction of language". Accordingly, it has been determined that fiction has undergone changes under the influence of social events/authorities and emerged as a result of a guided experience that has the typical characteristics of each period. In order to support the claim of the study, two texts (Oduncu ve Kızı, Felatun Bey and Rakım Efendi) that can reflect the characteristic aspects of the periods were selected. Language and its connection with historicity have been examined based on Lacanian terminology and sample texts. Lacan builds his theory on "language" and its power. Language as a power emerges in different guises in the unchanging laws of the periods from oral culture to the present day. Each period essentially includes its "previous" – the repressed – acting as a threat to the repressed and at the same time with the thought that what has been lost (loss of object) can be regained. Accordingly, it is possible to encounter a storyteller of an imaginary world with simple, ideal and unchanging features in oral culture. The society's desire to integrate with nature and the fact that the "individual" has not been discovered yet offers the reader a different fictional experience. On the other hand, with the transition to written culture, with the effect of rational laws, the narrative begins to represent external reality on the basis of the law of "causality". It can be said that these laws dominate the society, the idea of being Western in the modern era has also infiltrated into fiction, and the language has assumed the carrier of these ideas. In the postmodern period, it can be observed that the trust in reality has decreased, the suspicion has increased and the established narrative laws have been suspended. Especially after the 1950s, it can be determined that the texts radically rejected all language laws with an irrational style.
Keywords: Language, fiction, historicity, Jacques Lacan, Oduncu ve Kızı, Felatun Bey ile Rakım Efendi.	

1.Giriş

Sözlü kültürde kolektif ruhun başka bir ifadeyle birey-doğa bütünlüğünün ön planda olduğu söylenebilir. Eserlerin de bu bütünlüğün gereksinimleri doğrultusunda şekillendiği, bu dönemde ortak ve yerleşik değerler üzerine kurgulanmış metinlerin dikkat çektiği gözlemlenebilir. Ne var ki yazılı kültürle birlikte birey-doğa ayrımının başladığı, insanın doğaya ve aynı zamanda insana hükmetme isteğinin arttığı bir dönemin başladığı fark edilir. Burjuvazi matbaayı kullanarak toplum üzerinde etkili olmuş, hazır bilgilerin önemi artmış ve hazır bilgiler aracılığıyla okurun algısı sınırlandırılmıştır. Yerleşik ideolojilerin etkisiyle insanlar günlük konuşma dilinden uzaklaşmış, sanat tek başına kalan bireyi yaratmıştır.

Özellikle aydınlanma dönemiyle birlikte bireyi ve onun iç dünyasını anlatan romanların ortaya çıktığı bilinir. Kurmaca da bu değişimi somutlaştıran, görünür kılan nesnelere dönüşür. Bu nedenle sanat ile dönemin dış gerçekliği yorumlama biçimi/ideolojisi arasında nedensellik bağının belirgin olduğu fark edilmiştir. Her dönem kendine özgü metinler yaratmış, metin de bu değişime eklemlenmiş, araçsallaşmıştır. Bununla birlikte bütün metinleri bu kapsamda değerlendirmek mümkün değildir. Çalışmanın amacı, ideoloji-dil ilişkisini psikanalitik bir zeminde tartışmak olduğu için değişimi en doğru biçimde örneklendirebilecek metinlerden hareketle çözümlenmeler yapılmıştır. Kaldı ki her dönemde aykırılık sergileyen, yerleşik algının dışına çıkan metinlerle karşılaşmak olasıdır. Bu, çalışmanın iddiasını da desteklemektedir.

Lacancı teoride “gerçek”, “imgesel” ve “sembolik” evreler arasında bir diyalektik göze çarpar. Malcolm Bowie'nin belirttiği gibi bu üçlü yapının bireyi aşan bir “güç” sergiledikleri dikkate alınmalıdır (2007, s. 92).

Üç alan da konuşan özne yer alır, ilksel bütünlük olarak adlandırılan “gerçek”, dille tanışmadan önceki sürece işaret eder. “İmgesel”de dış dünyanın farkına varan özne, “aynadaki ikizi”yle ve yeni dünyayla tanışır. İmgesel olan, sembolüğün bir uzantısıdır ya da onun kurgularıdır. Sembolik ise “dil”le birlikte ortaya çıkar. Dille tanıştıktan sonra özne sembolik alana dahil olur. Toplumsal kabuller, değerler, ideolojiler ya da yasaklar, tehdit unsurları “dil”le inşa edilir. Özne de bunların taşıyıcısı konumundadır. Lacan’a göre sembolik alanda “insanın arzusu Öteki'nin arzusudur” (2013a, s. 44).

Ne var ki sembolik alanın tahakkümüne karşılık “gerçek”-dille tanışmadan önce/ilksel- bir boşluk bulup özneyi tehdit eder. Öznenin anneye birliği yani “dil”siz alan doğal bir bütünlüğe işaret ederken sembolik olan “dil”i kullanarak özneyi yapay, geçici ve keyfî bir alana sürükler. Sembolüğün değişkenliği, boşlukları onun eksikliğiyle ilgilidir.

Toplum birbiriyle uyumlu parçalardan oluşmaz ve bu bir bütünlük kuramaz. Toplum, telafisi mümkün olmayan “eksiklikle” tehdit edildiğinden hiçbir zaman sembolik düzende tamlığa ulaşamaz (Žižek, 2015, s. 143). Dolayısıyla hem sembolik alan hem de özne eksiktir. İkisinde de sürekli olarak boşluklar oluşur. Eksiklikleri gidermek için “fantezi”ler, “kurgu”lar yaratılır. Böylece tehdit unsurları bastırılır. Ancak sembolik alanın bastırma isteğinin büyük bir “yanılsama” olduğu ileri sürülür.

Kurmacanın değişimi dikkate alındığında benzer bir işleyiş göze çarpmaktadır. Şöyle ki sözlü kültürün ürünlerinden biri olan masalın modern dünyayı temsil eden romana evrilmesinin yerleşik değerlerle ilintili olduğu düşünülebilir. Gerçek ve ilksel olan, dilden bağımsız bir alandır. Dille birlikte sembolik alanlar yaratılır. İnsan-doğa bütünlüğünün olduğu sözlü kültürde metin bunun taşıyıcısı konumundadır. İnsan-doğa ayrımıyla birlikte birey ya da akılcılık ilkesi ön plana çıkmış, bireyi anlatan romanlar popülerleşmiştir. İlk roman örneklerinde, aydınlanma döneminin etkisiyle akılcılık ve onun yasaları metne sızmıştır. I. ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra bütün öğretiler, toplumsal değerler reddedilir. Her şeyin nedensellik ya da akılcılık ilkesiyle açıklanamayacağı fark edilmiş ve metin bu yasaları çiğnemeye başlamıştır.

Makale, kurmacanın bu inşa sürecini Lacancı teoriyle açıklamayı hedeflemiş, bunu açıklığa kavuşturmak için *Oduncu ve Kızı* masalı ile *Felatun Bey ile Rakım Efendi* (1875) başlıklı anlatılardan yararlanılmıştır. Alt başlıklarda ilk olarak sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş ana hatlarıyla tanımlanmış, ardından Lacancı teoriden yola çıkılarak metinler çözümlenmiştir.

2.Kurmaca ve Tarihsellik

Kurmacanın sözlü kültürde görevi, hayatı okura tanıtmak şeklinde genelleştirilebilir. Hikâye anlatmak bilgelikle eşdeğerdir. Modern metinler üretim güçlerinin etkisiyle değişmiş, insanlar günlük konuşma dilinden uzaklaşmış, kurmaca yeni bir kimlik kazanmıştır (Benjamin, 1995, s. 80). Sözlü kültürde toplumun doğayla bütünlük kurma isteği ve “birey”in daha keşfedilmemiş olması okura farklı bir kurmaca deneyimi sunar.

Sözlü kültürde anlatıcının psikolojisi metne yansımaz. Dolayısıyla hikâye, dinleyicinin hafızasında yer edinir ve tümüyle dinleyiciye ait olur. Böylece dinleyicinin başkalarına hikâyeyi aktarma eğilimi de artar (Benjamin, 1995, s. 84). Toplum yaşamını bir metin sisteminin etrafında

yapılandırmaz, bilgilerini bir dizi kural yerine örnekler aracılığıyla öğrenir. Duygusal yaşamlarını, öyküleri tekrar tekrar dinleyerek doldururlar. Yazılı kültürde ise yazarın bir gerçeklik yarattığı, teknolojinin okurun zihninde netlik peşinde olduğu ileri sürülür (Sanders, s. 86-87). Carl Gustav Jung bu durumu şöyle ifade eder: “İlkel insanın zihni katı bir disiplini, yani bilgi eleştirisini bilmez; ilkel insan için dünya, kendi fantezi ırmağındaki hayal meyal bir görüntüdür, özne ile nesne ayırt edilmeksizin iç içe geçmiştir” (2012, s. 37).

Modern dönemde de ortak davranışlara dayalı bir toplum yaratmak önemli hâle gelmiştir. Ne var ki her birey o zamana dek görülmemiş ölçüde diğer bireylerin ve toplumsal denetimin baskısı altında kalmıştır (Elias, 2002, s. 169). Bu dönemde kurmaca, içerik bakımından değişir. Modernlik, yakın dönem edebiyatını eski dönem edebiyatına tercih eden bakış açısına denk gelmektedir. Bu zorunluluk, faydacı olan modernlik kavramının konumuyla ilişkilendirilmiştir. Düzyazının kasıtlı, soğuk ve rasyonel niteliği de modernliğin gerçek dili kabul edilmiştir (De Man, 2008, s. 195-197).

Bilindiği gibi Osmanlı’da 13. yüzyıla kadar Avrupa ile ilişkiler sınırlıdır. Kapitülasyonlarla birlikte Avrupalılar Osmanlı’ya yerleşmiş, ticaret yapmış ve seyahat etme hakkı elde etmişlerdir. III. Ahmet Dönemi’ne kadar da gelenekte, fikir ve sanat hayatında ciddi bir değişiklik olmamıştır (Tanpınar, 1997, s. 37-39). 1832 yılında kurulan Tercüme Odaları ile Batı dili yavaş yavaş toplum hayatına sızmıştır. Amaç, halkı gelişmeler noktasında bilgilendirmektir.

Özellikle Kırım Savaşı’ndan (1853-1856) sonra imparatorluğun ekonomisi çökmüş, Avrupalı yaşam biçimi imparatorluğa yerleşmeye başlamıştır. Ortaya çıkan ikilik sanatı da etkilemiştir. Batı’ya bakarak değişmek isteyen fakat doğulu yaşam biçiminden vazgeçemeyen Tanzimat aydını çelişik bir tutum sergilemiştir. Namık Kemal (1840-1888) 17. yüzyılda yazılan Hançerli Hanım’ın konusunu yeni bir kurguyla ortaya çıkarmayı böyle bir ortamda denemiştir (Dino, 2008, s. 55).

İnsanlığın dış dünyayı algılama biçimi değişime uğradığında algılama biçimi de değişmiştir. Sanat yapıtının uğradığı değişimin nedeni ise yapıtın üzerindeki iktidar ilişkileriyle açıklanmıştır (Benjamin, s. 48-50). Örneğin, burjuvayla işçi sınıfının çıkarlarının çatışması sonucu sanatın yozlaştığı, sanatçının gerçekle ilgilenmeyip “sanat için sanat” öğretilerine kapıldığı ve mistisizme kaydığı ileri sürülür. Bu nedenle ideoloji ve sanat arasında nedensellik bağı olduğu düşünülür. Sanat hangi sınıfın üyesiye eseri de o sınıfın ideolojisini yansıtacaktır (Moran, s. 48-49). Burjuvazi gelişmiş kapitalizmde matbaayı kullanarak toplum üzerinde egemenlik kurmuş, bilginin ve hazır bilginin önemi artmış ve bunun sonucunda yakın bilgi önem kazanmıştır. Benjamin’e göre hazır bilgiyle okurun algısı sınırlandırılmıştır. Oysa sözlü kültürde, okur olayların arkasındaki bağı kabul etmeye zorlanmamış, okurun hayal gücü sınırlandırılmamıştır (Benjamin, 1990, s. 82).

On dokuzuncu yüzyıl kapitalizmin endüstriyel üretim aracılığıyla her şey metalaşır ve tüketim nesnesine dönüşür. Bu yüzyılda doğanlar için bu nesnelere gerçek doğa gibi algılanır. Endüstriyel olarak üretilmiş olan tüm maddi nesnelere bu nedenle kitle kültürünün kendisidir (Özbek, s. 3). Yirminci yüzyılın ortalarından sonra postmodern dönem başlamış, kurmacanın dili değişmiştir.

Postmodern dönemde romanın sanat eseri özelliği kazanması için kişiyi ve onun sorunlarını, çatışmalarını akılcı bir anlayışla değil, akıldışı açıdan işlemesi gerektiği düşünülmüştür. Joyce’la başlayan bu anlatı idealist sanattan kesin bir biçimde ayrılmıştır (Saiko, 1964, s. 423). Dolayısıyla anlatılardaki değişim, toplumsal olaylarla ilişkilendirilir. Toplumsal olaylar değişikçe metin de değişecek, dönem ve anlatı arasında bir nedensellik bağı kurulacaktır.

Sözlü kültür ürünlerinin –bütünüyle olmamakla birlikte- kaybolmasıyla modern dönemin kurmacasını temsil eden “roman” türünde metinler ortaya çıkmış, bu değişimle dilin yazıya bağlı olma süreci başlamış, yazılı türler yaygınlaşmıştır. Benjamin’e göre “Romanın doğduğu oda, en temel kaygılarından misal verip kendini ifade edemeyen, kimsenin akıl vermediği ve kimseye akıl veremeyen, tek başına kalmış bireydir” (1990, s. 81). Toplum yerine bireyi ele alan sanatın “kimseye akıl veremediği” dolayısıyla toplumsal olamadığı vurgulanır. Hâlbuki Walter J. Ong, sözlü kültürün bireyi dış dünyaya açık kıldığını ve insanları birleştirdiğini ileri sürer. Modern dönem ise kişinin tek başına yaptığı kendi iç dünyasına döndüğü eylemlerden oluşur. Okuryazarlar çevrelerinden kopunca düş dünyalarına çekilirler. Böylece kahramanlar aracılığıyla bilgiyi anlatılarda korumak ihtiyacı kaybolmuştur. Ancak bu durum sanıldığı gibi “ideallerin yitirilmesi” anlamına da gelmemektedir (2010, s. 87-89).

Böylece dil, kurmaca aracılığıyla bilginin akılda kalmasını, sağlamlaşmasını sağlamış, dönemin toplumsal değerleri yeniden üretilmiştir. Geleneksellikte bunu kuşaktan kuşağa aktaran hafızadır, hafıza kısa ömürlüdür. Modern dönemde bu aktarım yazı sayesinde olur ve yazı, dilin ebedileşmesini sağlar. Bunun sonucunda da modern dönemin dilinin hayatın anlamını yazıyla sınırlandırdığı, sözlü kültürün dinleyicisine hikâyenin devamını getirme fırsatı yarattığı öne sürülür (Ong, 2010, s. 89-92). Okuryazarlıkta kâğıt, üzerinde yazılı şeyleri dondurur, okuma-yazma becerisi kişiyi topluluğun düşünce tarzından uzaklaştırıp benmerkezci ve soyut bir dünyaya yerleştirir. Sözlü kültürlerde gerçek dünyaya ait deneyimlerin yerine geçebilecek hiçbir şey yoktur, çünkü soyut kavramlar hiçbir işe yaramamaktadır (Sanders, s. 22-39). Bundan hareketle toplumsal değişimin etkisiyle şekillenen dilin bireyin algısını belirlediği söylenebilir. Sanat ve dönemin yapısı arasında sıkı bir ilişki olduğu, dilin bu durumda araçsallaştığı ve dilin döneme özgü düşünce sistemlerinin taşıyıcılığını yaptığı düşünülebilir.

3.Sembolik Olanda Dilin İnşası

Bu bölümde *Oduncu ve Kızı* masalıyla *Felatun Bey ile Rakım Efendi* (1875) başlıklı metinler sembolik alanla ilişkisi bağlamında değerlendirilecektir. Masalda, oduncu güzel kızını devle evlendirmek zorunda kalır. Aksi takdirde dev onu öldürecektir. Uzun bir süre ayrı kaldıktan sonra oduncu, kızını görmek ister. Devle tanışan oduncu onun iyi biri olduğunu anlar. Dev de oduncuya başını yana çevirince altınlar dökülen bir eşek verir. Aradan zaman geçer ve oduncu eşeğini hamamcıya kaptırır. Kızına ikinci gidişinde dev ona “Açıl sofram açıl!” deyince üzeri yemeklerle donanan bir sofraya hediye eder. Ancak sofrayı da çaldırır. Üçüncü gidişinde sofranın çalındığını söyleyince dev ona bir topuz verir ve bütün tanıdıklarını akşam yemeğe çağırmasını ister. Topuz eşeği ve sofrayı çalanları bulup cezalandırır. Masalın sonunda oduncuyla karısı, eşek ve sofraya sayesinde zengin olup mutlu bir hayat yaşarlar (Artun, 2015, s. 349-351).

Romanda ise Mustafa Meraki Efendi'nin “züppe” oğlu Felatun Bey ile erken yaşta öksüz ve yetim kalan, çalışkan, dürüst Rakım Efendi karşılaştırılır. Felatun Bey, az bildiği Fransızcası, gösterişe olan merakı, harcamaları nedeniyle talihsizlikler yaşar ve komik duruma düşer. Bütün parasını bir oyuncuya kaptırır. Parası bitince de İstanbul'dan ayrılmak durumunda kalır. Rakım Efendi ise çok çalışıp kendini yetiştirir. Fransızca öğrenir, yabancılara Türkçe dersleri verir. Dadısıyla yaşadığı eve cariye olarak aldığı Canan'ı eğitir ve onunla evlenir (Ahmet Mithat Efendi, 2017, s. 11-198).

İki metinden yola çıkarak kurmacanın dille ilişkisini saptamak mümkündür. Metinler “gerçek”, “imgesel” ve “sembolik” alanlarla açıklanmaya elverişlidir. Şöyle ki Lacan teorisinde özne, dolaysız ve bağımsız bir şekilde kendini ifade edemez (2012b, s. 75). Özneye tatmini sağlayacak nesneden/anneden/gerçekten ayrı düşmüştür. Öznenin nesnesi kayıptır. Bu eksiklik

nedeniyle özne, hayatı boyunca kaybettiği “ilksel bütünlüğe” kavuşmak için Öteki'nin alanında savrulacak ancak hiçbir zaman kaybettiği tamlık hissine kavuşamayacaktır (Paličko, 2019, s. 79).

Masala bakıldığında dil, evrensel yasalara işaret eder. Sabit yasalar, değişmezlik ilkesi masalda belirgindir. Erman Artun'un vurguladığı gibi kısa cümlelerden oluşan canlı bir konuşma dili masalda dikkat çeker. Zaman ve uzam arasında büyük boşluklar bırakılır. Kahramanlar kadar konularda da sık sık değişme olur (2015, s. 151-152). Tipler ya da olaylar masalda bu belirlenmişliklerle kuşatılır ve sınırlandırılır. Söz gelimi oduncunun, kızının ya da devin psikolojisi hakkında bilgi verilmez: “Çok eski yıllarda yoksul bir oduncu ailesi, bu ailenin de bir kızları varmış. Aradan zaman geçmiş oduncunun kızı büyümüş, güzel bir kız olmuş. Oduncu ormana giderken karşısına bir dev çıkmış. Bu dev oduncunun kızını istemiş, yaşlı oduncu çok korkmuş.” (2015, s. 349). Görüldüğü gibi hikâyeye noktasında bir karmaşadan söz edilemez. İyilik-kötülük, güzellik-çirkinlik gibi ayrımlar ise nettir. Oduncu safır, kız güzeldir, dev iyidir ve diğerleri kötüdür.

Sözlü kültürde doğa-insan ayrımı yapılmaz. Masalda da bireysellikten çok toplumsallık gözetilmiş, toplumsal normlar kalıp (iyilik, güzellik) söyleyişlerle yinelemeli olarak aktarılmıştır. Oduncu ve güzel kızı iyi olduğu için ödüllendirilir, diğerleri sofrayı ve eşiği çaldıkları için cezalandırılır. Barry Sanders, sözlü kültürün öyküler aracılığıyla insanlara inandığı şeyleri hatırlattığını, toplumu birbirine bağladığını ve tarih, sevgi, ahlak, din, felsefe gibi konularla toplumun ruhunu yansıttığını ifade eder. Anlatıcı, ayrıcalıklı konumuna deneyimiyle gelmiş, herkes adına konuşan “sözcü”dür ve modern yazılı kültürlerdeki bilge insandır. Anlatıcı, okuryazarlığın bireylerin içinde yarattığı bilincin sözlü kültürde yaşayan örneğidir (s. 15-16). Dolayısıyla sözlü kültürde dil, topluluğa yol gösteren ve toplumun hafızasını temsil eden bir araçtır.

Romanın modern dünyayı temsil ettiği öne sürülebilir. Roman kişileri de dönemin yerleşik algısı tarafından belirlenir. Ne var ki romanda “birey”in keşfi insan psikolojisini önemli kılar. Bu dönemde akılcılık, Batılılaşma, çalışmak, üretmek gibi yeni kavramlarla karşılaşılır. Bu kavramlar Rakım üzerinden verilir. Rakım kendi gayretiyle Fransızca öğrenir, doğal bilimlere meraklıdır. Coğrafya, tarih, hukuk eğitimi alır, Fransız edebiyatını iyi bilir, tercüme yapar (2017, s. 18-20). Masal anlatıcısının ifadelerinde detay yok denecek kadar azdır, romanda her türlü detay artar ve anlatıcı en ince ayrıntısına kadar roman kişilerini okura tanıtır. Romanda “Meramımız burada Felatun Bey'i zemmetmek olmayıp kendi hâl ve tavrını erbab-ı mütalaaya layıklice tanıtmaktır” diyen bir anlatıcı vardır (2017, s. 20). Birinci bölümde Felatun Bey, babası, kız kardeşi Mihriban hakkında, ikinci bölümde Rakım Efendi, dadısı Fedayi, üçüncü bölümde Canan, Mister Ziklas ve kızları hakkında etraflıca bilgiler verilir (2017, s. 15-56).

Benjamin'e göre modern çağda “Sanatın toplumsal işlevi de bir bütün olarak köklü bir değişim geçirmiştir. Sanatın kutsal törenden temellenmesinin yerini bir başka uygulama, yani sanatın politika temeline oturtulması almıştır” (1995, s. 52). Benjamin, anlatıcının toplumda etkisizleştiğini ağızdan ağza aktarılan deneyimlerin değer kaybettiğini vurgular. Ona göre toplumsal değişim, insanları etkilemiş ve güdümlü bir edebiyat ortaya çıkmıştır. Oysaki sözlü kültürün beslendiği kaynak deneyimdir. Deneyimi yazıya aktarmada usta olanlar sayısız hikâyecinin söylediklerine bağlı kalanlardır (1990, s. 77-78). Ne var ki hem romanda hem de masalda sabit değerlerden oluşan bir dil göze çarpar. Dünyayı algılama biçimi noktasında farklılıklardan söz edilebilir. Masal kalıplaşmış söyleyişin, tekdüze bir dünyanın temsilciliğini yaparken roman, modern dönemin yasalarını görünür kılar. Bununla birlikte kurmaca dilin hem roman kişilerini hem de metni sınırlandırdığı söylenebilir.

Lacancı teorinin temelinde de özelde bireyi genelde tüm toplumu belirleyen şey sembolik alanı/yerleşik algıyı temsil eden “dil” vardır. Dilden önce özne ayna evresinde ideal bir kimlikle tanışır. Lacan’a göre ayna evresi bir imgesel özdeşleşme biçimi olarak ideal egonun bir formudur (2013b, s. 140-145). Dil ise dış dünyayla özne arasında bağlantı sağlar. Bu nedenle kişinin bireyselleşmesi dış dünyayla kurduğu ilişkiyle açıklanabilir. Özne, “öteki”yle tanışır tanışmaz sembolik alana girer. Tamlik hissi için öznenin “imgesel”le -aynadaki “ben”i/benzeriyle-bütünlük kurması, imgesel olanın da sembolik olana benzemesi gerekir. Aksi takdirde özdeşleşme gerçekleşmez.

Oduncu ve Kızı masalında sembolik alan “öteki” konumunda olan şey -yerleşik algı- sözlü kültürün “bütünlüklü” dünyasıdır. Burada oduncu, kızı ya da dev bir figür olarak bu dünyaya katılır. İyilerin hep kazandığı ve sınındığı dünyada dil, dış gerçekliği sağlamlaştırır, tutarlı hâle getirir. Masalda soyut bir dünya ve bu dünyanın sıradışı özelliklere sahip kişileri vardır. Dev, başını çevirince altınlar dökülen eşek, üzeri en güzel yemeklerle donanmış sofraya veya kötülerini cezalandıran topuz modern çağın akılcı yasalarıyla açıklanamaz (2015, s. 350-351). Masalın dünyası okura sadece bir “model” sunar. Romanın “öteki”si ise modern çağ ve onun “akılcı” yasalarıdır. Bunlar Rakım Efendi’de toplanır. Romanda ideal ve akılcı bir kimlik inşa edilir. Rakım Efendi yirmi dört saat gününden yalnız yedi saat kadarını uyku ve dinlenmeye ve yemeye içmeye ayırarak on yedi saatini hemen durmadan işlemekle geçiriyordur (2017, s. 30); “Herif iş makinesi!dir” (2017, s. 35); “Rakım bir ara Frenk dostları çoğalt[mıştır]. Bunların çoğalması kendisine bir alafrağca arzuhalcilik ve tercümanlık yolu açmış[tır]” (2017, s. 30). Felatun Bey ise sembolik alanın dışındadır ve sürekli olumsuzlanır: “Ya böyle haftada üç saat Kaleme giderek onu da nakl-i hikâyatla geçiren bir delikanlı ne öğrenebilir?” (2017, s. 19-20). Felatun babasından kalan sermayenin geliriyle üç dört yüz bin sene ömrü olsa yine bir bey olarak yaşayabil[eceksen Rakım gibi marifetli olmadığı için hepsini kaybetmiştir (2017, s. 175-176). Fransız mürebbiye Rakım’ın onunla arkadaşlığına şaşırır: “Ben inanmam ki, o adam senin refikin olsun. Zira senin refikin olsaydı, mutlaka senin akıl ve hikmetinden müstefid olurdu” (2017, s. 179). Görüldüğü gibi iki kurmacaya da benzer bir yapı göze çarpmaktadır: Çağın yerleşik değerleriyle uyumlu bir dünya ve bu dünyada olumlanan ya da olumsuzlanan kişiler ve toplumsal normları destekleyecek olaylar. Rakım çalıştığı ve ürettiği için, masal kahramanları iyi olduğu için onaylanır.

Paliçko’ya göre benlik bir yansıma hâlinde beden dışında birleştirildiğinde yabancılaşma gerçekleşir. Bu durumda imgesel’in öznesi, kendi bedeninde kendine yabancılaşır (2019, s. 73). Çünkü ne imgesel alan ne de sembolik alan “gerçek”i ortadan kaldıramadığı gibi, “gerçek” tehdit edici unsur olarak diğer alanlara sızar. Öznenin bilinçdışı da zaman zaman sembolik alanın yeterli olmadığı durumlarda ortaya çıkar. Lacan’ın vurguladığı gibi “bilinçdışı bir dil gibi yapılanmıştır” (2012b, s. 46). Öznenin asıl kimliği bilinçdışında olmasına rağmen sembolik alan onu susturur, şekillendirir.

Masalda kişiler, soyut-ideal dünyanın dışına çıkamaz. Sözlü kültür kapalı bir dünya inşa eder fakat bu dünya özellikle aydınlanma çağında modern yasalarla tehdit edildiği için yerini romana bırakır. Roman da özellikle yirminci yüzyıl ve sonrasında postmodern metinlerle yıkıma uğrar. Dolayısıyla ilksel olana ulaşılmadığı için her dönem yeni bir sembolik alan yaratır ve kişiler bu sisteme eklenir.

Oduncu ve Kızı’nın dünyası yalın bir dünyadır, tekrarlı üç olaydan sonra herkes hakkettiği şekilde cezalandırılır ya da ödüllendirilir. Olay ya da kişiler noktasında karmaşadan söz edilemez. Topuz “kötülerini” cezalandırır: “Ziyafetten sonra misafirler giderken topuz birini kıstırmış. Bu adam sofrayı çalan kişi imiş. ‘Çabuk sofrayı getir!’ diye kafasına vurmaya

başlamış. Adam sofrayı getirmeye mecbur olmuş ve oflaya puflaya sofrayı getirmiş” (2015, s. 351) Oduncu ve karısı eşek ve sofraya sayesinde zengin olurlar, rahat yaşarlar (2015, s. 351). *Felatun Bey ile Rakım Efendi*’de yanlış Batılılaşma-doğru batılılaşma kavramlarını görünür kılma isteği belirgindir. Anlatıcı bunu şöyle ifade eder: “İşte hikâyemizi kendi namlarına nispet eylediğimiz iki zat [...]” (2017, s. 35). Paliçko’ya göre “Konuşan özne, sembolik dizgede bir sembol ile temsil edilir. Bu sembol ise, öznenin bölünmüşlüğünden dolayı ancak temsilin temsilcisidir. Özne, böylelikle sembolik ortak kodda bir gösterenle temsil edilmeye başlar” (2019, s. 74).

Gösteren ya da gösterenler roman ya da masal kişilerini sınırlandırır ve onlar üzerinde baskı kurar. Öznenin de buna dâhil olmasının tek yolu “gösteren” dolayısıyla “başkası” gibi olmak, onunla bütünleşmektir. Aksi takdirde masaldaki “kötüler” ve romandaki Felatun Bey gibi sisteme karışamayıp sistemin dışına itilecektir. Rakım Efendi’nin, oduncunun ve kızın tutunabilmesinin nedeni, başkası tarafından/sembolik alan tarafından kabul görmek, sevmektir. Böylece öznenin saf ve doğal hâlinin (gerçeğin) yerini sözlü kültürde hayalî ve idealleştirilmiş bir dünya, romanda ise somut ve akılcı yasalara bağlı bir dünya, “başkası” olarak yeni bir sembolik alan yaratır. Kurmacadaki kişiler de “başkasının/sembolik olanın arzusu” olarak bu sisteme katılırlar.

“Gerçek”ten adım adım uzaklaşan özne, ilk aşamada anne babanın isteklerini yine dil yoluyla öğrenir, bundan sonra da dil, “hep bir başkası olarak” onun kendini var etme biçimine dönüşür. Bu nedenle hem masalda hem de romanda kişiler “başkasının arzusunu arzularak” sembolik alana tutunmaya çalışacak, toplumsal alan dil üzerinden öznenin bilinci kadar bilinçdışını da belirleyecektir. Erman Artun’a göre masalda toplumsal meseleler üzerine derinlikli tartışmalar yapılmaz, kahramanın verilen görevi yerine getirmesi, zorluklarla mücadele etmesi gerekir. Ortak değerler kahramanın kişiliğinde hayat bulur (2015, s. 155). Böylece yerleşik yasalara itaat edenlerle etmeyenler arasında net sınırlar çizilecektir. Oduncu ve kızı iyi yürekli, uysal ya da sağduyulu oldukları için olumlanacak, topluma/bireye zarar verenler cezalandırılacaktır. Benzer şekilde Rakım Efendi makineleşen insana dönüşecek, Felatun Bey tembelliği ve züppeliği nedeniyle dışlanacaktır.

Ancak sembolik alana giriş aynı zamanda kaos hâlidir. “İmgesel”de doğallığından, bütünlük algısından uzaklaşan özne, kendini tamamlayabilmek için sembolik alana sığınır. Ne var ki dille yaratılan bu alan da büyük bir yanılsamadan ibarettir. Paliçko’ya göre “Lacan’ın en radikal katkısı belki de bu noktadadır. Çünkü öznenin sembolik olana doğru yönelimi yanlış bir algıdan ibarettir. Nitekim Öteki de özne gibi bölünmüş eksikle temelli cevapları olamayan bir yapıdır. Lacan, Öteki’nin de özne gibi parçalanmış ve eksik olduğunu söyler. Özne hayatı boyunca Öteki’nin arzusu olmayı arzularak eyleyecek ama hiçbir zaman içindeki eksiklik hissini atamayacaktır.” (2019, s. 76). Bu durumda hem masal hem de roman toplumun kendini var etmeye çalıştığı “öteki”lerdir ve bunlar “eksik”tir. Çünkü hiçbir anlatımla ilksel alana-“dil”siz alana- dönüş mümkün değildir. Anlatılar kendi eksikliği dışında kendini konumlandırmaya/var etmeye çalışan “toplum yasaları”nın da eksikliğiyle kuşanmıştır. Dolayısıyla “gerçek” onu sürekli rahatsız edecek, sembolik ve gerçek arasında kalan özne için tek kurtuluş “fantezi”ye sığınmaktır. Başka bir ifadeyle öznenin bu travmadan sıyrılmasının tek yolu “fantezi”dir.

Masal, okuru hayalî bir dünyada “sağduyuya” davet eder. Roman modern dünyanın “akılcılığına” bir methiye olarak görülebilir. Dönemin diliyle tanışanlar, bu işleyişin bir parçası olur. Fakat buradaki en büyük handikap, toplumsal işleyişin dolayısıyla iktidarların, yasaların ve yerleşik değerlerin süreklilik arz etmemesidir. Toplum değiştikçe dil de değişmiş ve değişen koşullara anlatılar eklemlenmiştir. Bu nedenle dilin açık ve keyfî bir alan olduğu, yasalarının

veya pratiklerinin bu nedenle değişkenlik gösterebileceği söylenebilir. Bununla birlikte dilin dönemleri sınırlandırıp anlamlara, ideolojilere hapsediği sonucuna ulaşılabılır.

Dile yapılan ideolojik müdahale ana gösteren ile yapıldığında, yüzergezer gösterenlerin bu ana gösterene bağlı olarak bir eşdeğerlik zinciri oluşturduğu ileri sürülür. Dolayısıyla ana gösteren, anlamlara bir kesinlik ve sabitlik yükleyecektir. Herhangi bir ideoloji kaçınılmaz olarak anlamları sabitleyerek tariflemeye çalışacaktır. Bu nedenle de “özneleşme” hiç bitmeyecek bir süreç olarak kişiyi “kurgulanmış fantezi”lerle şekillendirecektir (Paličko, 2019, s. 78). Roman ve masal birer fantezi olarak sembolik alanın eksikliklerini saklamak için vardır. Her dönem kendi içinde tutarlı ve kapalı anlamlar barındırdığı için bu alanı tahrip edecek unsurlar, fantezi aracılığıyla sergilenir. Masal sözlü kültürün, roman da aydınlanma döneminin kapalı ve tutarlı anlamını sağlamlaştıracaktır. Bu nedenle sembolik alanın içinde olanlar ile bu alanı tehdit edenler/semptomlar için farklı gösterenler kullanılacaktır. Ne var ki tehdit edici unsur, yerleşik algının diğer bir ifadeyle sembolik alanın eksikliğinin bir sonucudur ve bu eksiklik hiçbir şekilde giderilemeyecektir.

4.Sonuç

Makalede, *Oduncu ve Kızı* masalıyla *Felatun Bey ile Rakım Efendi* (1875) başlıklı roman sembolik alanla ilişkisi bağlamında değerlendirilmiştir. Lacan teorisinde öznenin bütün çabası, kayıp nesneyi/anneyi/ilksel olanı bulmaya yöneliktir. Ancak özne dille tanıştıktan sonra ona esas tatmini sağlayan bu bütünlüğe ulaşamaz. Bir masal veya romanın da ortaya çıktıkları dönemi temsil ettiği ve dönemlerin karakteristik tarafını gözler önüne serdiği ileri sürülebilir. Bu nedenle kayıp nesnenin temsilleri iki dönemde birbirinden farklıdır.

Oduncu ve Kızı masalında sembolik alan “öteki” konumunda olan şey -yerleşik algı- sözlü kültürün “bütünlüklü” dünyasıdır. Masala bakıldığında dil, sözlü kültürün evrensel yasalarına işaret eder. Sabit yasalar, değişmezlik ilkesi masalda belirgindir. Anlatım kısa konuşma cümleleriyle ilerler. Tipler ya da olaylar sözlü kültürün yasalarıyla sınırlandırılır ve detaylı anlatım yok denecek kadar azdır. Masal kişilerinin (oduncunun, kızının ya da devin) psikolojisi hakkında bilgi verilmez. Hikâye noktasında bu nedenle bir karmaşadan söz edilemez. İyilik-kötülük, güzellik-çirkinlik gibi ayrımlar nettir. Oduncu saftır, kız güzeldir, dev iyidir ve diğerleri kötüdür. Çünkü sözlü kültürde bireysellikten çok toplumsallık gözetilmiş, toplumsal normlar kalıp (iyilik, güzellik) söyleyişlerle yinelemeli olarak aktarılmıştır. Oduncu ve güzel kız iyi olduğu için ödüllendirilir, diğerleri sofrayı ve eşeği çaldıkları için cezalandırılır. Sözlü kültürde dil, topluluğa yol gösteren ve toplumun hafızasını temsil eden bir araç konumundadır.

Romanın ise modern dünyayı temsil ettiği öne sürülebilir. Bu dönemde akılcılık, Batılılaşma, çalışmak, üretmek gibi yeni kavramlarla karşılaşılr. *Felatun Bey ile Rakım Efendi*’de yanlış Batılılaşma-doğru Batılılaşma kavramlarını görünür kılma isteği belirgindir. Romanın “öteki”si ise modern çağ ve onun “akılcı” yasalarıdır. Bunlar Rakım Efendi’de toplanır, Rakım üzerinden ideal ve akılcı bir kimlik inşa edilir. Ayrıca modern dönemde “birey”in keşfiyle insan psikolojisini önemli hâle geldiği ve kişin iç dünyasına ait ayrıntıların arttığı gözlemlenebilir.

Sonuç olarak hem romanda hem de masalda sabit değerlerden oluşan bir dil göze çarpar. Masalın okuru hayalî bir dünyada “sağduyuya” davet ettiği romanın modern dünyanın “akılcılığına” bir methiye olarak ön plana çıktığı düşünülebilir. Masal kalıplaşmış söyleyişin, tekdüze bir dünyanın temsilciliğini yaparken roman modern dönemin yasalarını görünür kılar. İki kurmacada da benzer bir yapı göze çarpmaktadır: Çağın yerleşik değerleriyle uyumlu bir dünya, bu dünyada olumlanan ya da olumsuzlanan kurmaca kişiler ve toplumsal normları

destekleyecek olaylar. Öznenin de buna dâhil olmasının tek yolu “gösteren” dolayısıyla “başkası” gibi olmak, onunla bütünleşmektir. Aksi takdirde masaldaki “kötüler” ya da romandaki Felatun Bey gibi “yanlış Batılılaşanlar” sisteme karışamayıp onun dışına itilecektir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti

Yazarlar makaleye eşit veya hangi oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynaklar

Ahmet Mithat Efendi. (2017). *Felatun Bey ile Rakım Efendi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Artun, E. (2015). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri: Edebiyat Tarihi/Metinler*. Adana: Karahan Kitabevi.

Benjamin, W. (1990). *Son Bakışta Aşk*. N. Gürbilek (Ed.), İstanbul: Metis Yayınları.

Benjamin, W. (1995). *Pasajlar*. (çev. Ahmet Cemal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bowie, M. (2007). *Lacan*. (çev. Pekel Şener). Ankara: Dost Yayınları.

De Man, P. (2008). *Körlük ve İçgörü: Çağdaş Eleştirinin Retoriği Üzerine Denemeler*. (çev. Cem Soydemir, Ferit Burak Aydar). İstanbul: Metis Yayınları.

Dino, G. (2008). *Türk Romanının Doğuşu*. İstanbul: Agora Yayınları.

Elias, N. (2002). *Uygarlık Süreci 1*. (çev. Ender Ateşman). İstanbul: İletişim Yayınları.

Jung, C. G. (2012). *Dört Arketip*. (çev. Zehra Aksu Yılmaz). İstanbul: Metis Yayınları.

Lacan, J. (2012b). *Benim Öğrettiklerim*. (çev. Murat Erşen). İstanbul: MonoKL.

Lacan, J. (2013a). *Bilinçdışı ve Tekrarlama, Psikanalizin Dört Temel Kavramı*. (çev. Nilüfer Erdem). İstanbul: Metis Yayınları.

Lacan, J. (2013b). *İdeolojiyi Haritalamak*. (der. Slavoj Žižek). (çev. Sibel Kibar). Ankara: Dipnot Yayınları.

Moran, B. (2011). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirileri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ong, W. J. (2010). *Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözü'nün Teknolojileşmesi*. (çev. Sema Postacıoğlu Banon). İstanbul: Metis Yayınları.

Özbek, M. (2000). Walter Benjamin Okumak- I. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 55(3), 104-31.

Paliçko, A. G. (2019). *Jaques Lacan'da İktidarın Biçimsel İnşası*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Saiko, G. (1964). Roman: Dün ve Bugün. (çev. Nevin Selen). *Türk Dili (Roman Özel Sayısı Temmuz 1964)*, XIII (154), Ankara, 424-425.

Sanders, B. (2010). *Öküzün A'sı: Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi*. (çev. Şehnaz Tahir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Tanpınar, A. H. (1997). *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Basımevi.

Tanrıbuyurdu, E. (2010). *Marksist Edebiyat Eleştirisi ve Fethi Naci'nin Eleştiri Anlayışı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Žizek, S. (2015). *İdeolojinin Yüce Nesnesi*. (çev. Tuncay Birkan). İstanbul: Metis Yayınları.

	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt 4, Sayı 1, 2022	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences, Volume 4, Issue 1, 2022	
	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences	

Osmaniye Şehrinin Nüfus Özellikleri

Şule DEMİR ^{1*}, Prof. Dr. Mehmet Akif CEYLAN ²

¹ Marmara Üniversitesi SBE Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, İstanbul, Türkiye

² Marmara Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi İstanbul, Türkiye

* Sorumlu Yazar/Corresponding Autor, suledemir@osmaniye.edu.tr, ORCID ID 0000-0002-9247-446X
DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1129464>

To cite: Demir, S & Ceylan M. A. (2022). Osmaniye Şehrinin Nüfus Özellikleri. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 26-59 . DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1129464>

Araştırma Makalesi	Özet
<p>Geliş tarihi: 11.06.2022 Kabul tarihi: 27.06.2022 Online Yayınlanma: 30.06.2022</p>	<p>Şehirlerin coğrafi niteliklerinin belirlenmesi ve yerleşmelerin sınıflandırmasında belli bir kategoriye dâhil edilmesi için gerekli olan hususlardan biri de nüfus özellikleridir. Nüfus özellikleri, şehrin kuruluş ve gelişim sürecinde demografik değişimin ve gelişimin, sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan olduğu kadar şehrin alan bakımından gelişiminin izahı için de önemli bir ölçüt oluşturur. Şehrin sahip olduğu doğal çevre özellikleri ve beşeri kaynakların bilinmesi, kalkınma ve planlama gibi hususlarla birlikte bölgesel gelişim dinamiklerinin kestirimi için de üzerinde durulması gereken bir husustur. Nüfus bilgisi demek; doğal çevre ile etkileşime giren beşer (insan) varlığının belli bir alandaki toplam miktarı ve bu miktarın yaş, cinsiyet, eğitim durumu, göç gibi hususlarının bilinmesidir. Aynı zamanda nüfus; bölgesel stratejilerin, bölge ekonomisinin, beslenme, barınma, sosyal ve kültürel faaliyetlerin organizasyonu gibi hassas konuların birbirine tesiri ile şekillenen dinamik bir olgudur. Bu çalışmada Osmaniye şehrinin nüfus özellikleri TÜİK istatistiklerinden elde edilen sayısal verilerden yararlanılarak incelenmiştir. Söz konusu veriler tablolar haline getirilmiş, grafikler ve Arcgis yazılımının ArcMap ara yüzü 10.5 sürümünü aracılığıyla haritalandırılarak nispeten detaylı şekilde yorumlanmıştır. Şehrin coğrafi konumu, ulaşım özellikleri, yerel (topografik vb.) şartlar, iklim, sosyal, ekonomik ve çevre yerleşmelerle olan sıkı kültürel ilişkiler, nüfus özelliklerinde belirleyici hususlar olarak öne çıktığı ayırt edilmiştir. Ayrıca 1996 yılında idari bakımdan il statüsüne yükseltilmesi Osmaniye şehrinin nüfus bakımından gelişiminde önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir.</p>
<p>Anahtar kelimeler: Osmaniye Şehri, Nüfus, Nüfus Artışı, Nüfus Özellikleri.</p>	
<p>Population Features Of The City Of Osmaniye</p>	
Research Article	Abstract
<p>Received: 11.06.2022 Accepted: 27.06.2022 Published online: 30.06.2022</p>	<p>Population characteristics are one of the factors necessary to determine the geographical characteristics of cities and to include them in a certain category within the settlement classification. Population characteristics constitute an important criterion for the explanation of the demographic change and development of the city in the establishment and development process, social, cultural and economic as well as the development of the city in terms of area. Knowing the natural environmental characteristics and human resources of the city is an issue that needs to be emphasized for the estimation of regional development dynamics along with issues such as development and planning.</p>

Information on population means knowing the total amount of human beings interacting with the natural environment in a certain area and the aspects of this amount such as age, gender, education level, and migration. By the same token, the population is a dynamic phenomenon shaped by the interaction of sensitive issues such as regional strategies, regional economy, nutrition, shelter, and organization of social and cultural activities. In this study, the population characteristics of the city of Osmaniye were examined by using the numerical data obtained from TUIK Statistics. The data in question were interpreted by mapping the preparation of tables and graphics through the ArcMap interface version 10.5 of Arcgis software. The population of the city, its geographical location, transportation features, local (topographic) conditions, climatic, social, economic and close cultural relations with the surrounding settlements stand out as the determining factors in the population characteristics.

Keywords: Osmaniye City, Population, Population Growth, Population Characteristics.

1. Giriş

Nüfus, coğrafya biliminin en önemli araştırma alanlarının başında gelir. Nüfus coğrafyası; nüfusun artışı, azalışı, değişimi, hareketi, niteliği, dağılışı, yoğunluğu gibi farklı konuları inceler. Demografi (nüfusbilim) de nüfus konularını çok farklı boyutlarıyla ele alan bir bilim dalını oluşturur. Arapça’da “nefs” kökünden gelen kelimenin çoğulu “nüfus” olup Türkçe’de kişi, yığın, kitle karşılığı kullanılır. Kavram olarak nüfus, Coğrafya Terimleri Sözlüğü’nde belirli bir nüfus sayımı gününde bir ülkede ya da belirli bir bölgede bulunan insanların sayısı olarak tanımlanır (İzbirak, 1986, s. 249). Güncel Türkçe Sözlük’te, bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı, popülasyon şeklinde açıklanır (<https://sozluk.gov.tr/>). Kısaca ifade etmek gerekirse nüfus, herhangi bir birim alandaki insanlardır.

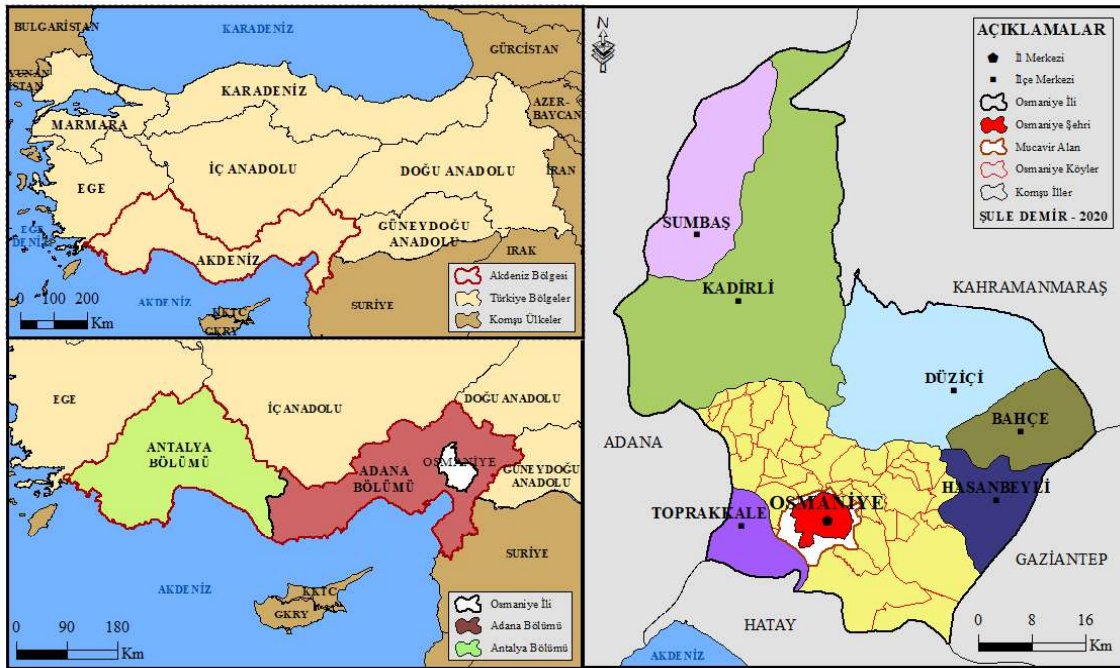
Günümüzde nüfusla ilgili çok sayıda kavram kullanılır. Kır nüfusu, şehir nüfusu, tarım nüfusu, gecekondu nüfusu, nüfus patlaması, nüfus planlaması, nüfus sayımı, nüfus dağılışı, nüfus yoğunluğu bu alt kavramlardan bazılarıdır. Nüfusun dağılışı ve yoğunluğunu etkileyen faktörlerin başında tabii çevre şartları gelir. İklim, rölyef, toprak, tabii bitki örtüsü, hidrografya şartları ve yeraltı kaynakları bunlar arasında belirtilebilir (Tanoğlu, 1969, s. 29). Ayrıca ulaşım, tarım, sanayi, madencilik, ticaret, turizm gibi beşerî coğrafya özelliklerinin de önemli etkileri olmaktadır.

Gelinen nokta itibariyle Türkiye’de nüfus çalışmaları önemli bir düzeye ulaşmıştır. Nüfusla ilgili farklı konular, coğrafya biliminin dışında demografi, sosyoloji, antropoloji, tarih, siyasal bilimler, iktisat, istatistik vb. birçok bilim dalı tarafından incelenir. Coğrafya alanında yüksek lisans ve doktora tezi dışında makale ve bildiri türünde çeşitli akademik çalışmalar yapılır. Bu makalenin esasını da teşkil ettiği üzere şehir ve ülkeler coğrafyası çalışmalarında da bir bölüm olarak nüfus konularına yer verilir.

Bu makalede nüfus çalışmasına konu olan Osmaniye, Türkiye’nin güney kesiminde, Akdeniz Bölgesi’nin Adana Bölümü’nde, aynı adı taşıyan ilin idari bakımdan merkezi durumunda olan önemli bir şehirdir (Harita 1). Şehrin yerleşim sahası, kuzeyde Merkez ilçeye bağlı Nohuttepe ve Cevdetiye, doğuda Çardak, güneyde Karacalar ve Dereobası, batıdan Akyar köyleri ile Toprakkale ilçesine bağlı idari birimler tarafından çevrelenir. Köy yerleşmeleri aynı zamanda Osmaniye şehrinin mücavir alanını da çevrelediğinden şehrin gelişme alanlarının bu yerleşmeler doğrultusunda gelişmekte olduğu belirtilebilir.

Hacı Osman adıyla bir kır yerleşmesi olarak yaklaşık 15-16. yüzyılda kurulan, 19. yüzyılda idari ve ticari bir merkez olarak gelişmeye başlayan şehir (Karaboran, 1996, s. 22; Kurt, 2007, s. 478), Ceyhan Nehri'nin orta çığırında güneyden aldığı Karaçay ve diğer küçük derelerin Amanos (Nur) Dağları'nın kuzeybatı yamaçlarından kopardığı alüvyon malzemeler ile Osmaniye Ovası'nın kenarında oluşturduğu oldukça geniş alüvyal yelpaze üzerinde yer almaktadır. Deniz seviyesinden 100-200 m yükselti kademesinde bulunan şehir, Cumhuriyet döneminde kuzey, batı ve doğu yönünde gelişme göstermiş ve günümüzde morfolojik bakımdan tam simetrik olmayan daire görünümü kazanmıştır. Şehrin batısında Uzun Sırt, Delihalil T. (450 m) ve Bahadır T. (301 m), kuzeyinde Nohut T. (105 m), kuzeydoğusunda Ziyaret T. (701 m) ve doğusunda farklı yükseltilerde tepeler (Düldül T. 2400 m) bulunur. Amanos dağlık kütesinin şehrin 25 km güneyinde en yüksek ve engebeli zirvesi olan Daz Tepe (2140 m) yer alır. Osmaniye'nin güneyinde yer yer doğu-batı ve güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda uzanan Amanos Dağları, su kaynakları, yapı ve yakacak malzemesinin temini, barınma ve beslenme, turizm, yaylacılık vb. faaliyetler bakımından önemli bir potansiyele sahip olup şehrin kuruluşu ve gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Osmaniye şehrinin yayılış sahası hidrografik bakımdan güneyindeki yüksek rölyefin sularını drene eden Karaçay'ın orta çığırındaki nispeten geniş düzlük alanda yer almakta ve havzanın suları Ceyhan Nehri vasıtasıyla Akdeniz'e boşaltılmaktadır. Bu düzlük saha, üzerinde bulunan yerleşmeye atfen Osmaniye Ovası olarak adlandırılır. Ayrıca ovanın gelişiminde Karaçay'ın yanı sıra Hamuse ve Yarpuz çayları, Gök Dere ve diğer akarsuların da rolleri olmuştur. Adı geçen akarsular tarafından yüksek sahalardan taşınan eski ve genç alüvyon malzemelerle meydana gelen Osmaniye Ovası, şehrin ve çevresindeki kır yerleşmelerinin kuruluşu, gelişmesi, nüfuslanması ve fonksiyonların çeşitlenmesinde temel faktörlerin başında gelmektedir.

Harita 1. Osmaniye Şehrinin Lokasyon Haritası.

Gerçekten ova sahası, verimli tarım toprakları, su kaynakları, konumu ve önemli ulaşım güzergâhı üzerinde bulunması nedeniyle tarım, ulaşım, ticaret, pazarlama fonksiyonlarının gelişmesinde önemli bir ekonomik potansiyeli teşkil etmektedir. Şehrin ve yakın çevresinde nüfus artışı nispetinde bu alanların yerleşime açıldığı ve verimli tarım topraklarının şehrin genişleme

alanında kaldığı görülür. Nitekim bu durumun şehrin ve yakın çevresindeki arazi kullanımının değişimine de yansıtıldığı ayırt edilir. Diğer yandan Osmaniye'nin konumu değerlendirildiğinde, Akdeniz kıyısına ve limanlara yakınlığı, Mersin, Adana, Gaziantep, Antakya, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa illeri ve şehirleri gibi büyük nüfus ve ekonomik bölgelerin arasında bulunması, şehrin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.

Osmaniye şehri çevresinde Akdeniz iklim özelliklerinin görülmesi, çeşitli ekonomik fonksiyonların gelişmesi, barınma ve beslenme imkânları bakımından cazip kılmaktadır. Keza verimli Yukarı Çukurova toprakları, Amanos Dağları'nın bol su kaynakları ve zengin bitki çeşitliliği, tarihi çağlardan bugüne artan jeopolitik ve stratejik fırsatlar şehrin gelişmesini olumlu etkilemektedir. Aynı şekilde 20. yy'dan itibaren hizmet vermeye başlayan demiryolu ile şehirler ve ülkelerarası işlek karayollarının varlığı şehri ve çevresini beşeri ve iktisadi açıdan cazip hale getirmektedir.

Zengin tarım potansiyelinin yanı sıra 1996 yılında idari bakımdan il merkezi statüsü kazanan şehrin ekonomisinde hizmetler ve sanayi faaliyetleri de oldukça önem taşımaktadır. Osmaniye şehrinin geleneksel sanayisi olan pamuk çırçırı fabrikaları günümüzde yerini metal, metalürji, iplik, giyim, tekstil fabrikaları, zeytinyağı, un, yem, fıstık işleme tesisleri, küspe ve mısır yağı fabrikalarına bırakmıştır. Şehrin batısında 1994 yılından günümüze kadar beş etapta genişleyen Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi, toplamda 699 ha alanda faaliyetler gösteren işletmeler karma bir yapıya sahip olup önemli miktarda nüfusa istihdam imkânı sağlamaktadır.

Yukarıda kısaca değinilen coğrafi şartlara ve ekonomik fonksiyonlara ilaveten turizm fonksiyonuna da değinmek gerekir. Osmaniye şehri ve çevresi turistik çekicilikler açısından önemli potansiyele sahip bulunur. Bu bağlamda tarihi kaleler, barajlar, ören yerleri, höyükler, yaylalar kısaca doğal ve kültürel miras değerleri ile turizm bakımından birçok doğal ve beşeri çekicilikler vardır. Nitekim Karatepe–Arslantaş Açık hava Müzesi, Karatepe kilimleri, Kastabala–Hierapolis, Bodrum Kalesi, Toprakkale, Harun Reşit Kalesi, Zorkun, Cebel-Yarpuz, Mitisin Yaylaları ve Çona Kanyonu başlıca örnekler arasında belirtilebilir. Fakat birçok zengin turistik kaynaklara ve yüksek potansiyele rağmen turizm, başta konaklama, organizasyon ve kurumsallaşma yetersizlikleri nedeniyle sektörel bağlamda henüz önemli bir seviyeye ulaştığını söylemek mümkün değildir.

Osmaniye yakın dönemde idari açıdan il merkezi statüsünü kazanmasıyla birlikte tarım, sanayi, ticaret vb. fonksiyonlarla Türkiye'de öne çıkan şehirler arasına girmeyi başarmıştır. Böylelikle şehrin son 25-30 yılda yerleşme alanı bakımından geliştiği ve önemli ölçüde nüfus artışı sağladığını söylemek mümkündür. Ayrıca şehir sosyal ve kültür açılarından da önemli gelişmeler göstermiştir. Bunun en somut örneği 2007 yılında kurulan Korkut Ata Üniversitesi şehrin hem sosyo-kültürel, ekonomik hem de nüfus bakımından gelişimine önemli katkıları olmuştur.

2. Amaç, Malzeme Ve Metot

Makalede Osmaniye şehrinin nüfus özellikleri coğrafi bakış açısıyla incelenmeye çalışılmıştır. Öncelikle Osmaniye şehrinin nüfusu hakkında literatür derlemesi yapılmıştır. Şehrin Cumhuriyet dönemi nüfus gelişimi TÜİK İstatistikleri Arşivi ve ADNKS üzerinden temin edilerek değerlendirilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu resmi sayfası üzerinden temin edilen sayısal veriler tablo ve grafikler yardımı ile izah edilmeye çalışılmıştır. Şehrin lokasyon haritası (Harita 1) ve nüfusun mahallelere dağılımına ilişkin veriler Arcgis yazılımı, ArcMap ara yüzü ve 10.5 sürümünde görsel (Harita 2) hale getirilmiştir.

Osmaniye şehrinin nüfus özelliklerinin açıklanmasında coğrafya biliminin klasik metodu takip edilmiştir. İlk önce giriş kısmında nüfus kavramı üzerinde durulmuş ve sonra çalışmaya konu olan Osmaniye şehrinin kuruluşu ve nüfus bakımından gelişiminde rolü bulunan doğal ve beşerî coğrafya özellikleri özlü şekilde anlatılmıştır. Makalenin esas kısmında ise Cumhuriyet öncesi dönemde Osmaniye'nin nüfus gelişimine konu bütünlüğü bağlamına kısaca değinilmiştir. Buna karşılık Cumhuriyet dönemi, bir makale boyutunda nispeten detaylı olarak incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda nüfusun gelişimi, nüfusun sosyal ve ekonomik yapısı, hanehalkı büyüklüğü, göçler, şehirde nüfusun mahallelere dağılışı ve yoğunluğu incelenmiş ve ayrıca nüfus projeksiyonu yapılmıştır. Sonuç kısmında şehrin nüfusuyla ilgili bazı tespitlere ve önerilere yer verilmiştir.

3. Osmaniye Şehrinin Nüfus Özellikleri

Osmaniye şehrinin nüfus özellikleri ve gelişim sürecini bir bütün halinde yansıtması bakımından Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi şeklinde iki kısma ayrılarak ele alınmıştır. Osmanlı dönemi oldukça kısa fakat Cumhuriyet dönemi ise nispeten kapsamlı şekilde incelenmiştir.

3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Osmaniye'nin Nüfus Gelişimi

Cumhuriyet öncesi dönemde Osmaniye ve çevresine ilişkin düzenli ilk nüfus verisine 1867 yılında rastlanır. Osmanlı Devleti'nde bu yılda herhangi bir sayım yapılmamıştır. Bu nüfus verisi, Fırka-i İslahiye icraatları çerçevesinde yaptırılan özel bir sayımdan elde edilmiştir. Bu sayımın verilerine göre, Osmaniye 5 mahalle ve 32 köyden ibarettir. Kazada 1972 hanede 5152 erkek nüfus ve 312 hanede 1156 Hristiyan nüfus ikamet etmektedir. İkisinin toplamı ise 2041 hane 6308 erkek nüfustur. 1869/1870 salname kayıtlarına göre, 812 Müslüman hanede 2250 Müslüman erkek nüfus bulunur. Hristiyan nüfus ile ilgili bir malumat verilmemiştir. 1872/1873 yıllarındaki salname bilgilerinde ise Osmaniye'de 405 hane olduğu ve 1024 erkek nüfus olduğu zikredilir (Terzi ve Ergün, 2015b, s. 73). Daha sonraki nüfusla ilgili verilerde de görüleceği üzere, hareketli yani göçebe nüfus diye bilinen konar-göçer aşiretlerin varlığı nüfus değerlerinde önemli farklılıkların ortaya çıkmasının temel sebeplerinden birini teşkil etmektedir.

Hicri 1299 (M.1882) senesinde yayınlanan Adana salnamesinde Osmaniye kazasının nüfusu 3.008 İslam ve 4 Hristiyan olmak üzere toplam 3.012 kişiden oluşmaktadır. Hicri 1308 (M.1891) senesinde yayınlanan Adana salnamesinde ise Osmaniye kazasının nüfusu 7.764 İslam ve 100 Hristiyan olmak üzere toplam 7.864 kişiden meydana gelmektedir. Hicri 1312 (M.1894) senesi Adana salnamesinde de Osmaniye kazasında 6.714'ü İslam ve 102'si Hristiyan olmak üzere toplam 6.816 kişi yaşamaktadır (Terzi ve Ergün, 2015a, s. 106-150). 1880-1890 döneminde nüfusun dalgalanmalar göstermekle birlikte genel olarak artış seyrinde olduğu görülür. Nitekim Hicri 1312 (M.1894/1895) yılı Adana salnamesinde kaza merkezi olan Osmaniye'nin nüfusu 6714 Müslüman ve 102 Hristiyan erkek olmak üzere toplam 9816'ya ulaşmıştır.

Ali Cevad, Memâlik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lûgâtı adlı eserinin birinci cildinde, Cebeli Bereket sancağı maddesinin başlığı altında Osmaniye kazasının nüfusunu 7764 Müslüman ve 200 gayri Müslim olmak üzere toplam 8764 olarak kaydetmiştir. Buna göre kazada 800 nüfusun da diğer unsurlardan oluştuğu anlaşılır. Yine kazada 1 cami, 2 iptidaiye mektebi, 30 dükkân, 7 değirmen, 3 çeşme ve 5 hanın bulunduğu istatistik bilgileri arasında verilmiştir (Ali Cevad, 1313, s. 277). Aynı eserin ikinci cildinde yer alan Osmaniye maddesi başlığı altında ise Adana vilayeti Cebeli Bereket sancağında bir kazadır ki, 8-9 bin nüfus, 5 nahiye ile 25 karyeden ibarettir. Merkezi kaza Rızaiye karyesidir. Kazada 1 cami, 5 han, 2 fırın, 30 dükkân, 2 mektep ve 7 değirmen

mevcuttur. Kazada ancak 100 kadar Hristiyan vardır (Ali Cevad, 1314, s. 537). Müellifin verdiği bilgilerden; 19. yüzyılın sonunda Osmaniye kazasının merkezi olan Rızaiye köyünün küçük bir yerleşme olduğu, fakat mevcut 5 hanın varlığından da anlaşılacağı gibi ilçenin ulaşım bakımından önemli bir fonksiyona sahip olduğu öğrenilir.

Cuinet, 1892 yılında kısa adıyla La Turquie D'asie olarak yayımlanan kapsamlı eserinde, o dönem kaza statüsünde olan Osmaniye'nin 35 köyü, toplam 7370 nüfusu ve kaza merkezinde 650 nüfusun bulunduğunu belirtmiştir (Cuinet, 1892, s. 102). 1894-1895 yılı Adana salnamesine göre Osmaniye kazasının nüfusu 6714 Müslim ve 102 gayrimüslim olmak üzere toplam 6816 kişi olarak kaydedilmiştir (Salname-i Devleti Aliyye-i Osmaniye, İstanbul, 1312, s. 47-88; aktaran Terzi ve Ergün 2015b, s. 88).

Osmaniye Cumhuriyet dönemi öncesinde küçük bir yerleşme durumundadır. Şehir ve çevresindeki nüfus Cumhuriyet öncesi döneme kadar coğrafi konumu ve ulaşım özellikleri nispetinde bölge genelinde süregelen asayiş ve istikrarsızlıkların gölgesinde bir gelişim göstermiştir. Referans kaynaklarından yola çıkarak belirli dönemlerde şehir ve çevresinde nüfus artışları söz konusu olsa da daha sonra savaş, salgın hastalıklar, güvenlik problemi ve iç kargaşalar nedeniyle artış ve azalışların sürekli bir değişim sergilediği görülür. Bunun dışında nüfus sayımlardaki düzensizliğe, belirli bölgelerin sayılması ve bu sayımların cinsiyet ve inanca mensubiyete göre bir sayımın yapılması dikkat çekmektedir.

3.2. Cumhuriyet Döneminde Osmaniye Şehrinin Nüfus Gelişimi

Ülkemizde ilk nüfus sayımı, Cumhuriyet'in ilanından 4 yıl sonra 1927 yılında yapılmıştır. Bu sayıma göre Osmaniye şehrinin nüfusu 4.968 kişi tespit edilmiştir (Tablo 1). Anadolu ve çevresindeki savaşların son bulması, barış dönemine girilmesiyle oluşan huzur ve güven ortamında nüfus miktarı artmaya başlamıştır. 1927 yılından 1935 yılına kadar olan dönemde nüfus miktarı 3.616 kişi artarak 8.584'e ulaşmıştır. 1927-1935 arası yıllık artış oranının en fazla (72.7) olduğu döneme karşılık gelmektedir. Çünkü bunda iki sayım arasında geçen 8 yıllık sürenin uzun olması ve 1935 yılı nüfus sayımının bir önceki döneme göre daha doğru yapılması gibi nedenlerin etkili olduğu söylenebilir.

Osmaniye şehrinin nüfusu artmaya devam ederek 1940 yılında 8.988, 1945 yılında 10.498 ve 1950 yılında 13.004 kişiye yükselmiştir (Tablo 1, Şekil 1). Bu on yıllık dönemde şehir İkinci Dünya Savaşı'ndan olumsuzluklarından pek etkilenmemiş ve nüfus düzenli artışına devam etmiştir.

1955 sayımında şehir nüfusu 19.108 kişi belirlenmiştir. Bu yıl, tablo 3'te verilen tüm sayım yıllarından ayrılan bir özelliğe sahiptir. Çünkü 1960 yılında 27.451 kişi sayılan şehir nüfusunun artış hızı önceki sayıma (1955) göre çok yüksek değerlere çıkmıştır. Nitekim yıllık artış hızı (%) 1955 sayımında 76.9 ve 1960 sayımında 72.4 gibi 2007 yılı hariç tarihinin en yüksek oranlarına ulaşmıştır. Şehrin bu dönemde doğal nüfus artışının yanı sıra göç aldığı anlaşılmaktadır. Keza alt yapının, beslenme ve sağlık hizmetlerinin nispeten gelişmeye başlamasının da bunda etkili olduğu belirtilebilir.

Tablo 1. Osmaniye Şehrinin Nüfus Gelişimi (1927-2020).

Sayım Yılı	Nüfus Miktarı	Değişim Miktarı	Yıllık Artış Oranı (%)	Yıllık Artış Hızı (‰)
1927	4.968	-	-	-

1935	8.584	3.616	72,78	68,3
1940	8.988	404	4,70	9,19
1945	10.498	1.51	16,80	31,0
1950	13.004	2.506	23,87	42,8
1955	19.108	6.104	46,93	76,9
1960	27.451	8.343	43.66	72,4
1965	34.027	6.576	23,95	42,9
1970	46.355	12.328	36,23	61,8
1975	61.581	15.226	32.84	56,8
1980	84.212	22.631	36.74	62,5
1985	103.824	19.612	23,28	41,8
1990	122.307	18.483	17,80	32,7
2000	173.977	51.670	42,24	35,2
2007	180.477	6.50	3,73	5,23
2008	189.112	8.635	4,78	46,7
2009	194.339	5.227	2,76	27,2
2010	198.836	4.497	2,31	22,8
2011	204.057	5.221	2,62	25,9
2012	209.255	5.198	2,54	25,1
2013	213.045	3.79	1,81	17,9
2014	218.531	5.486	2,57	25,4
2015	223.987	5.456	2,49	24,6
2016	229.406	5.419	2,41	23,9
2017	233.242	3.836	1,67	16,5
2018	231.739	-1.503	0,64	-6,47
2019	237.476	5.737	2,47	24,4
2020	243.490	6.014	2.53	25

Kaynak: TÜİK. Genel Nüfus Sayımları ADNKS, Kütüphane TÜİK gov.tr. Erişim Tarihi: 20.12.2021.

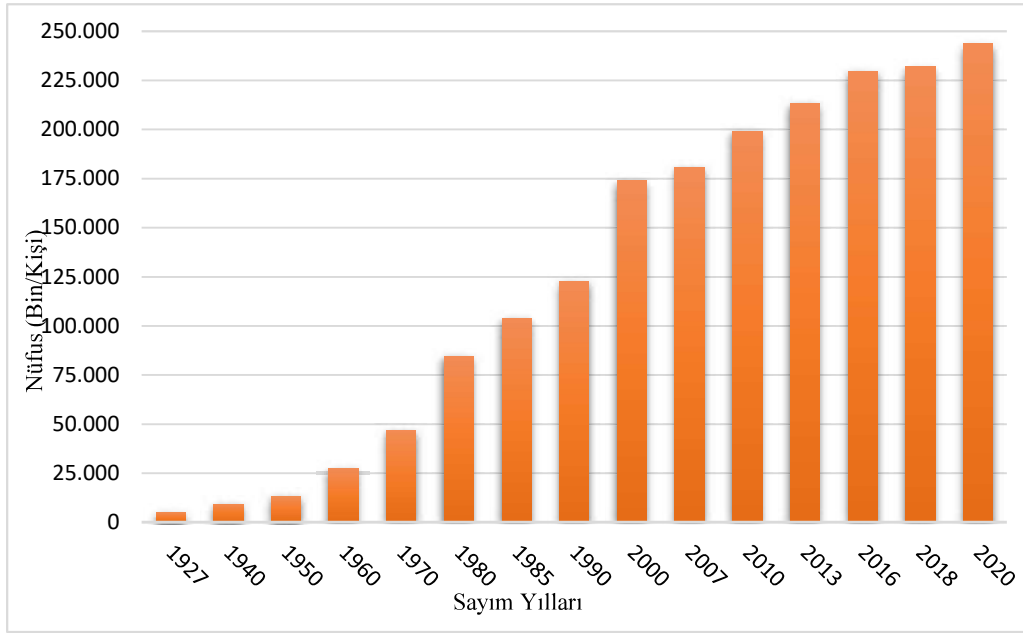
1960 yılında şehrin nüfus miktarı 27.451 kişidir. Bu sayım döneminde nüfus 30 bin eşiğine dayanmıştır. Bir yerleşmenin şehir sayılabılme kıstaslarından biri olarak kabul edilen 20 bin nüfus kriterini sağlaması koşulu bu sayım döneminde gerçekleşmiş hatta aşılmıştır. Nüfus değişim miktarı 8.343 kişi olarak gerçekleşmiştir. Nüfusun yıllık artış oranı % 46.90 iken yıllık artış hızı % 72.4 oranında olmuştur.

Şehir 1970 yılında yapılan sayımda 46.355'ye kişiye ulaşmıştır. Bu sayım yılında nüfus ve değişim miktarındaki artış iki kat nispetindedir. Nüfusun yıllık artış oranı % 36.23 oranı ile bir önceki sayım dönemini ikiye katlamıştır. Nüfusun yıllık artış hızı bu sayım döneminde % 61.8 oranında olmuştur.

1980 yılında 84.212 kişi olan şehrin nüfusuna, 1970 yılına göre on yıllık dönemde 37.857 kişinin daha eklendiği ayırt edilir. 1980 yılındaki sayımda da bir önceki sayım dönemi olan 1975 sayımından miktar, değişim oranı, yıllık artış oranı ve yıllık artış hızı ile 1960 yılından bu sayım dönemine kadar görülen en yüksek değerlere sahip olduğu görülür.

Şehir nüfusunun 1970, 1980, 1990, 2000 yılına kadar ki sayımlarda önemli bir artış kaydettiği görülür (Şekil 1). Osmaniye şehri 100.000 nüfus eşiğini 1985 sayımında aşmıştır. 1990 yılından sonra beş yılda bir yapılan sayım on yıl sonra yapılmıştır. Hem sayım döneminin on yıl arayla

yapılması hem de 1996 yılında şehrin üstlendiği idari statü değişikiminin etkisiyle bu dönemde nüfus miktarı en fazla artış kaydedilmiştir.

Şekil 1. Osmaniye Şehrinin Nüfus Gelişimi (1927-2020).

Osmaniye, 1996 yılına kadar Adana'ya bağlı bir ilçe durumundadır. 24.10.1996 gün ve 4200 sayılı kanunla il statüsüne yükseltilmiştir. Osmaniye'nin il statüsüne erişmesiyle nüfus miktarında önemli bir değişiklik olmuştur. Öyle ki 1990 yılında 122.307 olan nüfus miktarı il ve il merkezi olduktan sonraki 2000 sayım döneminde 173.977 kişiye ulaşmıştır. Yıllık artış oranı % 42.24 iken yıllık nüfus artış hızı bu dönemde % 35.2 olmuştur. Bu 10 yıllık dönem değişim miktarının en fazla (51.670) olduğu döneme karşılık gelmektedir.

Osmaniye şehrinde 2000 yılındaki genel nüfus sayımından sonra Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi nüfus verileri 2007 yılında başlamıştır. Her yıl ocak ayında açıklanan bir önceki yıla ait verilere 2020 yılına kadar ulaşılmıştır. 1985 yılında 100.000 nüfusunu aşan Osmaniye şehri, 200.000 nüfus eşliğini de 2011 aşmış ve 2020 yılında 243.490 kişi ile 250.000 sınırına dayanmıştır. Böylece önemli miktarda nüfus kitlesinin yaşadığı bir şehir durumuna gelmiştir. 2010 yılından 2020 yılına kadar geçen her bir yıl için genel itibari ile nüfus miktarlarında artış görülür. Ancak bu artış, 2013 yılında ve 2017 yıllarındaki nüfus değişim miktarı 3000 kişiyi aşıya da 2018 yılındaki değişim oranı dışında 2020 yılına kadar gerçekleşen değişim miktarlarından düşük kalmıştır.

2018 yılındaki önemli düşüşün dışında tablo 32'de verilen son sayıma kadar şehrin nüfusuna 5000 ve üzeri nüfusun katıldığı görülür. Osmaniye şehrinin 2018 yılına ait nüfus istatistiklerindeki verilerin önceki yıla göre nispeten düşük olmasının başlıca nedeni ise, aynı yıl haziran ayında yapılan genel seçimlerdir. 24 Haziran 2018'de gerçekleşen Cumhurbaşkanı seçimi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 27. Dönem Milletvekiliği seçimleri için halk adrese dayalı nüfusa kayıtlı olduğu yerde oy kullanması zorunluluğu nedeni ile bu sayım dönemi içerisinde Osmaniye şehri nüfusunda 2017 yılı sayımlarından daha düşük miktarda nüfus tespiti yapılmıştır. Nitekim 2018 yılı ADNKS'ne göre şehrin nüfus miktarı 231.739, değişim miktarı -1.503, nüfus artış oranı % 0.64, nüfus artış hızı % -6.47 olarak belirlenmiştir.

Yukarıda sözü edilen idari düzenleme sonucu 1996 yılında Adana ili ilçelerinden olan Kadirli, Bahçe, Düziçi ilçelerinin Adana'dan ayrılıp Osmaniye iline bağlanması nüfusun artmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Osmaniye ilçesinin il statüsüne yükseltilmesi, ilin yönetim alanı içinde nüfus ve yayılış sahası bakımından en önemli şehir yerleşmesi özelliği kazanması, diğer yerleşmelerdeki nüfusun Osmaniye şehrine göç etme eğilimine girmesine yol açmıştır. Dolayısıyla şehrin 2000 yılında ciddi anlamda nüfus artışı ile karşılaşmasında idari statü değişikliğinin önemli etkileri olmuştur.

İbret'e göre, Osmaniye'nin il olduğu dönemde, zirai faaliyetler ile nüfus artmaya başlamış, İskenderun Körfezi'ne Demir-Çelik, Toros Gübre, Tekfen gibi tesisler ile Osmaniye şehrine hammaddesi tarıma dayanan çırçır-pres, yağ, un gibi fabrikaların kurulması ve tarım ürünlerine dayalı ticaretin yoğunlaşması nüfus artışının başlıca sebeplerini teşkil etmektedir. Osmaniye şehrinde uygun iklim koşulları, ucuz ev kirası ve rahat yaşama imkânlarının bulunması, buranın bir memur şehri olmasını sağlamıştır (İbret, 1994: 43-57).

Osmaniye şehrinin nüfus artış hızında 1927-2020 yılı aralığında yılaşırı dalgalanmalar görülmesine rağmen en yüksek olduğu sayımlar sırasıyla; 1955, 1960, 1980, 1935, 1970 ve 1975 yıllarıdır. Söz konusu yıllarda şehrin nüfus artış hızı %50'nin üzerinde gerçekleşmiştir. Osmaniye şehrinin nüfus artış hızı 1950 ve sonrası dönemde Türkiye'de şehirleşme hızıyla doğru orantılı bir seyir izlemiştir.

İl statüsü kazanmasının ardından 4 yıl (1997-2000) gibi kısa bir süre içerisinde Düziçi, Bahçe, Hasanbeyli, Kadirli, Toprakkale, Sumbas ilçeleri de şehir ile aynı adı taşıyan merkez ilçenin konumuyla yoğun bir nüfus artışı dönemine girmiştir. İdari merkez olması nedeniyle şehre yapılan kamu ve özel sektör yatırımları, buralarda istihdam edilecek nüfusun da şehre yerleşmesini gerektirmiştir. İdari yapılanma, hizmetler, inşaat, emlak ve ulaştırma sektörü, başka istihdamların önünü açmasıyla birlikte 2000 yılındaki nüfus sayımına yansımıştır. Bu yıldaki artışın bu denli fazla bir miktarı içermesi salt bu hususlarla açıklamak uygun olmayacağından burada bir başka hususa dikkat etmek gerekmektedir. 1990 yılı ve öncesinde her 5 yılda bir yapılan nüfus sayımı, 10 yıl sonrasında yani 2000 yılında yapılmıştır. Bundan dolayı hem sayım yılı beş yıl sonrasına ertelenerek hem de idari teşkilatlanmadan başlayarak diğer faaliyet alanlarında da istihdam ihtiyacına binaen nüfusun bu dönemde Osmaniye şehrinde hızlı bir şekilde artış kaydettiği görülür.

2007 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine geçildiği bir zamana denk geldiğinden ikamet adresi dikkate alınarak yapılan bir sayım olma özelliği taşımaktadır. Bu yılda da nüfus miktarında önemli bir artış gerçekleşmiş ve şehrin nüfusu 180.477 kişi olarak kayıtlara geçmiştir (TÜİK, ADNKS, 2007).

Cumhuriyet döneminde 1927 ile 2017 yılları arasında nüfusun hiç artmadığı ve hatta azalmanın yaşandığı tek dönem 2017-2018 yılları arasına rastladığı dikkati çekmektedir. Gerçekten 2017 yılında 233.242 olan şehir nüfusunun 2018 yılında 231.739 kişiye düştüğü ayırt edilmektedir. Bu yıllar arasında değişim miktarı ise -1.503 olarak belirlenmektedir (Tablo 1, Şekil 1). Bu değişimin başlıca nedenleri arasında; genç nüfusun iş bulmak amacıyla çevresindeki büyükşehir belediyesi olan illere ve daha gelişmiş illere göç etmesi, Hatay, Kahramanmaraş, Adana ve Gaziantep illerinde yapılan kamu ve sanayi yatırımlarındaki artış, eğitim, sağlık, sanayi tesislerinin çevre illerde o dönemde yapılan yatırımlar, her ilde üniversite kapsamında eğitim kampüslerinin kurularak çeşitli hizmetleri göç potansiyeli taşıyan nüfusun bağlı olduğu merkezden veya ilden sağlama dışında söz konusu yılın Haziran ayında gerçekleşen seçim için göçle gelen nüfusun önemli bir kısmı oy kullanmak için memleketlerine ikamet aldıklarının da etkileri olmuştur.

Çünkü hem Cumhurbaşkanlığı hem de 27. Dönem Milletvekili seçimleri bu döneme denk gelmiştir.

Diğer yandan son dönemde Osmaniye şehir nüfusunun artış oranlarının düşme eğiliminde olduğu ayırt edilmektedir (Tablo 1). Mevcut şartlarda önemli bir değişiklik olmazsa, bu durumun devam edebileceği öngörülmektedir. Bu konu, nüfus projeksiyonu kısmında daha ayrıntılı şekilde ele alınmaktadır.

3.2.1. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Yapısı

Nüfusun yaşı, cinsiyeti, yaşadığı yerleşmenin kır, şehir niteliği, eğitim düzeyi, hanehalkı büyüklüğü vb. veriler, o toplumun gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi vereceği gibi o toplumun yaşam tarzı hakkında da bilgiler vermektedir. Dolayısıyla sosyal ve ekonomik veriler ve göstergeler, nüfusla ilgili çalışmalarda oldukça önem arz etmektedir.

3.2.2 Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Nüfusun önemli bir özelliği kadın ve erkek oranıdır. Kadınların erkeklerden daha fazla ya da az oldukları yerleri belirlemek üzere yapılacak bir analizin cinsiyet oranının coğrafyası olduğu ifade edilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2009, s. 272). Nüfusun yaş yapısı da oldukça önemlidir. Nüfusun özellikleri hakkında çok farklı bilgiler vermektedir.

Nüfusun Cinsiyet Yapısı: Osmaniye şehrinde nüfusun cinsiyet oranı, birkaç sayım dışında genellikle erkek lehine bir seyir izlemektedir. Nitekim 1940 yılında erkek nüfus miktarı (4.593) kadın nüfus miktarından (4.395) fazla olup cinsiyet oranı % 104.5'e karşılık gelmektedir (Tablo 2). Aynı şekilde 1955 yılında erkek nüfusun (9.881) kadın nüfusa (9.227) oranı % 107 ve 1970 yılında erkek nüfusun (24.795) kadın nüfusa (21.560) oranı da % 115 ile Cumhuriyet döneminin en yüksek değerine ulaşmıştır. 1940 ile 1985 arası dönem şehir nüfusunda erkek nüfusun belirgin fazlalığı olan bir dönem olarak ayırt edilmektedir. Bu durumun başlıca nedeni olarak da iş bulmak ve çalışmak amacıyla Osmaniye şehrine yapılan göçlerin erkek nüfus egemenliğinde olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2. Cinsiyet Yapısına Göre Osmaniye Şehrinin Nüfusu (1927-2020).

Sayım Yılları	Nüfus Miktarı			Cinsiyet
	Erkek	Kadın	Toplam	Oranı %
1927	-	-	4.968	-
1935	-	-	8.584	-
1940	4.593	4.395	8.988	104.5
1945	5.339	5.159	10.498	103.4
1950	-	-	13.004	-
1955	9.881	9.227	19.108	107.0
1960	14.175	13.276	27.451	106.7
1965	17.550	16.477	34.027	106.5
1970	24.795	21.560	46.355	115.0
1975	31.772	29.809	61.581	106.5
1980	42.868	41.344	84.212	103.6
1985	53.249	50.575	103.824	105.2
1990	61.121	61.186	122.307	99.8
2000	87.760	86.217	173.977	101.7
2007	90.326	90.151	180.477	100.1
2008	94.724	94.388	189.112	100.3
2009	97.766	96.573	194.339	101.2

2010	99.443	99.393	198.836	100.0
2011	102.732	101.325	204.057	101.3
2012	105.249	104.006	209.255	101.1
2013	106.854	106.191	213.045	100.6
2014	109.690	108.841	218.531	100.7
2015	112.409	111.578	223.987	100.7
2016	115.137	114.269	229.406	100.7
2017	116.828	116.414	233.242	100.3
2018	115.848	115.891	231.739	099.9
2019	118.799	118.677	237.476	100.1
2020	121.638	121.852	243.490	99.8

Kaynak: TÜİK Genel Nüfus Sayımları, Kütüphane (www. tuik gov.tr), ADNKS. Erişim Tarihi: 20.12.2021

Öte yandan şehir nüfusunda 1990 yılından itibaren kadın nüfus lehine bir artışın olduğu ve genellikle erkek ve kadın nüfus arasında bir dengenin olduğu görülmektedir. Nitekim 1990 yılında erkek nüfus oranı % 99.8 olup kadın nüfusun gerisinde kalmıştır. Bununla birlikte 2000 ile 2020 yılları arasında erkek ve kadın nüfus oranları % 99.8 ile % 101.7 arasında küçük değişimler arz etmektedir (Tablo 2). 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla Türkiye nüfusunun % 100.2'sini erkeklerin ve % 99.8'ini de kadınların oluşturduğu (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten>) dikkate alındığında, Osmaniye şehrinin de ülke ortalamasına yakın değerlere sahip olduğu belirlenmektedir.

Nüfusun Yaş Yapısı: Nüfusun, herhangi bir mekân hatta herhangi bir büyük şehir ölçüsünde değişen özelliklerinden birisi de yaş yapısıdır. Belirli bir mekândaki nüfusun miktarı yanında, onun çeşitli yaş gruplarına göre durumu ve özellikle çalışabilir ya da faal nüfus olarak adlandırılan 15-65 yaş arasındaki nüfus miktarları iş gücü kapasitesi, gıda ve çeşitli hizmetlere olan ihtiyaç, aile tipleri, ölüm ve doğum oranları ve nihayet göçler bakımından önem taşımaktadır (Tümerkin, Özgüç, 2009, s. 266). Osmaniye şehir nüfusunun yaş yapısı 2000 ve 2020 yılı verileri esas alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Osmaniye şehrinde 2000 yılında 0-4 yaş arası toplam nüfus 19.015 iken, 5-9 yaş arası toplam nüfus 20.086'dır. 2020 yılında 0-4 yaşa ait toplam nüfus 22.023 kişidir. Aynı yılda 5-9 yaş arası toplam nüfus 24.187 kişi olup 2020 yılındaki en fazla nüfus miktarına sahip yaş aralığı çocuk nüfus kategorisindedir. 10-14 yaş arası toplam nüfusta 20.215 kişidir (Tablo 3). Bu yaş grubundaki kadın ve erkek nüfus söz konusu yılda 20.000 sınırına dayanmıştır. 2020 yılında aynı yaş grubunda tıpkı 2000 yılında olduğu gibi erkek çocuklarının kız çocuklara nispeten sayıca fazla olduğu görülür. 2020 yılında her iki cinsiyette de toplam nüfus içindeki miktarı 22.023 kişidir. 2000 ve 2020 yılında aynı yaş aralığındaki nüfus farkı incelendiğinde, 20 yıllık süreçte 2000 kişi nispetinde bir artış meydana gelmiştir. 2000-2020 yılında 5-9 yaş aralığındaki erkek ve kadın nüfus miktarları birbirine yakın bir değer izlerken bir sonraki yaş aralığında söz konusu yıllara ait kadın ve erkek nüfus miktarının düştüğü görülür.

2000 yılında 15-19 yaş arası toplam nüfus 21.215 kişidir. 2020 yılında cins durumuna göre aynı yaş grubunda toplam nüfusun azalma eğiliminde olduğu dikkati çeker (2836 kişi). 2020 yılına gelindiğinde 2000 yılına göre nüfusun artmasına bağlı olarak yaş aralıklarındaki toplam nüfus miktarının da arttığı söylenebilir. Tablo genelinde her iki yıl dikkate alındığında 2000 yılına ait nüfus miktarının yaş grubuna göre azalma kaydettiği yaş aralığı 15-19 yaş aralığından itibaren kademeli olarak azaldığı görülürken 2020 yılında söz konusu kademeli nüfus miktarı azalışı 10-14 yaş aralığından itibaren görülmektedir (Tablo 3, Şekil 3).

Tablo 3. Osmaniye Şehir Nüfusunun Yaş Grupları ve Cinsiyete Dağılımı (2000-2020).

Yaş Grubu	2000			2020		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	9.872	9.143	19.015	11.317	10.706	22.023
5-9	10.356	9.730	20.086	12.436	11.751	24.187
10-14	10.331	9.884	20.215	12.099	11.629	23.728
15-19	11.198	10.749	21.947	10.572	10.264	20.836
20-24	9.500	8.945	18.445	9.862	9.400	19.262
25-29	6.856	7.611	14.467	8.345	8.997	17.342
30-34	5.835	5.980	11.815	8.382	9.123	17.505
35-39	5.693	6.036	11.729	9.248	9.547	18.795
40-44	4.800	4.873	9.673	8.822	8.957	17.779
45-49	4.154	3.895	8.049	7.306	7.495	14.801
50-54	3.118	2.943	6.061	5.740	5.506	11.246
55-59	2.037	1.883	3.920	5.654	5.579	11.233
60-64	1.451	1.562	3.013	4.167	4.034	8.201
65-69	1.195	1.127	2.412	3.426	3.672	7.098
70-74	771	922	1.693	2.211	2.371	4.582
75 +	561	817	1.378	2.051	2.821	4.872
Toplam	87.792	86.154	174.036	121.638	121.852	243.490
Oran (%)	50.4	49.5	100	49.9	50.1	100

Kaynak: TÜİK Genel Nüfus Sayımları, ADNKS.

2000 yılında 20-24 yaş aralığında cinsiyete göre nüfus miktarı arasındaki fark azalırken aynı yıla ait 25-29 yaş aralığında kadın nüfus miktarının erkek nüfus miktarını geçtiği ayırt edilmektedir. Bu yıl ve yaş aralığında erkek nüfusun azalmasının nedenleri düşünüldüğünde; askerlik, eğitim, çalışma ve diğer sebeplerle başka yerlere yapılan göçleri akla getirmektedir. 2020 yılında her iki cinsiyet arasındaki değerler 15-19 yaş aralığında birbirine yakın değerler göstermektedir. 2000 yılında 20-24 yaş aralığındaki nüfusun yine birbirine yakın seyrettiği belirlenmektedir. Fakat 2020 yılında kadın nüfusun (8.997) erkek (8.345) nüfustan fazla olduğu yaş aralığı 25-29 yaş aralığına tekabül etmektedir.

2000 yılında 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74, 75 + yaş gruplarında erkek nüfusun kadın nüfus miktarından nispeten daha düşük değerde seyrettiği belirlenmektedir. Benzer şekilde aynı yıla ait tablo 3'te verilen önceki yaş gruplarına göre düşüş göstermektedir. Bu durum nüfus piramidinde tabandan tepe noktaya üçgen bir görünüm sergilemektedir. Yeni doğan (bebek), çocuk, genç ve çalışma çağındaki nüfusun nispeten yaşlı nüfusa oranla fazla olduğunu göstermektedir.

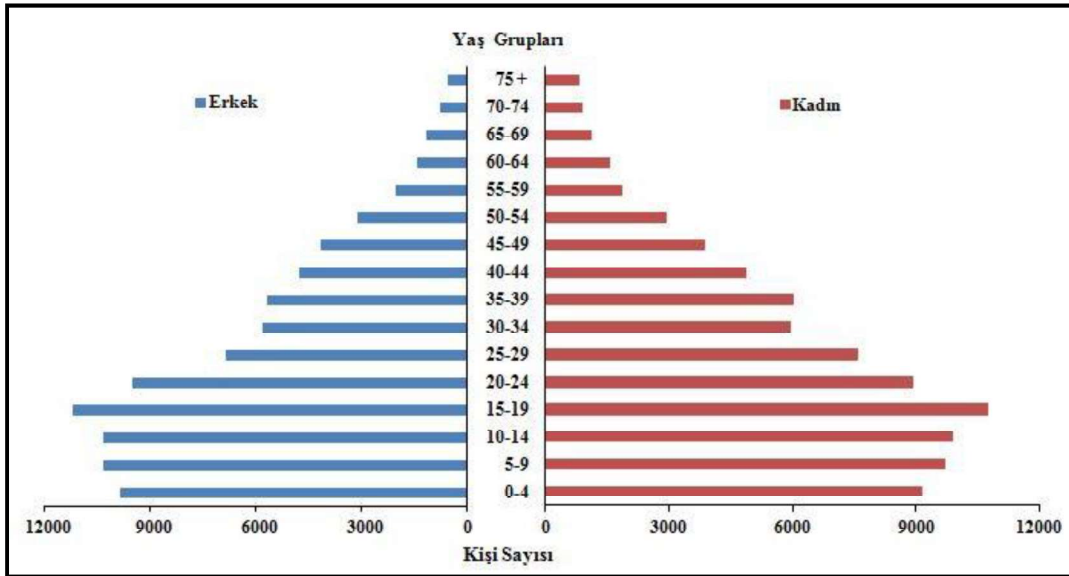
2020 yılında tabloda verilen yaş grupları içerisinde lise ve dengi okulda eğitim çağındaki nüfus ile yükseköğrenim çağındaki yaş gruplarında toplam miktarı artmıştır. 25-29 ve 45-49 yaş aralığındaki ortanca yaştaki nüfus grubundaki fazlalık da ayırt edilmektedir. 2000 yılından farklı bir görünüm sergileyen 2020 yılına ait yaş gruplarına ait piramitte yirmi yıllık süreçte tüm yaş gruplarındaki artış görülmektedir (Şekil 3). 35-39 yaş aralığında meydana gelen nüfus fazlalığının nedeni; iş ve evlilik nedeni ile şehre gelen nüfus ile Suriye'den göç yolu ile gelen oturma izni ve vatandaşlık alan yetişkin nüfusun şehrin nüfus seyrine tesiri şeklinde değerlendirilebilir.

40-44 yaş aralığındaki nüfusun 2000 yılındaki miktarı (9673 kişi) 2020 yılında iki katına yakın (17.779 kişi) bir artış göstermiştir. Osmaniye şehrinde 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74, 75+ yaş gruplarında 2000 yılına nispeten en az iki kata yakın bir artış gerçekleşerek şekil 3'te görülen nüfus piramidinde orta yaş grubundan yaşlı nüfusa doğru bir genişleme ve miktar artışının olduğu görülmektedir.

2000 yılında toplam nüfus içinde erkek nüfus miktarının kadın nüfus miktarından fazla olduğu belirmektedir. Toplam nüfus içinde kadın nüfus oranı % 50.4 iken erkek nüfus % 49.5 değer ile şehrin bu yıla ait cinsiyet durumu içinde erkek nüfusun fazlalığını yansıtmaktadır. 2020 yılında bu durum hem miktarda artış, hem yaş gruplarındaki dengelerin değişmesi ve kadın nüfus lehine değişen artış kaydetmesiyle günümüz nüfusunun yaş grubu ve cinsiyete göre durumunu sergilemektedir. Şekil 2 ve şekil 3'te de kıyaslanacağı üzere Osmaniye şehrinde nüfus artmıştır. Gerçekleşen bu artış kadın nüfus lehine olurken, nüfus piramidinde tabanda olan söz konusu genişleme ortanca yaş grubundaki 40 yaş üstü nüfusta ve üst yaş gruplarında meydana gelmektedir. Bu yaş gruplarında tekrar bir üçgen tabanı oluşturularak yaşlı nüfus yaş grubuna doğru genişlemenin meydana gelmesi ilerleyen yıllarda şehrin nüfus piramidinde yaşlı nüfusun oluşturduğu piramit tepe kısmının genişlemesine neden olacağı yargısını güçlendirmektedir. Bu durum ise sanayi memleketlerinde tavandan tabana daralan ters üçgen görünümü veya kum saati görünümlü bir nüfus piramidi görünümü meydana getirmesi söz konusu olabilmektedir.

Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Dağılışı: Ülke ve şehir nüfuslarının yaşla birlikte cinsiyet yapısını çeşitli şekillerde grafik haline sokmak mümkünse de, nüfusun yaş yapısını en ayrıntılı biçimde gösterdiği için bu konuda kullanılan yöntem yaş ve cinsiyet grafikleri ya da daha iyi bilinen adıyla nüfus piramitleridir (Tümertekin ve Özgüç, 2009, s. 268). Çalışma sahasının 2000 yılına ait yaş gruplarına ve cinsiyete göre dar aralıklı nüfus piramidi incelendiğinde, 0-4 yaş aralığındaki nüfusun kadın nüfus miktarı 9.000 civarında seyrederken aynı yaş grubunda erkek nüfusun 10.000 değerine yakın seyrettiği görülür (Şekil 2).

Genç yaş nüfus içinde özellikle 15-19 yaş aralığının erkek nüfusu 11.198 iken yine aynı yaş grubunda kadın nüfus miktarı 10.749 olup diğer kadın yaş gruplarına göre daha fazladır. 35-39 yaş aralığındaki kadın nüfus oranının erkek nüfus oranını geçtiği görülür. Söz konusu yaş grubundan başlayarak 75 ve üzeri yaş grubuna kadar erkek nüfusta görülen yığılma dışı büyükey bir seyir izlemektedir.

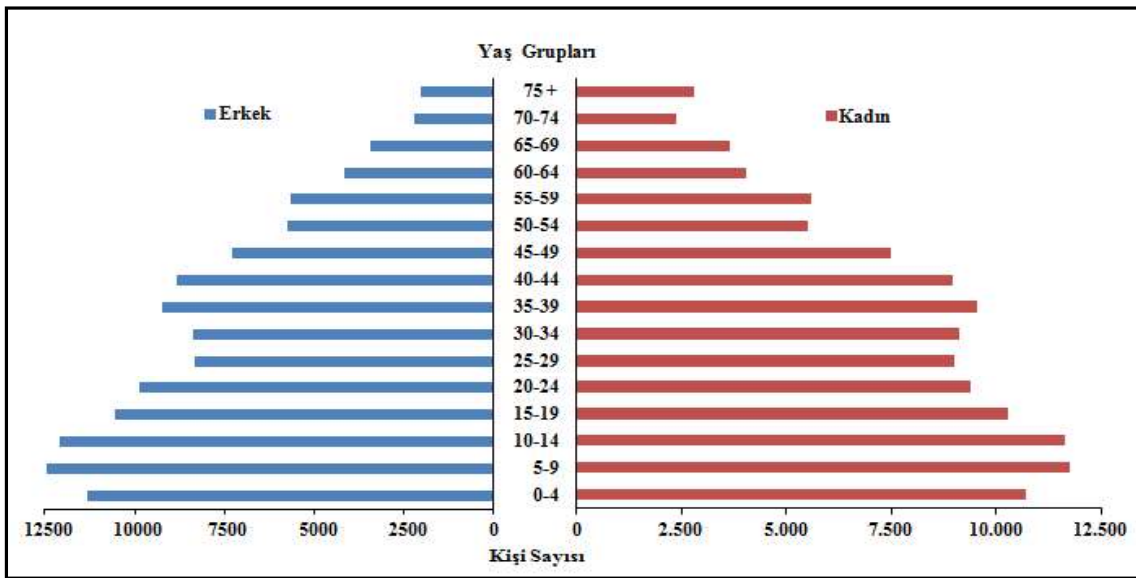

Şekil 2. Osmaniye Şehrinin Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (2000 Yılı).

Kadın ve erkek nüfusun dar aralıklı yaş gruplarına göre dağılımında, 0-4 ve 15-19 yaş grupları arasında piramitte artış gözlenirken, 30-34 ve 35-39 yaş aralıklarında birbirine yakın değerlerle bir yığılma görülür. 40-44 yaş aralığından itibaren her iki cinsiyette de söz konusu olan azalma eğilimi kadın dar aralıklı yaş gruplarında iç büyükey görünümdedir. Şekil 2'de de yer aldığı gibi orta yaş

grubu olarak adlandırılan aralıklarda her iki gruptaki sistematik azalış erkek nüfus yaş gruplarında kadınlardan daha fazla azalış göstermiştir. 2000 yılı dar aralıklı nüfus piramidi 0-4 yaş grubunda yer alan cinsiyet yapısının erkek nüfus lehine bir seyir izlerken bu durum özellikle ortanca yaş grupları kategorisindeki nüfus içerisinde kadın nüfus lehine bir durum sergiler.

Osmaniye şehrinde 2020 yılı dar aralıklı nüfus piramidi incelendiğinde, miktar ve dalgalanma bakımından kadın nüfusundaki yığılım dikkat çekmektedir. Şekil 2 ve şekil 3'te dar aralıklı kadın nüfusun hem ortanca hem de yaşlı nüfus içindeki miktarının erkek nüfustan fazla olduğu görülür. Nüfusun 2000 yılına ait durumu şekil 2'de görüldüğü gibi 0-4 yaş grubundan 75+ nüfusa doğru kademeli bir azalma seyrine sahip olduğu ayırt edilmektedir. Bu durum doğurganlık oranının fazla olduğunun bir göstergesi iken doğan nüfusun ilerleyen yaş gruplarındaki durumu dikkate alındığında ve erkek nüfusun durumu dikkate alındığında, iş nedeniyle şehirden başka yere yapılan göçleri yansıtır niteliktedir.

Şekil 3. Osmaniye Şehrinin Dar Aralıklı Nüfus Piramidi (2020 Yılı).

Şekil 3'te verilen 2020 yılında 0-4 yaş aralığındaki oran hem kadın hem de erkek nüfusun toplam nüfus içindeki payı dikkate alındığında, 2000 yılına ait aynı yaş aralığındaki nüfustan fazla olduğu dikkat çeker. Aynı zamanda söz konusu yaş gruplarının 5-9 yaş grubu, 10-14 yaş grubundan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu ise o yaş grubu çocuk yaştaki nüfusun göç ile geldiği kanaatini güçlendirmektedir. 35-39 yaş aralığındaki kadın ve erkek nüfus ile 40-44 yaş aralığındaki nüfus miktarındaki yığılım, çalışma çağındaki nüfus artışını desteklemektedir.

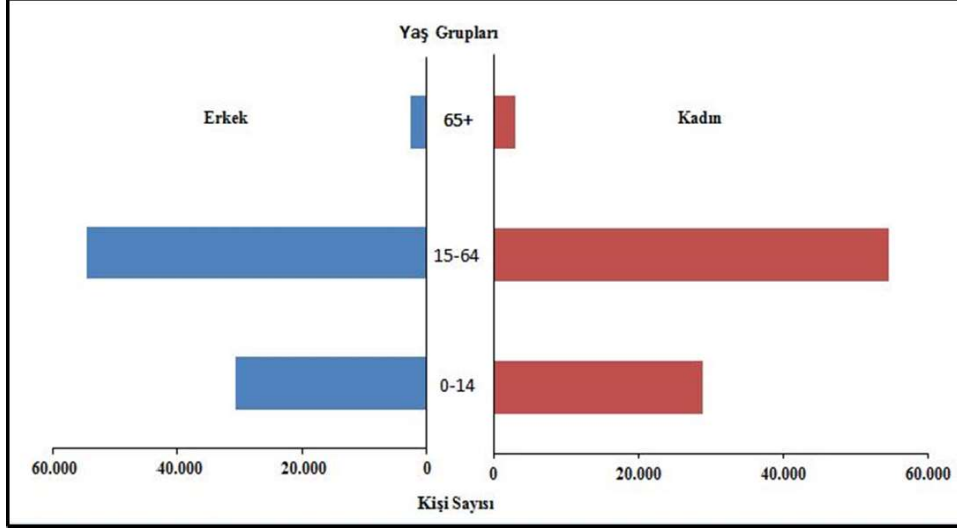
Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Dağılışı: Osmaniye şehrinde 2000 yılında geniş aralıklı nüfusun kadın ve erkek nüfus miktarı ve toplam nüfus içerisindeki durumu incelendiğinde, 0-14 yaş grubunun toplam nüfus içindeki payı 15-64 yaş grubu nüfustan daha azdır ve 65 + yaş gruplarından daha fazladır. Her iki cinsiyet grubunda 15-64 yaş aralığının miktar ve oranının fazla olduğu görülür. Benzer şekilde toplam nüfus içinde de aynı yaş aralığındaki toplam nüfusun 0-4 ve 65 ve üzeri yaş aralığındaki miktar ve orandan fazla olduğu dikkat çeker (Tablo 4, Şekil 4).

Tablo 4. Osmaniye Şehir Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Dağılışı (2000).

	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus

Yaş Grubu	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)
0-14	30.559	17.5	28.757	16.5	59.316	34.10
15-64	54.642	31.4	54.477	31.3	109.119	62.73
65 +	2.527	1.45	2.956	1.69	5.483	3.15
Toplam	87.792	50.4	86.154	49.5	173.946	100

Kaynak: TÜİK Genel Nüfus Sayımı.

Şekil 4. Osmaniye Şehir Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Dağılışı (2000). Kaynak: TÜİK.

2000 yılında kadın nüfus 0-14 yaş grubunda 30.000 civarındayken aynı yaş aralığında erkek nüfusu bu miktarın üzerindedir. 15-64 yaş aralığındaki kadın nüfus erkek nüfustan daha fazladır. Aynı durum 65+ yaş grubunda kadın nüfus lehine bir görünümde (Şekil 4 ve Tablo 4) iken bu yaş grubu içindeki kadın ve erkek nüfus miktar ve oranının diğer yaş aralıklarında ve her iki cinsiyette daha az olduğu görülür.

Şehrin 2020 yılı nüfusunun geniş aralıklı yaş gruplarına dağılımını incelendiğinde, her iki grupta da 0-14 yaş grubundaki nüfusun 30.000'in üzerinde olduğu görülür. Aynı yaş aralığında erkek ve kadın nüfus 2000 yılındaki miktar ve oran bakımından fazladır. 15-64 yaş aralığındaki kadın nüfus erkek nüfustan fazladır. Aynı durum 65+ yaş grubunda kadın nüfus lehine bir görünümde (Şekil 5 ve Tablo 5) iken bu yaş grubu içindeki kadın ve erkek nüfus miktar ve oranının diğer yaş aralıklarında ve her iki cinsiyette daha az olduğu görülür. 2020 yılı 65 ve üzeri yaş grubundaki erkek nüfus miktarı 2000 yılına ait erkek nüfus miktarının üzerine çıkmıştır.

Tablo 5. Osmaniye Şehir Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Dağılışı (2020).

Yaş Grubu	Erkek Nüfus		Kadın Nüfus		Toplam Nüfus	
	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)	Miktar	Oran (%)
0-14	35.852	14.7	34.086	14.0	69.938	28.7
15-64	78.098	32	78.902	32.4	157.000	64.4
65 +	7.688	3.1	8.864	3.8	16.552	6.9
Toplam	121.638	49.8	121.852	50.2	243.490	100

Şekil 4 ve 5 mukayese edildiğinde, iki şekil için benzer durumlar 0-14 yaş grubunun 15-64 yaş gruplarından az, 65+ yaş gruplarından fazla olurken çalışma çağındaki nüfus, oran ve miktar bakımından toplam nüfus içindeki payı diğer iki yaş grubundan fazladır. Şekil 5 ve tablo 5'te verilen değerler doğrultusunda Osmaniye şehrinin 2000 yılında geniş aralıklı yaş gruplarındaki nüfus miktarının 2020 yılına geldiğinde arttığı görülmektedir.

3.2.3. Nüfusun Eğitim Durumu

Ekonomik gelişmişliğin önemli alt yapı unsurlarından biri de insanların sahip olduğu eğitim durumudur. Ülkemizde Cumhuriyet'in ilanından sonra eğitim alanına büyük önem verilmiş, okullaşma teşvik edilmiş ve okuryazarlık konusunda çalışmalar yapılmıştır. Eğitimin önemi daha iyi kavranmış, eğitim seferberliği başlatılmıştır. Kadın eğitimine de önem verilip karma eğitime geçilmiştir. İlköğretim kademesi, 5 yıllık ilkokul ve 3 yıllık ortaokul olarak yapılandırılmıştır. 1997-1998 öğretim yılından itibaren ilköğretim tüm ülkede kesintisiz 8 yıl olarak uygulanmaya başlamıştır. Günümüzde eğitim okul öncesinden başlayarak zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca yakın dönemde yükseköğretimde ileri adımlar atılarak her ilde en az bir üniversite kurulmuştur. Bu bağlamda Osmaniye şehri de ilk, orta ve yükseköğretim hizmetlerinden büyük ölçüde yararlanmışır.

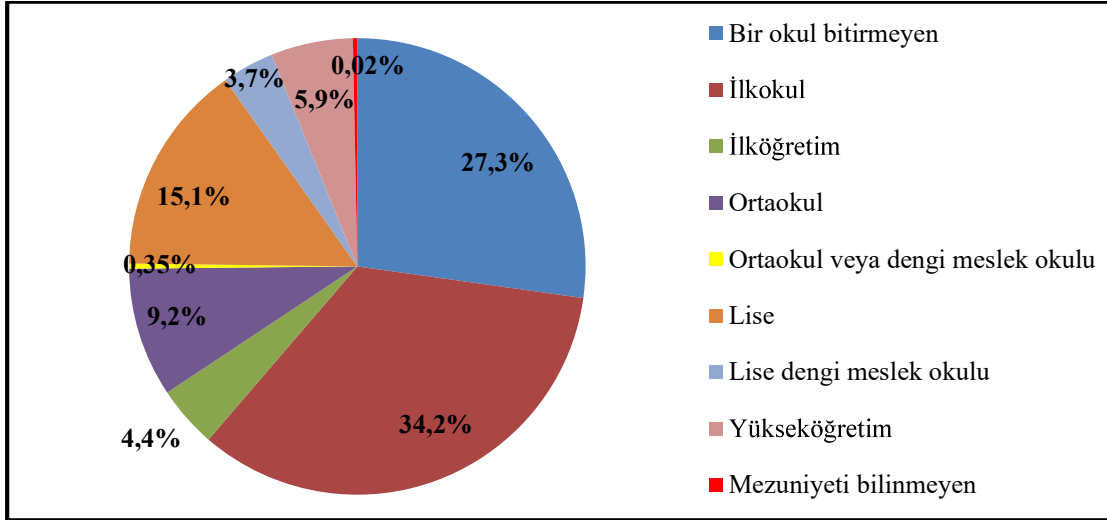
Osmaniye şehrinde 2000 yılı verilerine göre nüfusun eğitim durumu ve cinsiyete dağılımında önemli farklılıklar ayırt edilmektedir. Nitekim bu yılda bir okul bitirmeyen erkek nüfusun (18.097) kadın nüfustan (17.743) fazla olduğu görülür (Tablo 6). Aynı durum ilkokul için de geçerlidir. Şehirdeki ilkokulu bitiren erkek nüfus 21.476 iken kadın nüfus sayısı 23.352 kişi olup daha fazladır. Bu durumun birden fazla nedeni olduğu söylenebilir. Erkek nüfusun kadın nüfustan çocuk, genç ve buna bağlı olarak çalışma çağındaki nüfusun içindeki miktarı, tarım ve tarıma dayalı faaliyetler, erken yaşta çalışma hayatına yönelim gibi faktörler sayılabilir. Ayrıca erkek nüfusun diğer eğitim kademelerinde daha fazla sayıda olması da göz önüne alınabilir.

İlköğretimden itibaren başlayarak farklı eğitim kademelerini bitiren erkek nüfusun kadın nüfustan daha fazla olduğu belirlenmektedir. Şehirde ilköğretim mezunu erkek sayısı (3.098) kadın (2.676) sayısından daha fazladır. Aynı şekilde ortaokul (E.3098, K.2.676), lise (E.11518, K.8229) ve yükseköğretimde (E.5191, K.2485) de benzer bir durum söz konusu olmaktadır. Hatta eğitim durumu yükseldikçe erkek ve kadın arasındaki oranda farklılaşmanın artış eğiliminde olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 6. Osmaniye Şehrinde Nüfusun Eğitim Durumu (2000).

Eğitim Durumu (6 Yaş Ve Üzeri)	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Bir Okul Bitirmeyen	18097	13,79	17.743	13,520	35.840	27,31
İlkokul	21476	16,36	23.352	17,793	44.828	34,15
İlköğretim	3098	2,36	2.676	2,039	5.774	4,40
Ortaokul	7769	5,92	4.302	3,278	12.071	9,20
Ortaokul Veya Dengi Meslek Okulu	309	0,24	145	0,110	454	0,35
Lise	11518	8,78	8.229	6,270	19.747	15,05
Lise Dengi Meslek Okulu	3131	2,39	1.694	1,291	4.825	3,68
Yükseköğretim	5191	3,96	2.485	1,893	7.676	5,85
Mezuniyeti Bilinmeyen	23	0,02	1.0	0,001	24	0,02
Toplam	70612	53,82	60.627	46	131.239	100

Diğer yandan % oranlarını esas alan bir sıralama yapıldığında, erkek nüfusun eğitim durumunun en fazla ilkokul mezunu (% 16.3) ve en az da ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu (% 0.24) olduğu tespit edilmektedir. Keza kadın nüfusun eğitim durumunun da en fazla ilkokul mezunu (% 17.7) ve en az ise ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu (% 0.11) olduğu görülmektedir (Tablo 6, Şekil 6).

Şekil 6. Osmaniye Şhrinde Nüfusun Eğitim Durumu (2000).

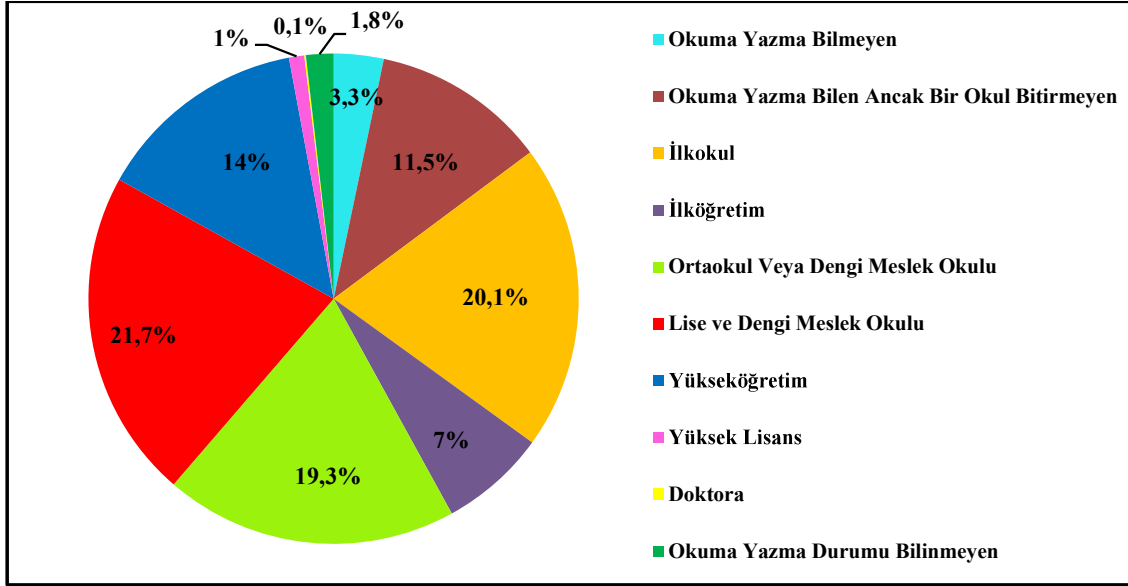
2020 yılına gelindiğinde hemen bütün eğitim kademelerinde hem erkek hem de kadın sayısında önemli artışların kaydedildiği dikkati çekmektedir (Tablo 7). Gerçekten bu 20 yıllık dönemde özellikle orta, lise ve yükseköğretimde gelişmenin boyutları daha belirgin bir durum almaktadır. Bununla birlikte 2020 yılında Osmaniye şhrinde 6 yaş üzeri okuma yazma bilmeyen kadın nüfus 6.975 ve erkek nüfus ise 1.102 kişidir (Tablo 7). Bu veriler itibariyle halen okuma yazma bilmeyen nüfusun özellikle kadınlarda yüksek olduğu görülmektedir. Yine okuma yazma bilen ancak bir okul bitirmeyen toplam nüfus miktarı 28.201 olup yüksek bir değere karşılık gelmektedir. Bu sınıflamada hem erkek (10.70) hem kadın (% 12.30) nüfusun oranını birbirine yakın olup ikisi de yüksek düzeydedir. Erkek nüfusun erken yaşlarda çalışma hayatına yönelmesi, çocuk işçiliği, maddi imkânsızlıklar, eğitim öğretim kademelerini öneminin sosyal, ekonomik ve kültürel nedenlerle tam anlaşılammış olması, çocuk ve genç nüfusa ait bu görünümün doğmasının sebeplerinden olduğu söylenilebilir.

Tablo 7. Osmaniye Şhrinde Nüfusun Eğitim Durumu (2020)

Eğitim Durumu (6 Yaş Ve Üzeri)	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Okuma Yazma Bilmeyen	1.102	1.00	6.975	5.70	8.077	3.30
Okuma Yazma Bilen Ancak Bir Okul Bitirmeyen	13.112	10.70	15.089	12.30	28.201	11.50
İlkokul	21.147	17.30	28.184	23.00	49.331	20.10
İlköğretim	9.846	8.00	7.262	6.00	17.108	7.00
Ortaokul Veya Dengi Meslek Okulu	25.406	20.80	21.804	17.80	47.210	19.30
Lise Ve Dengi Meslek Okulu	28.587	23.40	24.613	20.10	53.200	21.70
Yükseköğretim	19.136	15.60	15.211	12.40	34.347	14.00
Yüksek Lisans	1.560	1.30	936	0.80	2.496	1.00
Doktora	227	0.20	123	0.10	350	0.10
Okuma Yazma Durumu Bilinmeyen	2.055	1.70	2.255	1.80	4.310	1.80
Toplam	122.178	100.00	122.452	100.00	244.630	100

Kaynak: TÜİK Ulusal Eğitim İstatistikleri 2021.

Toplam nüfus içinde en fazla ilkokul (% 20.10), lise ve dengi okul (% 21,70) mezunları yer almaktadır. Bu öğretim kademelerinde cinsiyete göre dağılım yapıldığında, ilköğretimde (E. 9.846, K.7.762), ortaokul veya dengi meslek okulu (E.25.406, K.21.804) ile lise ve dengi meslek okulu mezunları (E.28.587, K.24.613) arasında erkek nüfusun daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 7, Şekil 7). Ancak 2000 yılına oranla cinsiyete göre aradaki farkın biraz daha azaldığı da belirlenmektedir.

Şekil 7. Osmaniye Şhrinde Nüfusun Eğitim Durumu (2020)

Osmaniye şhrinde lise ve dengi okul mezunu nüfus ülkemizde aynı eğitim grubundaki nüfusun % 0.33'ünü teşkil etmektedir. Şhrinde lise ve dengi okul bitiren kişi sayısının, diğer eğitim kademeleri mezunu ve mezuniyeti bilinmeyen nüfus içindeki oranı % 34.2'dir. Şhrin eğitim düzeyi bilinen nüfusunda lise ve dengi okul mezunları oran itibariyle en geniş eğitim kademesini oluşturur. Türkiye'de eğitim durumu bilinen her 5.3 kişiden biri lise ve dengi okul mezunudur. Osmaniye şhrinde herhangi bir eğitim kademesinden mezun olan her 4.5 kişiden biri lise mezunudur. Dolayısıyla şhrin lise ve dengi okul bitiren nüfusu, Türkiye'de aynı kademe eğitim kurumundan mezun olanların oranına yakın olduğu ifade edilebilir.

Şhrinde 2000 yılında yükseköğrenim mezunu toplam nüfus 7.676 ve oranı % 5.85 olarak belirlenmiştir. Bu yılda üniversite mezunu erkek nüfus 5.191 (% 3.96) ve kadın nüfus 2.485 (% 1.893) olup, çok eşitsiz bir dağılım arz etmektedir (Tablo 6). 2020 yılında ise yükseköğretimden mezun toplam nüfus sayısı 34.347'ye ve oranı da % 14.0'a ulaşmıştır. Böylece 20 yıllık dönemde % 100'den fazla bir artış meydana gelmiştir. 2020 yılında yükseköğretim mezunlarının 19.136'sı (% 15.60) erkek ve 15.211'inin (% 12.40) kadın olduğu ayırt edilmektedir (Tablo 7). Bu veriler itibariyle son 20 yıllık dönemde kadın nüfus lehinde yükseköğretim mezunlarının sayısında önemli bir artışın olduğu dikkati çekmektedir. Bu artışta şüphesiz 2007 yılında kurulan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nin önemli bir rolü olmuştur. Mevcut artış oranları devam ederse önümüzdeki 20 yıllık dönemde de şhrdeki üniversite mezunun nüfusun % 25'in üzerine çıkması beklenmektedir.

Türkiye'de 12.353.732 kişi yükseköğretim mezunudur. 2020 yılı yükseköğrenim mezun sayısının ülke nüfusuna bölünmesi sonucunda elde edilen sayı 6.7'dir. Osmaniye şhrinde aynı

yıla ait yükseköğrenim mezunu sayısı 37.193 kişidir. Osmaniye şehrinin 2020 yılı nüfusu yükseköğrenim mezunu sayısına oranlandığında her 6.5 kişiden birinin yükseköğrenim mezunu olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da ülkemiz ortalamasına oldukça yakın bir değere karşılık gelmektedir.

3.2.4. Hanehalkı Büyüklüğü

Hanehalkı diğer deyişle aile büyüklüğü kavramı konusunda birbirine benzer tanımlar vardır. Nitekim TÜİK, hanehalkını: Aralarında aile bağı bulunsun ya da bulunmasın, aynı evde veya aynı evin bir bölümünde yaşayan, aynı kazandan yiyen, gelir ve giderlerini ayırmayan ve hane halkı hizmet ve yönetimine katılan kişi veya kişilerin oluşturduğu topluluk olarak tanımlar (DİE Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 2000, s. 8). Aynı kurumun diğer bir yayınında: Aralarında akrabalık bağı bulunsun veya bulunmasın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, temel ihtiyaçlarını birlikte karşılayan, hanehalkı hizmet ve yönetimine iştirak eden bir veya birden fazla kişiden oluşan topluluk, hanehalkı olarak tanımlanır (<https://www.tuik.gov.tr/media/microdata/pdf/hanehalki-butce.pdf>, s. 11). Formül olarak Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü: Bir hane halkını oluşturan kişilerin ortalama sayısıdır. Ortalama hanehalkı büyüklüğü = toplam hanehalkı nüfusu / toplam hanehalkı sayısıdır (DİE Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, 2000, s. 20).

Hane halkının şekillenmesi, plancılar tarafından değerlendirilen önemli bir değişkendir. Elektrik, gaz, telefon, su gibi kamu hizmeti sunan kuruluşların nüfus kazanımları veya kayıplarına bağlı olarak talep değişikliklerini bilmeleri gerekir. Değişen doğurganlık ve boşanma oranları, evlilik oranlarındaki değişim, hanehalkı şekillenmesinde çok büyük etkiye sahiptir ve bunlar kamu hizmetlerinin tüketici taleplerini öngörmede önemli değişkenleri teşkil etmektedir (Özgür, n.d., s. 6).

Osmaniye şehrinde hanehalkı büyüklüğünü ele almadan önce dikkati çeken önemli bir husus, 2000 yılı ile 2020 yılı mahalle sayılarının farklı oluşudur. Osmaniye şehrinde 20 yılda Ahmet Yesevi, Mevlâna, Esenevler, Fakıuşağı ve Vatan adında yeni mahalleler kurulmuştur. 2000 yılında Osmaniye şehrinin idari bölünüşünde 31 mahalle mevcutken 2020 yılında bu sayı 36 mahalleye ulaşmıştır (Tablo 8).

2000 yılı hanehalkı sayısı bakımından Türkiye ve Osmaniye şehri karşılaştırıldığında; Osmaniye şehri hanehalkı sayısının (36.341) Türkiye hanehalkı sayısının (15.070.093) % 16.49'unu oluşturduğu belirlenir. Aynı yılda Türkiye hanehalkı büyüklüğü 4.4 iken Osmaniye şehrinin hanehalkı büyüklüğü de 4.8 düzeyindedir. 2020 yılında ise Türkiye hanehalkı sayısı 24.604.086 ve Türkiye hanehalkı büyüklüğü 3.3 olarak tespit edilmektedir. 2020 yılında Osmaniye şehrinin hanehalkı sayısı 65.118 ve hanehalkı büyüklüğü de 3.7 olarak hesap edilmektedir. Son 20 yıllık dönemde hem ülkemiz hem de Osmaniye şehrinin hanehalkı yani aile büyüklüğünün azalma eğiliminde olduğu görülür.

Tablo 8. Osmaniye Şehrinin Hanehalkı Büyüklüğü (2000-2020).

Mahalle Adı (2000)	Hanehalkı Nüfusu (2000)	Hanehalkı Sayısı (2000)	Hanehalkı Büyüklüğü (2000)	Mahalle adı (2020)	Hanehalkı Nüfusu (2020)	Hanehalkı Sayısı (2020)	Hanehalkı Büyüklüğü (2020)
Alibekirli	2.683	625	4,2	A.Menderes	8.074	1915	4,2
Alibeyli	9.232	2274	4,0	Ahmet Yesevi	1.851	458	4,0
Baş	3.910	702	5,5	Alibekirli	5.170	1442	3,5
A. Menderes	3.285	42	7,8	Alibeyli	4.651	1414	3,2
Cumhuriyet	9.632	2153	4,4	Baş	4.152	1032	4,0
Dr. İ. Göknel	4.151	794	5,2	Cumhuriyet	9.545	2792	3,4

Dumlupınar	2.014	422	4,7	Dr. İ.Göknel	3.189	864	3,6
Fatih	5.109	1048	4,8	Dumlupınar	3.962	1018	3,8
Gebeli	2.819	538	5,2	Esenevler	8.996	2648	3,3
Hacı Osman	2.893	677	4,2	Eyüp Sultan	11.044	2957	3,7
Haraz	1.785	355	5,0	Fakuşağı	12.135	3495	3,4
İstiklal	2.886	702	4,1	Fatih	3.528	898	3,9
K. Karabekir	5.093	1009	5,0	Gebeli	5.744	1326	4,3
Karaboyun	7.883	1625	4,8	Hacı Osmanlı	4.123	1247	3,3
Karaçay	6.361	1342	4,7	Haraz	2.954	796	3,7
Kurtuluş	8.877	1935	4,5	İstiklal	6.200	1886	3,2
M. Akif Ersoy	5.490	1209	4,5	Karaçay	7.098	1861	3,8
M.F.Çakmak	12.251	2440	5,0	K. Karabekir	5.405	1373	3,9
Mimar Sinan	12.176	2269	5,3	Kurtuluş	6.686	1886	3,5
Rahime Hatun	11.159	2448	4,5	M. Akif Ersoy	14.029	3690	3,8
Rauf Bey	12.760	2933	4,3	M.F. Çakmak	14.223	3242	4,3
Rızaiye	7.866	1766	4,4	Mevlana	5.825	1317	4,4
Selimiye	4.190	870	4,8	Mimar Sinan	14.174	3538	4,0
Şirinevler	2.676	559	4,7	Rahime Hatun	13.312	3763	3,5
Ulaşlı	1.445	338	4,2	Raufbey	15.403	4388	3,5
Y. Beyazıt	6.787	1548	4,3	Rızaiye	6.425	1722	3,7
Yaver Paşa	1.772	330	5,3	Selimiye	4.361	1126	3,8
Yedi Ocak	6.820	1539	4,4	Şirinevler	1.777	499	3,5
Yeni	3.749	788	4,7	Ulaşlı	4.650	1276	3,6
Yeşilyurt	1.510	247	6,1	Vatan	2.667	766	3,4
Yunus Emre	4.713	814	5,7	Yaver Paşa	1.198	298	4,0
				Yedi Ocak	9.781	2803	3,4
				Yeni	4.265	1133	3,7
				Yeşilyurt	3.051	730	4,1
				Y. Beyazıt	7.535	2109	3,5
				Yunus Emre	6.307	1410	4,4
Toplam	173.977	36341	150,3	Toplam	243.490	65118	134,3
Ortalama	5612	11722	4,8	Ortalama	67064	1808	3,7

Kaynak: TÜİK, 2000-2020 Hane Halkı nüfus verileri.

2000 yılında Osmaniye şehrinde hanehalkı büyüklüğü açısından öne çıkan mahalleler; Adnan Menderes (7.8), Yeşilyurt (6.1), Yunus Emre (5.7), Baş (5.5), Mimar Sinan (5.3), Yaver Paşa (5.3), Gebeli (5.2), Haraz (5.0), Kazım Karabekir (5.0) ve Mareşal Fevzi Çakmak (5.0)'tır (Tablo 8). Bu mahalleler, şehir dışından göçlerin yoğunlaştığı idari alanlardır. Başka bir husus ise, Gebeli, Yaver Paşa, Haraz gibi mahalleler şehrin gelişim aşamasında köyden mahalleye dönüşen ve göçlerin tesiriyle şehrin bir parçası haline gelen yerleşim birimleri olmalarıdır. Öte yandan aynı yılda Alibeyli (4.0), İstiklal (4.1), Ulaşlı (4.2), Alibekirli (4.2) ve Hacı Osman (4.2) mahalleleri şehirde hanehalkı büyüklüğü en düşük olan idari birimleridir. Adı geçen mahalleler bu dönemde eğitim, iş başta olmak üzere şehir dışına göç veren mahalleler olması bakımından dikkat çekmektedir.

2020 yılına gelindiğinde mahalle nüfuslarının tümünde az veya çok artışın olduğu görülür. Buna karşılık bütün mahallelerde hanehalkı büyüklüğünde düşüşler meydana gelmiştir. Örneğin Mimar Sinan ve Kazım Karabekir mahallelerinde 2000 yılı mahalle nüfusları ve hanehalkı büyüklüklerine ait değerler yüksektir. Ancak 2020 yılına ait nüfus miktarında artış söz konusu iken hanehalkı büyüklüklerinde belirgin bir düşüş yaşanmıştır. 2000 yılında olduğu gibi İstiklal (3.2) ve Ali Beyli (3.2) mahalleleri hanehalkı büyüklüğü 2020 yılında da en düşük mahalleler durumundadır. Yunus Emre Mahallesi ise hanehalkı büyüklüğü bakımından en yüksek değere (4.4) sahiptir. Bu durum geniş aile yapısına sahip ailelerin ikamet ettiği bir mahalle olmasından ileri gelmektedir. Osmaniye şehrinde hanehalkı büyüklüğü 2000 yılında 4.8 iken 2020 yılında 3.7'ye gerilemiştir. Önümüzdeki dönemde bir miktar daha gerilemenin olacağını söylemek mümkündür. Nitekim 2020 yılında Osmaniye % 72.6 oranıyla tek çekirdek aileden oluşan hanehalkı oranının Türkiye'de en yüksek olduğu illerin başında gelmektedir (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2020-37251#:~:text=Gelir%20>).

Mahalle sınırlarındaki değişim, geniş aileler yerine çekirdek aile şeklinde yaşam tercihi, çekirdek ailelerin apart veya rezidans yaşam alanlarını tercih etmesi, evlenme, boşanma, iş, eğitim ve gelir düzeyi gibi çeşitli faktörlerin hanehalkı sayısı ve hanehalkı büyüklüklerinde önemli etkilerinin olduğu söylenebilir.

3.2.5. Göç Durumu

Osmaniye şehrinin bulunduğu coğrafi konum ve yerel şartları itibariyle geçiş güzergâhı; uğrak (konak) yeri olarak nitelendirilebilir. Bunun en önemli nedeni şehrin bulunduğu özel konum yani şehrin yerel şartlarıdır. Başka bir neden ise ulaşım bakımından kavşak noktası olması yanı sıra kültürel temas noktalarının da kavşağı olmasıdır. Şehrin etki bölgesini belirleyen ve yakın çevresindeki nüfus hareketlerini etkileyen topografik faktörler, ulaşım, ticaret vb. yanı sıra akrabalık bağları ve ortak kültürel özellikler, beslenme, barınma, evlilik, ölüm, cenaze törenleri gibi hususlar da insanları bir araya getirmekte ve temas kurmalarını sağlamaktadır.

Göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir. Bu değişim, kıtalararası, uluslararası, bölgelerarası, kırdan şehre ya da şehirden kıra doğru herhangi bir ölçek ya da yönde meydana gelebilir (Tümertekin ve Özgüç, 2009, s. 289). İnsanın doğduğu yeri, sürekli yaşadığı mekânı, yani ikametgâhını değiştirmesi olarak tanımlanan göç, çok farklı nedenlere dayanmaktadır (Ceylan, 2009, s. 340).

Yeryüzünde sınırları belirlenmiş alanlarda yaşayan nüfusun azalışı ve artışı üzerinde savaşlar, salgın hastalıklar, kuraklık, doğal afetler, kıtlık, gıdaya ve suya erişim gibi temel nedenler bir yerden başka bir yere yapılan nüfus hareketlerini meydana getirir. Bu hareketliliğin sebebiyet verdiği bir başka olgu da nüfusun artışı ve azalışıdır. Yerleşmelerin fizyonomik görünümünden sosyal ve ekonomik yapının dinamiklerinin değişimi ve yerleşmelerin ehemmiyetinin azalması hatta yok olmasına neden olan belirleyici olarak ortaya çıkabilmektedir.

Osmaniye ve çevresi, Osmanlı egemenliğine girmeden öncede bir başka deyişle tarihin daha eski dönemlerinde nüfus ve yerleşme ile ilgili konularda yoğun devinimler yaşayan bölge için coğrafi konumunun kolay erişilebilir ve istilaya açık oluşu her zaman dezavantaj oluşturmuştur. Ramazanoğulları beyliği döneminde Kınık şehrinin talan edilmesi, Celali İsyancıları ve sonrasındaki istikrarsızlık, Mısır valisi Mehmet Ali Paşa döneminde yaşanan sosyal, ekonomik ve kültürel istikrarsızlık ardından Fırka-i İslâhiye hareketiyle zorunlu iskânı çevredeki aşiretlerin konargöçerlikten yerleşik yaşama dâhil ederek şehir ve imar düşüncesi ile bölgede yeni yerleşim yerlerinin asayiş ve düzeni için gerekçe olmuştur.

Anadolu'nun genelinde olduğu gibi Osmanlı devlet geleneğinden Cumhuriyet Türkiye'sine geçişle idari sınırların daralması Türk nüfus ve akraba toplulukların mübadelesini ve göç olgusunu Osmanlı coğrafyasından Anadolu coğrafyasına taşımıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki imar ve iskân faaliyetleri ile kalkınma hamleleri eş zamanlı götürülmek istenmiştir. Kafkas, Balkan ve Ortadoğu'nun Türkiye dışında kalan bölgelerinden Müslüman ve Türkmen nüfus başta olmak üzere Anadolu geneline toplu veya münferit göçler gerçekleşmiştir. Örneğin 1900'lü yılların başında Dağıstan ve Kafkasya bölgesinden göçler meydana gelmiştir. Keza 1923-1960 yılları arasında kademeli olarak Osmaniye şehri ve çevresine gerçekleşen muhacirlerin iskânı, toprak reformu, yeni kurulan köyler ve topraksız köylüye toprak dağıtımı şeklinde tezahür ettiği görülür.

1950'li yıllar ve sonrasında tarıma dayalı mevsimlik işçi göçlerinin şehrin bulunduğu bölgeye yoğunlaştığı görülür. Bu dönemden itibaren mevsimlik tarım işçisi olarak gelen aileler daha sonra şehrin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşantısına aşına olduğu görülür. Önce mevsimlik olarak

başlayan göçler daha sonra kurulan sosyal ve kültürel ilişkiler ile tarıma dayalı ticaret fonksiyonunda istihdam olan ve yılın diğer dönemlerinde de Osmaniye şehrinin sakinleri olarak ikamet eden fertler veya aileler olduğu tespit edilmiştir. Bu durum akrabalık ilişkilerinin kurulmasına, hemşeri derneklerinin teşkilatlanmasına aynı zamanda şehrin ticaret, pazarlama, ulaşım tesirindeki bölgelerin oluşmasına, sosyal ve kültürel dinamiklerin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Ülkemizin Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde 1990'lı yılların başından itibaren artan terör olayları anılan bölgelerin özellikle kırsal kesimlerde yaşayan insanlar için tehdit unsuru olmuştur. Doğal çevre koşullarındaki sınırlandırıcı faktörler, sosyal ve ekonomik nedenler ile artan terör olayları bir takım zorunlu iç göçlerin gerçekleşmesinin altında yatan nedenler olarak söylenebilir.

Osmaniye şehri ve yakın çevresi 2000 yılına kadar tarım işçiliği için gelen mevsimlik işçi göçlerine ev sahipliği yaparken göçün bundan sonraki seyri farklı bir seyir izler. İl merkezi statüsü kazanan şehir tarımdan hizmetler sektörüne bu dönemde başlayan geçiş ile birlikte mevsimlik göçlerde de azalma olduğu söylenebilir. Tabii ki bu tek başına idari statüye bağlanacak bir durum olmayıp yatırım ve kalkınma projeleri makineli tarım ve sulama yöntemlerinde, hatta tarım ürünlerinin çeşitliliğindeki değişim de insan gücüne olan talebin tarım dışı sektörlerde yoğunlaşmasına sebebiyet vermiştir.

Osmaniye şehri ve yakın çevresinin sunduğu avantajlar (yaşamı idame ettirebilmek için ihtiyaç duyulan gereksinimler), stratejik konumu, doğal çevre özellikleri (topografya, iklim, hidrografya, toprak ve bitki) ve ulaşım olanaklarındaki çeşitlilik, şehre yapılan yatırımlar, iş imkânlarını şehre kısa ve uzun vadeli göçü çeken faktörler olarak değerlendirmek mümkündür. Güvenlik (asayiş), sosyal ve ekonomik yaşam açısından göçü teşvik eden bir diğer önemli çekici faktör durumundadır.

Osmaniye, Türkiye'de doğudan batıya olan göçler için bir ön adım olan önce küçük şehirlere yönelimin iyi bir örneğini teşkil etmektedir. Batıya olan göçler daha uygun iklim şartları, yaşam faaliyetleri sürdürebilecek doğal ve beşeri çevrenin sunduğu çeşitlilik (sosyal, kültürel, ekonomik), ulaşım olanakları ile sosyo-psikolojik faktörlerin ekseninde gelişen göçler için bir geçiş bölgesi ve zamanda uğrak noktasıdır.

2000'li yıllara gelindiğinde Doğu ve Güneydoğu'dan Batıya yönelik göçlerden önemli ölçüde etkilenen şehirlerden birisi de Osmaniye'dir. Kırsal alanlardan çeşitli nedenlerle göç eden nüfus şehirleri ekonomik, sosyal ve kültürel nedenlerle tercih etmeleri yanında yakın bölgeleri tercih sebeplerinin altında beslenme, barınma, uygun iklim koşulları, sosyal ve kültürel yakınlık gibi faktörleri de göz önüne aldıkları söylenebilir.

2010 yılı ve sonrasında ilk olarak Tunus, Fas, Cezayir, Mısır'dan sonra 2011 yılında Suriye'ye sığınan ve halen devam eden iç savaş ve kargaşalardan ülkemizin genelinde olduğu gibi Osmaniye şehrini de yakından ilgilendirmiştir. 2011 yılından itibaren 11 yıldır süren savaş Suriye'den milyonlarca insanı yerinden ve canından etmiştir. Osmaniye şehri coğrafi konumu gereği sınıra çok yakın bir konumda olması bakımından ülke içine ve ulus aşırı mültecilerin Avrupa ve kuzey yarımküre ülkelerine ulaşmak için kara ve demiryolu ulaşım güzergâhında olması nedeniyle önemli derecede etkilenmiştir. Öte yandan Geçici koruma statüsünde oluşturulan güvenli bölgeler kapsamında şehrin kuzeyindeki Cevdetiye Mülteci Kampı 2011 yılından buyana önemli miktarda nüfusun barınma ve yaşam koşullarını idame ettirebilmesi açısından Osmaniye şehrinin önemli bir rol üstlendiği söylenebilir.

Osmaniye şehri 2000 yılı ve sonrasında önemli miktarda göç almıştır. Tabii bu durumun en önemli nedenlerinden birisi şehrin il merkezi statüsüne kavuşmasından (1996) sonra Osmaniye ili ve diğer idari birim teşkilatlanmalarının da merkezi olmasının payı büyüktür. Öte yandan idari statü şehrin idari ve kamusal mekânlarının organizasyonunu ve bu organizasyon bünyesinde istihdam edilecek birçok kamu hizmet alanında görev yapacak nüfusun ikamet yahut gidiş geliş yapacağı bir şehir niteliği kazanmıştır.

2010 yılında Osmaniye'ye (merkez ilçe olarak alınmıştır) yapılan göçlerde sırasıyla Kahramanmaraş (17.350), Şanlıurfa (15.690), Adana (8.278), Gaziantep (6.310), Hatay (5.556), Malatya (3.848), Bitlis (2.098), Bingöl (1.878), Adıyaman (1.471) ve Mersin (1.325) illeri öne çıkmaktadır. Bu göçlerin, Osmaniye'ye yakın idari birimler ile Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden gerçekleştiği görülmektedir. Osmaniye Merkez ilçede 2010 yılına ait veriler dikkate alındığında 80 ilden Osmaniye Merkez ilçede ikamet eden nüfus miktarının toplamı 75.903 kişiye ulaşmaktadır (Tablo 9).

Tablo 9. Osmaniye Merkez İlçede İkamet Eden Diğer İllere Kayıtlı Nüfus Miktarı

Sıralama	2010 Yılı		2020 Yılı	
	1	Kahramanmaraş	17.350	Şanlıurfa
2	Şanlıurfa	15.690	Kahramanmaraş	20.149
3	Adana	8.278	Adana	11.986
4	Gaziantep	6.310	Hatay	7.692
5	Hatay	5.556	Gaziantep	7.467
6	Malatya	3.848	Malatya	4.306
7	Bitlis	2.098	Bitlis	2.687
8	Bingöl	1.878	Bingöl	2.071
9	Adıyaman	1.471	Adıyaman	2.030
10	Mersin	1.325	Mersin	1.885
	Toplam	75903	Toplam	98051

Kaynak: TÜİK, ADNKS. Erişim Tarihi: 02.02.2022

2020 yılında Osmaniye'ye yönelik göçler sırasıyla Şanlıurfa (21.199), Kahramanmaraş (20.149), Adana (11.986), Hatay (7.692), Gaziantep (7.467), Malatya (4.306), Bitlis (2.687), Bingöl (2.071), Adıyaman (2.030) ve Mersin (1.885) illerinden yapılmaktadır. Aradan geçen 10 yıllık sürede Osmaniye'ye yapılan göçlerin yine yakın iller ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden yapıldığı anlaşılmaktadır. Adana, Bingöl, Malatya, Bitlis, Adıyaman ve Mersin nüfusuna kayıtlı nüfusun 2010-2020 yılları arasında göç eden nüfus sıralamasında ilk 10 içindeki yerini korurken Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Gaziantep ve Hatay büyükşehirlerine kayıtlı nüfus sıralamasının değiştiği görülmektedir (Tablo 9).

Osmaniye şehrinde mahallelerin nüfus özelliklerine bakıldığında, aynı ilden gelenlerin bazı mahallelerde ve hatta sokaklarda kümeleniği dikkati çekmektedir. Göç edenlerin çoğunlukla akraba ya da tanıdıklarının yanlarına yerleştiği anlaşılmaktadır. Göçle gelen nüfusun ilerleyen süreçte hemşeri dernekleri kurdukları, sosyal yardımlaşma ve dayanışma içine girdikleri görülmektedir. Örneğin "Andırınlılar, Darendeliler, Malatyalılar, Bingöllüler, Şanlıurfalılar, Kilisliler" yardımlaşma ve dayanışma dernekleri göç gelen yerleşim biriminin veya illerin adıyla oluşturulan sivil toplum kuruluşlarından bazılarıdır.

İş, eğitim, sağlık, güvenlik, ekonomik nedenler, ülke içi atamalar, daha iyi yaşam koşulları, askerlik ya da başka bir şehirde yaşamak için gerekli ekonomik, sosyal ve kültürel koşulların yerinde görülmesi ve diğer fırsatlar Osmaniye şehrinden başka yerlere göçün nedenleri arasındadır. Şehrin dışına yönelik göçlerin bazı sonuçları söz konusudur. Başka bir yerden göç ile gelmemiş Osmaniye şehrinde doğup büyüyen yahut Osmaniye nüfusuna kayıtlı birey ya da aileler tarafından gerçekleştirildiğinde başta Osmaniye nüfusuna kayıtlı nüfusun başka illerde ikametine yönelik bir artış gerçekleşirken şehir nüfusuna kayıtlı olup şehirde ikamet eden nüfusun azalmasına neden olmaktadır. Bu durum şehrin ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan dejenerasyonuna neden olabilmektedir. Hetorejen ve karmaşık özelliklere sahip böyle şehirler güvenlik, asayiş sorunu, suç türleri ve oranları gibi hususlar nedeni ile bu sektörlerde çalışan nüfusun şehrin bulunduğu bölgeye sevkinde önemli bir etkidir.

Osmaniye'den göçler genel olarak değerlendirilirse, komşu illere, ülkenin batısına, aynı zamanda Türkiye'nin kıyı kesimlerinde yer alan sanayi ve turizm alanları başta olmak üzere çok çeşitli fonksiyonlara sahip şehirlere gerçekleştiği dikkat çeker. Türkiye'de şehirleşme bakımından Osmaniye'ye göre daha gelişmiş olan bu iller, aynı zamanda ülkenin tüm diğer şehirlerinden yoğun göç alan illeri durumundadır. Şehirleşme olgusunun Türkiye'de en üst basamağını oluşturan bu illere göre Osmaniye göç olgusunda transfer noktası olma özelliği ile kırdan gelen göçün bir üst şehir yaşamına adaptasyon sürecinin ön deneyim alanı olarak değerlendirmek mümkündür. Yolculukta karşılaşılan fırsatlar ve tehditler nedeniyle kademeli göç gerçekleştirilmiştir.

Osmaniye'den 2010 yılında başka illere yapılan göçlere toplam 68.485 nüfusun katıldığı belirmektedir. Tercih edilen ilk on il sırasıyla Adana (13.743), İstanbul (9.739), Hatay (8.300), Mersin (4.454), Ankara (4.314), Antalya (4.118), Gaziantep (3.145), İzmir (2.377), Kahramanmaraş (2.222) ve Bursa (949) gelmektedir (Tablo 10). Bu illere göç eden nüfus miktarı Osmaniye Merkez ilçeden göç eden nüfusun % 34.44'üne karşılık gelmektedir. Genellikle göç etmede tercih edilen yerlerin komşu iller ile İstanbul, Mersin, Ankara ve Antalya gibi kıyılar ve büyükşehirler olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 10. Osmaniye Merkez İlçesine Kayıtlı Diğer İllerde İkamet Eden Nüfus Miktarı.

Sıralama	2010 Yılı		2020 Yılı	
1	Adana	13.743	Adana	15.059
2	İstanbul	9.739	İstanbul	12.682
3	Hatay	8.300	Hatay	9.506
4	Mersin	4.454	Ankara	6.670
5	Ankara	4.314	Antalya	6.071
6	Antalya	4.118	Mersin	5.528
7	Gaziantep	3.145	Gaziantep	4.178
8	İzmir	2.377	Kahramanmaraş	3.279
9	Kahramanmaraş	2.222	İzmir	3.143
10	Bursa	949	Bursa	1.456
	Toplam	68.485	Toplam	88.963

Kaynak: TÜİK, ADNKS. Erişim Tarihi: 02.02.2022

2020 yılında Osmaniye'den başka illere yapılan göçlere toplam 88.963 nüfusun katıldığı tespit edilmektedir. Tercih edilen ilk on il sırasıyla Adana (15.059), İstanbul (12.682), Hatay (9.506), Ankara (6.670), Antalya (6.071), Mersin (5.528), Gaziantep (4.178), Kahramanmaraş (3.279), İzmir (3.143) ve Bursa (1.456) illeri gelmektedir (Tablo 10).

2010 ve 2020 yıllarında Osmaniye Merkez ilçe nüfusuna kayıtlı olup diğer illerde ikamet eden nüfus kitlesi artmıştır. En çok göç Adana, İstanbul ve Hatay illerine yönelmiştir. Nüfusun göç ettiği ilk üç il sıralamasının on yıl ara ile değişmediği dikkat çekerken en çok göç de bu illerden gelmiştir. Diğer illerde ikamet eden ilk on içerisinde yer alan ilk üç ilden gelen nüfus miktarı geriye kalan yedi ilden gelen nüfus miktarından fazladır. Osmaniye Merkez ilçesine kayıtlı nüfus on yılda 20.000'den fazla göç vermiştir.

2010 yılında Osmaniye merkez ilçesinin net göç miktarı (gelenler ile gidenler arasındaki fark) -7918 kişidir. 2020 yılındaki net göç miktarı ise -9088 kişidir. Osmaniye şehrinin 2020 yılında net göçü 2780 iken net göç hızı ise 5.08 olmuştur.

Yurtdışı göçlerde Osmaniye önemli bir yere sahip değildir. Nitekim 2020 yılında 354'ü erkek ve 275'i kadın olmak üzere toplam 629 kişi yurt dışından Osmaniye'ye göç etmiştir. Osmaniye'den yurtdışına gerçekleşen göçler dikkate alındığında ise 213'ü erkek ve 114'ü kadın olmak üzere toplam 327 kişinin göç ettiği görülür.

Mülteciler: Osmaniye şehrinin göç hareketliliğinde önemli bir konu da mültecilerdir. Genelde Suriye'den gelenlerin oluşturduğu mülteciler Cevdetiye kasabasında bulunan 250.000 m² arazi üzerindeki tesislerde konaklamaktadır. Osmaniye şehrinin kuzeyinde yer alan Cevdetiye geçici barınma merkezi Suriyeli mültecilerin misafir edildiği konteyner, çadır vb. malzemelerden imar edilmiş düzenli bir yerleşim sahasıdır. Osmaniye şehri içerisinde yaşayan Suriyeliler ise Suriye'de çıkan iç savaş sonrası kampın ilk sakinleri olanlar ya da vatandaşlık alıp çifte vatandaşlığı nedeniyle ikametgâh alanlardır. Şehirde toplam düzenli düzensiz göçmen sayısı 46.000 civarında olup, bunun şimdiye kadar 4.000'i vatandaşlık almış olması nedeniyle bu sayı 42.000 civarına gerilemiştir (Osmaniye İl Göç İdaresi).

Osmaniye'de bulunan mülteci merkezinin kapasitesi 17.000 kişi olmakla birlikte burada halen 14.067 kişi kalmaktadır. Merkezde kalanların yaklaşık % 97'sini birbirine akraba Suriyeli Türkmenler oluşturmuş, geri kalanını ise akrabalık ilişkileri ve evlenme gibi nedenler ile merkeze gelen Arap kökenli nüfus oluşturmuştur. Merkezde geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin 6.905'i kadın ve 7.162'si erkektir. Merkezde 6.586 çocuk ve 847 yaşlı nüfus mevcuttur (https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editör/2019/09/1569502591.pdf).

Osmaniye şehrinde ikamet alan birçok Suriyeli esnaf ve çalışan bulunmaktadır. Şehirde İstiklal, Kurtuluş, Selimiye, Rahime Hatun, Kazım Karabekir, Mareşal Fevzi Çakmak, Cumhuriyet, Rızaiye, Mimar Sinan mahallelerinde yoğunlukta olmak üzere neredeyse şehrin tüm mahallelerinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlık kimliği ile ikamet etmektedir.

3.2.6. Nüfusun Mahallelere Dağılışı ve Yoğunluğu

Osmaniye şehrinde nüfusun mahallelere dağılışı incelemeden önce mahalle sayıları ve yıllara göre değişimi konusunda daha detaylı bilgiler vermek faydalı olacaktır. Gerçekten hızlı gelişen şehir yerleşmelerinde mahalle ölçeğinde olan idari yapılar sıklıkla değişebilmektedir. Nitekim dinamik bir gelişmenin yaşandığı Osmaniye şehrinde de mahalle sayıları zamanla artış yönünde önemli değişimler göstermiştir. Yeni kurulan mahalleler ve konumları, şehre yönelik göçlerin ve mekân bağlamında şehrin büyüme yönünün kestirimi açısından da ayrıca önem arz etmektedir.

Şehir 1957 yılına kadar 7 mahalleden meydana gelen bir idari yapıya sahiptir. Bunlar, Hacıosmanlı, Karaboyunlu, Karaçay, Cumhuriyet, Alibeyli, Rızaiye ve Alibekirli'dir. Bu yıl mevcut mahalleler yeniden yapılandırılarak Yedi Ocak, Baş, Haraz, Kurtuluş, Rauf Bey, İstiklal

ve Ulaşlı adlarında 7 yeni mahalle oluşturulmuş ve böylece toplam mahalle sayısı 14'e yükselmiştir (İpek, 2019, s. 38). 1960'lı yıllarda Osmaniye şehri ve yakın çevresinde yapılan kadastro çalışmalarında şehrin dış çeperinde yer alan köy yerleşmeleri şehrin mahallesi durumuna getirilmiştir. Gebeli Mahallesi bunlardan olup yerleşme dokusunu büyük ölçüde muhafaza etmiştir.

TÜİK'ten alınan mahalle temelli nüfus verilerinden de anlaşıldığı üzere Osmaniye şehri 2000 yılına kadar 31 mahalleden oluşmaktadır. Şehirde 2020 yılında mahalle sayısı 36'ya ulaşmıştır. 2000 yılından itibaren şehirde sırasıyla; Yunus Emre (2003), Adnan Menderes (2007), Ahmet Yesevi (2007), Fakiuşağı (2008), Fatih (2008), Esenevler (2009), Mevlana (2013), Vatan (2013), Eyüp Sultan (2015) ve Yaver Paşa (2015) mahalleleri kurulmuştur.

Doğal nüfus artışı ve göçün neden olduğu konut ihtiyacı, organize sanayi bölgesi ve üniversite kurulması gibi faktörlerin etkisiyle şehrin dış çeperlerde yer alan köylerin zamanla mahalleye dönüştürülmesi, mevcut bazı mahallelerin bölünmesiyle yeni mahalleler tanzim edilmiştir. Şehirdeki nüfus artışının baskısı, tarım alanlarının yerleşmeye açılmasına, şehre yeni konut alanlarının eklenmesine ve şehir içinde mevcut arsaların dolmasına, aile büyüklükleri ile konut büyüklüklerine etkileri görülmüştür. Günümüzde Osmaniye şehri idari açıdan farklı genişliğe ve nüfusa sahip 36 mahalleden oluşmaktadır. Bu mahalleler aynı zamanda Osmaniye Belediye'nin yönetim (Mücvir Alanı) alanına da tekabül etmektedir.

Tablo 11'e göre 20 yılda şehrin nüfus kapasitesi beş mahallenin daha oluşturulmasına neden olmuştur. Şehrin nüfusu Rauf Bey, Rahime Hatun, Mimar Sinan mahallelerinde 2000 yılında fazla iken 2020 yılında da nüfus miktarı bakımından yüksek rakamlara sahip olduğu görülür. Daha detaylı incelendiğinde 2000 yılındaki toplam mahalle nüfusları dikkate alındığında ilk kurulan mahallelerin nüfus miktarındaki fazlalık dikkat çekmektedir. Alibekirli, Cumhuriyet ve Fatih mahallelerinde nüfus miktarı 2000 yılında fazla iken 2020 yılında mahalle nüfus miktarlarının düştüğü görülmektedir. Mevlana Mahallesi 2000 yılı nüfus sayımlarında mahalle olarak yer almazken nüfus miktarı olarak Alibekirli Mahallesi'nin 2020 yılı nüfus miktarına çok yakın bir değerde olduğu görülmektedir. 2020 yılında söz konusu mahalle nüfusu 12.135 kişidir. Korkut Ata Üniversitesi Karacaoğlan Yerleşkesi'nin bulunması, kredi yurtlar kurumunun idari binaları, kurum personelleri ve öğrencilerinin mahalle nüfusunun bu denli artışında önemli bir paya sahip olduğu söylenebilir. Şehrin 36 mahallesi içerisinde nüfus miktarı bakımından 6. sırada yer almaktadır.

2020 yılı şehrin nüfus miktarı incelendiğinde, Rauf Bey Mahallesi toplam nüfusu 15.403 kişi ile şehrin en yoğun nüfuslu idari birimidir (Tablo 11). Mareşal Fevzi Çakmak, Mimar Sinan, Mehmet Akif Ersoy, Rahime Hatun, Fakiuşağı, Eyüp Sultan mahalleleri de 10.000 aşan nüfuslarıyla diğer 6 mahalleyi teşkil etmektedir. Böylece şehrin mahalleleri arasında 10.000 ve üzeri nüfusa sahip 7 mahalle bulunmaktadır.

Nüfus miktarı 5000 ve üzeri olan mahallelerin sayısı; Yedi Ocak, Cumhuriyet, Esenevler, Adnan Menderes, Yıldırım Beyazıt, Karaçay, Kurtuluş, Yunus Emre, İstiklal, Rızaiye, Mevlana, Gebeli, Kâzım Karabekir ve Alibekirli olmak üzere 14'tür. Nüfus miktarı 5.000'in altında olan mahalle sayısı ise 15'tir. Şehrin en az nüfuslu 3 mahallesini Ahmet Yesevi (1851), Şirinevler (1777) ve Yaver Paşa (1198) mahalleleri oluşturmaktadır. Bu mahallelerden Ahmet Yesevi Mahallesi şehrin doğusunda ve dış çeperinde yeni gelişen idari birimlerden birisi özelliğini taşır. Bu mahalle konut ve kamu yatırımları bakımından eğitim tesislerinin ve ticarethanelerin doğu yönünde şehrin büyüme alanı içinde yer aldığından çevre kır yerleşmelerinden gelen nüfusun ikamet alanı olarak seçtiği mahallelerden biridir.

Tablo 11. Osmaniye Şehrinde Nüfusun Ve Nüfus Yoğunluğunun Mahallelere Dağılışı

Mahalle Adı (2000)	Nüfus (2000)	Mahalle Adı (2020)	Nüfus (2020)	Alan km ² (2020)	Yoğunluk (kişi/ km ²) (2020)
Alibekirli	2.683	Rauf Bey	15403	1,433561	10744,56881
Alibeyli	9.232	M. Fevzi Çakmak	14223	2,18303	6515,255694
Baş	3.910	Mimar Sinan	14174	0,607866	23317,63272
Adnan Menderes	3.285	M. Akif Ersoy	14029	0,803931	17450,50039
Cumhuriyet	9.632	Rahime Hatun	13312	1,008054	13205,63896
Dr. İhsan Göknel	4.151	Fakıuşağı	12135	4,404809	2754,943453
Dumlupınar	2.014	Eyüp Sultan	11044	0,624786	17676,43864
Fatih	5.109	Yedi Ocak	9781	0,935514	10455,21377
Gebeli	2.819	Cumhuriyet	9545	0,722168	13217,14086
Hacı Osmanlı	2.893	Esenevler	8996	0,834821	10775,95672
Haraz	1.785	Adnan Menderes	8074	0,463597	17415,99345
İstiklal	2.886	Yıldırım Beyazıt	7535	1,205515	6250,439341
Kazım Karabekir	5.093	Karaçay	7098	1,677719	4230,744227
Karaboyun	7.883	Kurtuluş	6686	0,50574	13220,24033
Karaçay	6.361	Rızaiye	6425	0,770549	8338,208155
Kurtuluş	8.877	Yunus Emre	6307	3,602715	1750,624254
Mehmet Akif Ersoy	5.490	İstiklal	6200	0,664368	9332,170708
M. Fevzi Çakmak	12.251	Mevlana	5825	1,692821	3441,001535
Mimar Sinan	12.176	Gebeli	5744	3,929397	1461,801972
Rahime Hatun	11.159	Kazım Karabekir	5405	0,409998	13183,00714
Rauf Bey	12.760	Alibekirli	5170	0,593223	8715,100058
Rızaiye	7.866	Alibeyli	4651	0,447374	10396,21444
Selimiye	4.190	Ulaşlı	4650	0,477573	9736,722828
Şirinevler	2.676	Selimiye	4361	2,023314	2155,374503
Ulaşlı	1.445	Yeni	4265	1,651165	2583,024926
Yıldırım Beyazıt	6.787	Baş	4152	0,278069	14931,53434
Yaver Paşa	1.772	Haciosmanlı	4123	0,281958	14622,76203
Yedi Ocak	6.820	Dumlupınar	3962	1,674611	2365,923234
Yeni	3.749	Fatih	3528	0,436534	8081,848575
Yeşilyurt	1.510	Dr. İhsan Göknel	3189	1,273799	2503,534094
Yunus Emre	4.713	Yeşilyurt	3051	0,798829	3819,342909
		Haraz	2954	0,832242	3549,447893
		Vatan	2667	7,12468	374,332584
		Ahmet Yesevi	1851	1,076584	1719,326933
		Şirinevler	1777	0,977848	1817,256296
		Yaver Paşa	1198	1,488731	804,711966
Toplam	173.977	Toplam/Ortalama	243.490	49,917493	3,121178344

Kaynak: TÜİK ADNKS, 2021.

Şirinevler ve Yaver Paşa mahalleleri şehrin batısında yer alır. Söz konusu mahalleler düşük gelir grubunda bulunan nüfusun tercih ettiği idari birimler olup, konutlar müstakil yapıda ve barınma koşulları bakımından sağlıklılaştırma çalışmalarına ihtiyaç duyan konutların yoğun olduğu mahallelerdir. Yaver Paşa Mahallesi şehrin merkezi iş alanlarına en uzak mahallelerinden biridir ve güneydeki mahallelerle olan sınırı demiryolu ağıyla kısmen de olsa kesintiye uğramaktadır. Merkezi iş alanı (MİA) ve şehrin önemli merkezi noktaları ile pazar alanlarına olan uzaklığı düşük nüfuslu olmasının nedenleri arasındadır. Şehrin batıdaki dış çeperini oluşturan mahallelerden olan Yaver Paşa Mahallesi Asri (Alhanlı) mezarlığın (şehir mezarlığı) burada planlanmasıyla mahalle statüsüne dönüştürülmüştür. Böylece şehirden uzakta bir mezarlık tesis edilmiştir. Ancak günümüzde bu mahalle nüfusu her ne kadar az olsa da mahalle sayısındaki artışla ve şehir ile mezarlık arasındaki boşluk her geçen gün yeni binalarla dolmaktadır. Buradaki genç

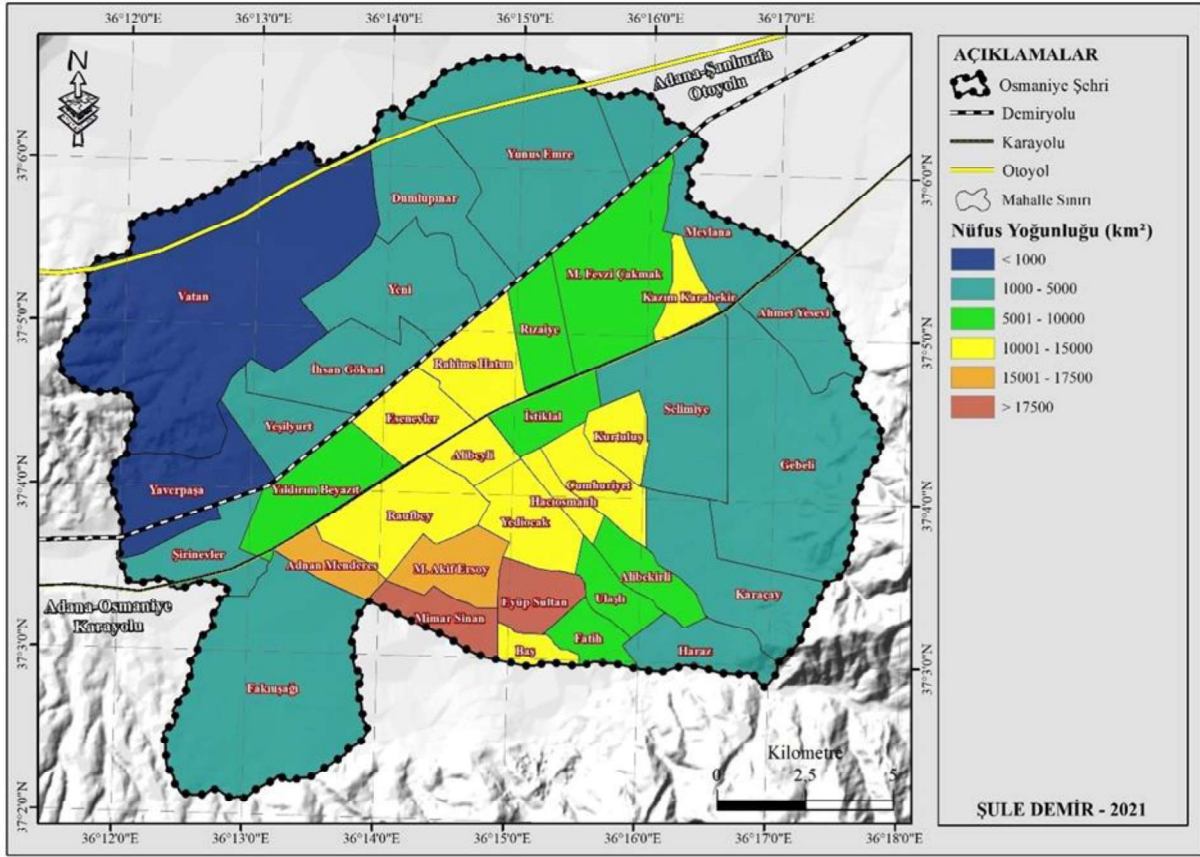
ve okuma yazma çağındaki nüfus ile çalışma çağındaki nüfusunun daha merkezi yerlerde ikamet için şehrin diğer mahallesine göç veren mahallelerinden biridir. Bu mahalle kamu yatırımları bakımından yeni Osmaniye hal binasının hizmete girmesi ile ticari faaliyetlerin ve gıda maddelerinin şehrin merkezine taşınması için ulaşım, ticaret ve pazarlama ağının burada gelişmesi için önemli etkileşim alanıdır. Simya Koleji ve Hasan Aybaba Spor Lisesi gibi eğitim yatırımlarının yapılması eğitim amaçlı göçlerin söz konusu alanların çevresinde konut ve konaklama alanlarını arttıracığı kanaatiyle kısa vadede olmasa bile uzun vadede bu mahallelerde de nüfus artışının olması öngörülmektedir.

Şehirde nüfusun yüzölçümüne oranlanmasıyla hesaplanan nüfus yoğunluğunu tablo 11 ve harita 2 aracılığıyla ifade edilmeye çalışılmıştır. Ancak burada harita ve tablolara yansımayan birtakım bilgiler söz konusudur ki bunlar; mahalle nüfusları arttıkça bu idari birimlerde idari bölünmeler gerçekleşmiştir. Yani şehrin büyüme dinamiğinde etkili olan faktörlerin ve evrelerin gelişiminin ifade edilmesi gereğidir. Şehrin çekirdek kısımları çevresindeki ve iç alanlardaki boşlukların dolması nedeniyle yeni gelişim alanlarının planlanması nedeniyle ilk olduğu evreden son döneme kadar birçok faktör ile alan, nüfus, altyapı, ticaret, eğitim, sağlık, kültür vb. alanlarda değişime uğradığı görülmektedir. Esasında her mahalle, şehri bir bütün olarak düşündüğümüzde, o bütünü oluşturan özel parçalardan oluşan birbirini tamamlayan özel alanlardır.

Karaboyunlu Mahallesi şimdiki adıyla Mimar Sinan ve Eyüp Sultan mahalleleri tek bir birim iken ikiye taksim edilmiştir. Rauf Bey Mahallesi şehrin bu kesiminde yaşanan nüfus artışı gerekçesiyle yeni bir mahalle daha oluşturulmuş ve Adnan Menderes adı verilmiştir. Yine Rızaiye Mahallesi Rahime Hatun Mahallesi şeklinde iki birim oluşturulmuştur. Şehrin kuruluş döneminde bir soy/sülale/geniş aile olarak bu alanlarda iskân edilen nüfus doğal nüfus artışı ve göçlerin etkisi ile birim alana düşen insan sayısı artmış ve konut talebi başta olmak üzere birçok alanda hizmet ihtiyacının (altyapı, su, elektrik, vd.) ortaya çıkmasına neden olmuştur. Öte yandan şehrin kuzey, doğu ve batı kısımlarında bulunan mahalle büyüklükleri şehrin iç kısımda kalan mahallelerine göre daha geniş alana sahiptir. Bu durum da nüfus yoğunluğunu doğrudan etkilemektedir.

Harita 2’de görüldüğü üzere Eyüp Sultan ve Mimar Sinan mahalleleri şehrin en yoğun nüfuslu idari üniteleri olarak dikkat çekmektedir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden önemli sayıda göçle gelen ve genellikle hanehalkı büyüklüğünün fazla olduğu nüfusun burada ikamet ettiği söylenebilir. Eskiden “Karaboyunlu” adıyla bilinen mahalle 2013 yılında Mimar Sinan ve Eyüp Sultan şeklinde iki ayrı idari üniteye ayrılmıştır. Bu idari üniteler nüfus yoğunluğu bakımından şehrin en kalabalık mahallelerini oluşturmaktadır.

Mehmet Akif Ersoy ve Adnan Menderes mahalleleri nüfus yoğunluğu (15.001-17.500) bakımından Mimar Sinan ve Eyüp Sultan mahallelerinden sonra en yoğun nüfuslu diğer iki mahalleyi teşkil etmektedir. Şehrin nüfus yoğunluğu bakımından ikinci derece yoğun nüfuslu alanları oluşturan bu mahalleler yeni imar edilen cadde ve bulvarlar boyunca gelişmekte olan merkezi iş sahası ve gelir düzeyi yüksek kesimin ikamet alanı olması bu idari alanları daha tercih edilebilir kılan etkenlerle nüfus oranı yüksek idari ünitelerdir. Kâzımkarabekir, Rahime Hatun, Rauf Bey, Alibeyli, Hacıosmanlı, Yedi Ocak, Esenevler, Kurtuluş, Cumhuriyet ve Baş mahalleleri 10.000-15.000 kişi aralığında nüfus barındıran mahallelerdir.

Harita 1. Osmaniye Şhrinde Nüfus Yoğunluğunun Mahallelere Dağılışı (2020)

Mareşal Fevzi Çakmak, Rızaiye, Yıldırım Beyazıt, Fatih, Ulaşlı, Alibekirli isimli 7 mahallenin nüfusu 5.000-10.000 arasındadır. Haraz, Karaçay, Gebeli, Selimiye, Mevlana, Yunus Emre, Dumlupınar, Yeni, Dr. İhsan Göknel, Yeşilyurt ve Şirinevler mahallelerinde ise nüfus 1.000 ila 5.000 aralığında değişmektedir. Yaver Paşa ve Vatan mahallelerinin nüfus yoğunluğu 1000 ve altında olup alan büyüklükleri bakımından özellikle şehrin çekirdek mahallelerinden daha geniş bir alana sahip olduğu görülmektedir.

4. Osmaniye Şhrinin Nüfus Projeksiyonu

Nüfus projeksiyonları, sosyal ve ekonomik politikaları yansıtan ve sayısallaştıran, aynı zamanda sektörler için gerekli olan üretici ve tüketici kitlenin tespitinde yardımcı bir araç niteliğini taşımaktadır. Nüfus projeksiyonu doğum, ölüm ve göç hareketlerinin ilerdeki eğilimleri ile ilgili belli varsayımlara dayanarak nüfusun gelecek zamanda gelişmesi hakkında tahminlerin yapılması olarak tanımlanabilir. Nüfus projeksiyonları amaca göre ülke geneli, bölge ve il yanında değişik nüfus büyüklüğüne sahip yerleşmeler veya idari birimler bazında olmak üzere farklı boyutlarda yapılabilmektedir (Kocaman, T.,2002: 2). Şehir planları, bölge ve ülke düzeyinde orta ve uzun vadeli çeşitli planların hazırlanmasında, özellikle sürdürülebilirlik ve öngörülebilirlik kapsamalarında nüfus projeksiyonlarından yararlanılmaktadır.

Osmaniye şehrinin nüfus projeksiyonu incelendiğinde (Tablo12), 2025 ile 2050 yılları arasında beşer yıllık aralıklarla nüfusun durumu Üssel (Geometrik), Bileşik Faiz, Aritmetik ve Ortalama yöntemlerine göre nüfus tahminleri hesaplanmıştır. Tablo 12’da verilen yıllar ve yöntemlere ait sayısal değerler aynı yöntemde yıllara göre katlanarak artmaktadır. Osmaniye şehrinin 2010 yılı ile 2015 yılı nüfus sayım sonuçlarından yararlanılarak oluşturulan 2025 ile 2050 yılı arasındaki nüfus değişim tahminleri, Üssel yöntemle Geometrik, Bileşik Faiz yöntemine göre, Aritmetik yöntemle göre hesaplanarak ortalama değerleri verilmiştir (Tablo 12). Araştırma da nüfus

değerlerinin yer verildiği en son yıl 2020 yılı olarak seçilmiştir. En yakın sonraki beş yıldan başlanarak 25 yıl sonrası için bahsi geçen yöntemlere ait formüller kullanılarak tahminler yapılmıştır. Bu doğrultuda; Üssel yöntemle göre Geometrik nüfus projeksiyonu 2025 yılında 284.174 kişi, 2040 yılında ise 406.095 kişi, 2050 yılında ise 515.216 kişi olacağı tahmin edilmiştir. Bileşik Faiz yöntemine göre; 286.434 kişi olacağı tahmin edilen nüfusun 2040 yılında 414.241 kişi olacağı öngörülmektedir. Aynı yöntemle göre 2050 yılında Osmaniye şehri nüfusunun 529.751 kişi olması beklenmektedir.

Tablo 12. Osmaniye Şehrinin Nüfus Projeksiyonu (2025-2050).*

Yıllar	Üssel Yönteme Göre Geometrik	Bileşik Faiz Yöntemine Göre	Aritmetik Yönteme Göre	Ortalama
2025	284.174	286.434	274.287	281.632
2030	320.085	323.907	299.437	314.476
2035	360.534	366.308	324.587	350.476
2040	406.095	414.241	349.737	390.024
2045	457.413	468.446	374.887	433.582
2050	515.216	529.751	400.037	481.668

*Osmaniye şehrinin 2010 ile 2015 yılları nüfusu esas alınarak tahminler yapılmıştır.

Aritmetik yöntemle göre nüfus kestirim tahmini sayıların önceki iki yöntemden daha düşük sayılar içerdiği görülmektedir. Bu yöntemde 2025 yılında olması beklenen nüfus miktarı 274.287 kişidir. 2040 yılında 324.587 kişi, 2050 yılında ise 400.037 kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Ortalama yöntemine göre Osmaniye şehir nüfusu Aritmetik yöntemden daha fazla nüfus artışı olacağı ancak yine Aritmetik yöntemde olduğu gibi ilk iki yöntemden daha az bir artış sergileyeceği hesaplanmıştır.

Tablo 12’de verilen bu yöntemlere göre nüfus projeksiyonlarının ulaşacağı düşünülen değerler her bir yöntemin kendine has oluşturulan formülleri çerçevesinde bir tahmin olarak yer verilmiştir. Bu değerlerin aynı değerlere ulaşması sosyal, kültürel, ekonomik etkiler, salgın hastalıklar ve doğal afetler gibi önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan bağımsız etmenler çerçevesinde şekillenecektir. Bu yöntemler yalnızca nüfusun istihdam, beslenme barınma gibi ihtiyaçlarının yerinde karşılanması ve şehrin bulunduğu alanda meydana gelebilecek nüfus değişiminin mekânsal boyutlarının ne olacağı konusunda fikir vermesi açısından önemsenmelidir.

5. Sonuç ve Öneriler

Şehirlerin nüfusu, içinde buldukları dönemin sosyal, kültür, ekonomik, stratejik ve politik belirleyici faktörlerin etkisinde değişmektedir. Bu değişim bazen gelişim olarak değerlendirilen pozitif yönde gelişim gösteren nüfus ile birlikte çeşitli fonksiyonları beraberinde getirirken; göçler, savaşlar ve afetler ile söz konusu değişimin negatif yönde gerçekleşmesine neden olmaktadır. Osmaniye şehrinde nüfus özelliklerinin ne tür bir seyre sahip olduğu ve bunu belirleyen faktörlerin neler olduğu bu bakış açısıyla irdelenmiştir.

Bu çalışmada, Osmaniye şehri kuruluşundan günümüze ve özellikle Cumhuriyet dönemi nüfus özellikleri bakımından ele alınmıştır. Şehrin nüfusu miktar bakımından sürekli bir artış göstermiştir. Öte yandan şehrin geçirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik durum nüfusu itici ve çekici faktörlerin belirleyiciliğinde bir seyir izlemiştir. Cumhuriyet dönemi boyunca ülkemizin geçirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik belirleyicilikler, seçimler, kalkınma planları ve uygulamaların bölgesel yansımaları, sanayileşme ve modernleşmenin şehrin ve çevresindeki sosyal kültürel ve ekonomik tezahürü, ulaşım, iletişim ve teknolojik gelişmeler, eğitim, sağlık ve idari (yönetim) süreçler Osmaniye şehrinin nüfus artışında etkili olmuştur.

Osmaniye şehri, yakın çevresinde ve içinde bulunduğu coğrafi bölgenin kır alanlarındaki nüfusun daha gelişmiş, nüfus ve fonksiyonların çeşitliliği bakımından daha büyük şehirler arasında adaptasyon ve belirli koşulların sağlanması açısından duraklama ve fırsat noktalarından biridir. Her şehir gibi kendine has yerli bir nüfus potansiyeli ve hemşeri potansiyeli olan memleketlerden birisi olsa da geçmişten bu yana önemli nüfus sirkülasyonunun kanıksanmış olduğu bir şehirdir.

Osmaniye şehir nüfusunun önemli bir kısmı okuryazar olup, eğitilmiş insan kitlesi içerisinde en çok lise ve dengi okul mezununu yer tutmaktadır. Bu durum istihdam ve meslek seçiminde yönelimler ve tercihlerde belirleyici olurken şehir açısından Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nin şehrin yükseköğrenim mezun sayısında olumlu etkiler yaptığı belirlenmekte ve bundan sonra da daha fazla yapacağı öngörülmektedir. Nitekim gelişmiş nitelikli insan nüfusuna sahip şehirler; şehrin fonksiyonlarına, sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan gelişmişliklerine de olumlu katkılar sağladığı bir gerçektir. Şehre yönelik göçlerin doğrudan kırsaldan gerçekleşmesi bahsi geçen fonksiyonların gelişimine kısmen de olsa engel teşkil etmektedir. Osmaniye benzer nüfus özellikleri dikkate alındığında eğitim seviyesi düşük nüfus kitlesinin yönelimine daha yoğun maruz kalan şehirlerden biridir. Bu şehirler nüfus nitelikleri ile sosyal uyum karmaşasının, suç ve suçlu oranının, güvenlik açığına mahal veren alanlar başta olmak üzere çeşitli fonksiyonların gelişmesine engel olan nedenler şeklinde değerlendirilebilir. Bunlarla ilgili çözümler geliştirilirken nüfusun farklı niteliklerinin dikkate alınması gerekmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti

Yazarlar makaleye eşit veya hangi oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynaklar

Bildirici, Y. Z. (2019). I. Dünya Savaşı Sırasında ve Sonrasında Adana ve Kadirli'ye Gelen Göçmenlerin İskânı ve Karşılaşılan Sorunlar *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 64, 103-140.

Birinci, S. (2017). Türkiye'de Göç Etkinliği, Nüfus Devinimi ve Nüfus Değişimi (2014-2015) *Türk Coğrafya Dergisi* 69, 81-88.

Can, H. (1998). Osmaniye İli XX. Y.Y. İnanç Coğrafyası. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Cevad, A. (1313). *Memâlik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lûgâtı*, Cilt 1, Mahmut Bey Matbaası.

Cevad, A. (1314). *Memâlik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lûgâtı*, Cilt 2, Mahmut Bey Matbaası.

Ceylan, M. A. (2009). Giresun İlinde İl Dışı Göçler ve Göç Eden Nüfusun Özellikleri, *Uluslararası Giresun ve Doğu Karadeniz Sosyal Bilimler Sempozyumu (09-11 Ekim 2008)*, Bildiriler Kitabı, 340-363.

Ceylan, M. A. (2013). Salihli'de (Manisa) İç Göçlerin Büyüklüğü ve Yönü, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 305-335.

Cuinet, V. (1892). *La Turquie D'asie: Géographie Administrative Statistique Descriptive Et Raisonnée De L'asie-Mineure, Tome Deuxième (II)*, Ernest Leroux, Paris.

İbret, B. Ü. (1994). *Osmaniye’de Nüfus ve Yerleşme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İpek, İ. (2019). *Osmaniye’de 60’lı Yıllar*. Hasret Matbaası.

İzmirak, R. (1986). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. MEB Öğretmen Kitapları Dizisi: 157.

Karaboran, H. H. (1996). *Osmaniye’nin Kuruluş ve Gelişmesi*, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 5-46.

Kocaman, T., (2002). *Plan Nüfus Projeksiyon Yöntemleri*. DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, (<http://ekutup.dpt.gov.tr/nufus/kocamant/projeksi.pdf>) Erişim Tarihi:10.06.2022

Kurt, Y. (2007). “Osmaniye”, *İslam Ansiklopedisi*. C.33. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 478-480.

Özgür, E.M. (2016). Bir Alt Alan Olarak Nüfus Coğrafyasının Geçmişi, Bugünü ve Geleceği, *Ege Coğrafya Dergisi*, 25(1), 1-36, İzmir.

Payaslı, V. (2017). Fransız İşgalinde Osmaniye (Cebel-İ Bereket) ve Rahime Hatun Üzerine Bir Değerlendirme *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 61, 269-308.

Tanoğlu, A. (1969). *Beşerî Coğrafya: Nüfus ve Yerleşme*, Cilt I, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Neşriyatı No: 45, Taş Matbaası.

Terzi, M.A. & Ergün, A. (2015 b), *Kımk’tan Kıyı’ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, Osmaniye Belediyesi Kültür Yayınları:9, Hasret Basın Yayın İletişim.

Terzi, M.A. & Ergün, A. (2015a), *Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Cebel-i Bereket Sancağı*, Osmaniye Belediyesi Kültür Yayınları:10, Hasret Matbaası.

Tülücü, K. (1995). *Osmaniye Tarihi Akışı, Tarih İçinde Bütün Yönleriyle Osmaniye 1. Sempozyumu (15-18 Kasım 1993)*, (Editör: Prof. Dr. Kazım Tülücü), Osmaniye.

Tümertekin, E. & Özgüç, N. (2009). *Beşerî Coğrafya İnsan, Kültür, Mekân*, Çantay Kitabevi.

Yüceşahin, M. M. (2014), *Bir Disiplinin İç Dünyası Modern Türk Coğrafyası Üzerine Söyleşiler*, Nüfus Coğrafyası Üzerine (Editörler: E. Bekaroğlu ve A. R. Özdemir), İdil Yayıncılık.

Elektronik Kaynaklar:

Adana Salnameleri. (t.y.). D02453, <http://isamveri.org/salname/sayilar.php?sidno=D02453>, Erişim Tarihi:9.06.2022(Osmaniye Kazası)

Adana Salnameleri, D02453 (1894-1895). *Adana Vilayeti Salnâmesi* .-- Adana: Matbaa-i Vilayet-i Adana, 1287/1870 - 1320/1902Salname-i Devleti Aliyye-i Osmaniye, Matbaa-i Amire, İstanbul, H.1312 Erişim Tarihi:9.06.2022

Başkent Üniversitesi. (2002). *Plan Nüfus Projeksiyon Yöntemleri*, http://www.baskent.edu.tr/~matemel/courses/nufus_tahmin_yontemleri_kalkinma.pdf Erişim Tarihi: 21.04.2022

Göç İdaresi Başkanlığı, *Göç İstatistikleri, Osmaniye İli Göç İstatistikleri*, <https://www.goc.gov.tr/#>, <https://www.goc.gov.tr/#>

Güncel Türkçe Sözlük, Nüfus kelime anlamı (t.y.). <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi 03.03.2022.

Hanehalkı Bütçe Araştırması Tüketim Harcamaları Birleşik Mikro Veri Seti, 2016-2017-2018 <https://www.tuik.gov.tr/media/microdata/pdf/hanehalki-butce.pdf>, Erişim Tarihi: 24.04.2022

İbret, B.Ü. (1997). Osmaniye Şehrinin Tarihi Coğrafyası. <http://earsiv.kastamonu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/123456789/488/1/osmaniye%20%C5%9Fehrinin%20tarihi%20co%C4%9Frafyas%C4%B1%28%C3%BC.ibret%29.pdf>, Erişim Tarihi: 24.04.2022.(Osmaniye Şehri Tarihi)

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü. (t.y.). Osmanlı döneminde Nüfus sayımları, <https://www.nvi.gov.tr/osmanli-donemi> Erişim Tarihi: 9.3.2022

Özgür, E. M. (t.y.). Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri, Nüfus ve Çevre, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/89758/mod_resource/content/5/PopGeo_13_Doing%20Population%20Geography.pdf, Erişim Tarihi: 06.06.2022

Özgür, E.M. (t.y.), Nüfus Coğrafyası Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü Lisans Programı (https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/89758/mod_resource/content/5/PopGeo_13_Doing%20Population%20Geography.pdf), Erişim Tarihi: 06.06.2022.

Özgür, E. M., (t.y.). Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri, Nüfus Coğrafyası, <https://acikders.ankara.edu.tr/course/view.php?id=4891>, Erişim Tarihi: 25.04.2022

Türkiye İstatistik Kurumu. (2000). DİE Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, Erişim adresi: kutuphane.tuik.gov.tr

Türkiye İstatistik Kurumu. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. (2020), Nüfus Sayım Sonuçları <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> Erişim Tarihi: 24.04.2022

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu. Osmaniye Cevdetiye Geçici Barınma Merkezi Ziyareti (t.y.). https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2019/09/1569502591.pdf (Rapor No:2019/10) Erişim Tarihi:30.05.2022

Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-> Erişim Tarihi: 05.03.2022.

Türkiye İstatistik Kurumu. Osmaniye Hanehalkı Sayısı (t.y.), Osmaniye_GNS_ADNKS_Nüfus_Hanehalkı Sayısı, Erişim Tarihi: 14.03.2022

Türkiye İstatistik Kurumu. (t.y.). 1927, 1935, 1940, 1945, 1950, 1955, 1960: kutuphane.tuik.gov.tr

Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistik Veri Portalı, Nüfus ve Demografi, <https://data.tuik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 24.04.2022

Türkiye İstatistik Kurumu., Veri Portalı, İstatistiklerle Aile, (2020). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2020-37251#:~:text=Gelir%BC.> Erişim Tarihi: 8.06.2022

Türkiye İstatistik Kurumu. Türkiye İstatistik Kurumu Vetitabanı, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>

Türkiye İstatistik Kurumu., Osmaniye Hanehalkı Nüfusu, Osmaniye_GNS_ADNKS_Nüfus_Hanehalkı Sayısı, Erişim Tarihi: 14.03.2022

Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). İstatistiklerle Aile, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2020-37251#:~:text=Ortalama%20hanehalkBC>. Erişim Tarihi: 21.04.2022

	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt 4, Sayı 1, 2022	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences, Volume 4, Issue 1, 2022	
	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences	

Calculation of Diffusion Coefficients using Modified UN Method with Anli-Güngör Scattering Function

Ahmet BÜLBÜL^{1, *}

¹ Osmaniye Korkut Ata University, Electric and Energy Department, Osmaniye, Türkiye

* Corresponding Author, ahmetbulbul@osmaniye.edu.tr, ORCID ID 0000-0002-8053-2239
DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1052708>

To cite: Bülbül A. (2022). Modified U1 Approximation, Transport Equation, Anli-Güngör Scattering function, Diffusion length, Diffusion coefficient. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 60-65 . DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1052708>

Research Article	Abstract
Received: 03.01.2022 Accepted: 27.06.2022 Published online: 30.06.2022	Modified U1 approximation applied to neutron transport equation and diffusion coefficients are calculated for certain values of scattering parameters (t) using Anli-Güngör scattering function. Analytical diffusion coefficient term is given and numerical results obtained from modified U1 and P1 approximations are compared with each other for different collision parameters and t parameters
Keywords: Modified U1 Approximation, Transport Equation, Anli-Güngör Scattering function, Diffusion length, Diffusion coefficient	
Anli-Güngör Saçılma Fonksiyonu ile Modifiye UN Metodu Kullanılarak Difüzyon Katsayılarının Hesaplanması	
Araştırma Makalesi	Özet
Geliş tarihi: 03.01.2022 Kabul tarihi:27.06.2022 Online Yayınlanma:30.06.2022	Modifiye U1 yaklaşımı nötron transport denkleminde uygulandı ve Anli-Güngör saçılması kullanılarak saçılma parametresinin bazı değerleri için difüzyon katsayıları hesaplandı. Analitik difüzyon katsayısı terimi verildi ve Modifiye U1 ve P1 yaklaşımından elde edilen sayısal sonuçlar farklı çarpışma ve t parametreleri için birbiri ile kıyaslandı.
Anahtar kelimeler: Modifiye U1 yaklaşımı, Transport Denklemi, Anli-Güngör Saçılması, Difüzyon Katsayısı	

1. Introduction

Scientist use different solutions for the nuclear reactor problems since designing of nuclear reactor is quite complex. Neutrons used for the production of energy but neutron behaviors are so complicate in a nuclear power plants. In the system, not only neutrons energy different from each other but also their energy changes with many physical parameters in per collision. For

instance reactor criticality generally depend on neutron flux and from this reason scientist must know the flux exactly. To overcome difficult cases related with flux, diffusion approximation is used. This approximation has some advantages for the first estimation of reactor properties such as neutron transport and energy spectrum (Stacey, W. M., (2007); Lamarsh, J. R. & Baratta, A. J. (2001). Neutron diffusion theory provides a simplest and widely used satisfactory mathematical description for the neutron distributions. The diffusion equation relating the current to the gradient of the neutron flux is based on Fick's law, which was originally used to account for chemical diffusion (Lamarsh, J. R. & Baratta, A. J. (2001).

Spherical harmonics method (PN) is mostly used for the calculation of reactor problems such as neutron flux, diffusion length, albedo value, buckling etc. (Yildiz, C. 1998; Güleçyüz, M. C., Şenyiğit ., Ersoy, A., 2018) Case, K.M.,1967). On the other hand, Chebyshev polynomials have been used in the last studies for calculating critical thickness, diffusion length by certain scientists (Anlı F., Yaşa F., Güngör S.& Öztürk H., 2006); Öztürk, H., Anlı, F., & Güngör, S., (2007); Bülbül, A., Ulutas, M., & Anli, F., 2008).

Recently, the workers showed that in their studies UN approximation gives quite coherent results with the widely used PN approximation in literature. Bulbul et al. presented that the second kind of Chebyshev polynomials UN, for isotropic scattering in slab geometry with reflective boundary conditions can be applied to the neutron transport equation (Bülbül, A. Ulutas, M., & Anli, F., 2008). Also modified UN approximation is applied for the solution of criticality problem in slab geometry (Bülbül, A. & Anlı, F. (2009).

In this study, diffusion equation is solved with Chebyshev polynomial expansion which is belong to more general class of one-variable classical polynomials known as ultra-spherical polynomials, denoted by P_{λ}^{μ} . Each value of λ leads to a different approximation, including the spherical harmonics when $\lambda=1/2[P_N=P_N^{(1/2)}]$, Chebyshev polynomials of the second kind when $\lambda=1[U_N=P_N^1]$. In the present study, diffusion coefficients are calculated with different scattering function using modified UN method in slab geometry and the results obtained from U1 and P1 approximations are given in the tables for the comparison.

2. Theory

In slab geometry, for the steady-state and time-independent case the neutron transport equation without sources is given as

$$\mu \frac{\partial \psi(x, \mu)}{\partial x} + \sigma_T \psi(x, \mu) = \frac{\sigma_S}{2} \int_{-1}^1 \psi(x, \mu') d\mu', -a \leq x \leq a, -1 \leq \mu \leq 1. \quad (1)$$

where $\psi(x, \mu)$ is the angular flux or flux density of neutrons at position x traveling in direction μ , σ_T and σ_S are total and scattering differential cross section, respectively. It is aimed to solve Equation (1) with Anli-Güngör scattering function, we use σ_S in terms of AG phase function and it is given as

$$\sigma_s^{AG}(\mu_0) = \frac{\sigma_s}{4\pi(1-2\mu_0 t+t^2)^{1/2}}, \quad -1 \leq t \leq 1. \quad (2)$$

where σ_s is any non-negative coefficient, the parameter t is in the range of $-1 \leq t \leq 1$ and $\mu_0 = \boldsymbol{\Omega} \cdot \boldsymbol{\Omega}'$ is the cosine of the scattering angle, $\mu_0 = \mu\mu' + \sqrt{1-\mu^2}\sqrt{1-\mu'^2}\cos(\phi-\phi')$.

The conservation of neutron flux equation can be written with the AG phase function given in Eq. (2) as;

$$\mu \frac{\partial \psi(x, \mu)}{\partial x} + \sigma_T \psi(x, \mu) = \int_{-1}^1 \psi(x, \mu') d\mu' \int_0^{2\pi} \frac{\sigma_s}{4\pi(1-2\mu_0 t+t^2)^{1/2}} d\phi' \quad (3)$$

Using $\int_0^{2\pi} \sigma_s^{AG}(\mu_0) d\phi' = \frac{\sigma_s}{2} \sum_{n=0}^{\infty} t^n P_n(\mu) P_n(\mu')$, the equation can be written

$$\mu \frac{\partial \psi(x, \mu)}{\partial x} + \nu \psi(x, \mu) = \frac{\nu c}{2} \sum_{n=0}^{\infty} t^n P_n(\mu) \int_{-1}^1 P_n(\mu') \psi(x, \mu') d\mu' \quad (4)$$

To simplify the derivation of the equations, here a dimensionless space variable such that $\sigma_T x / \nu \rightarrow x$ is defined and ν is the eigenvalues. In order to solve Eq.(4), the angular flux is described in terms of modified U_N as

$$\psi(x, \mu) = \frac{2}{\pi} \sum_{n=0}^N \Phi_n(x) U_n(\mu), \quad -a \leq x \leq a, \quad -1 \leq \mu \leq 1 \quad (5)$$

If the neutron angular flux $\psi(x, \mu)$ given in Eq. (5) is inserted into Eq. (4), and the resulting equation is multiplied by $U_n(\mu)$ and integrated over $\mu \in [-1, 1]$ using the orthogonality properties and the recurrence relations of the second kind Chebyshev polynomials given below

$$\int_{-1}^1 U_n(\mu) U_m(\mu) \sqrt{1-\mu^2} d\mu = \begin{cases} \pi/2, & n = m \\ 0, & n \neq m \end{cases} \quad (6)$$

$$2\mu U_n(\mu) = U_{n+1}(\mu) + U_{n-1}(\mu), \quad -1 \leq \mu \leq 1 \quad (7)$$

One can obtain the U_N moments of the angular flux for $n = 0$ and $n = 1$ respectively

$$\frac{d\Phi_1(x)}{dx} + 2\nu\Phi_0(x) = 2\nu c \sum_{n=0}^N \frac{\Phi_{2n}(x)}{2n+1} \quad (8)$$

$$\frac{d\Phi_0(x)}{dx} + \frac{d\Phi_2(x)}{dx} + 2\nu\Phi_1(x) = \frac{2}{3} \nu c t \sum_{n=1}^N \frac{\Phi_{2n-1}(x)}{4n^2-1} \quad (9)$$

Eqs. (8) and (9) are U_1 equations of the present method for the neutron transport equation and the condition for $n = 1$ stated in Eq. (9) is equivalent to diffusion approximation as in spherical harmonics (P_N) method by setting $d\Phi_{N+1}/dx = 0$ (Case, K.M.; Zweifel, P. F., 1967). In the case of U_1 approximation, a familiar equation known as Fick's law is obtained by taking $d\Phi_2/dx = 0$ in Eq. (9),

$$\Phi_1(x) = -\frac{3}{2\nu(3-ct)} \frac{d\Phi_0(x)}{dx} \quad (10)$$

From Eq.(10), diffusion coefficient (D) for modified U_1 approximation can be given,

$$D = \frac{3}{2\nu(3-ct)} \quad (11)$$

By following the same procedure for the P_N approximation, the diffusion coefficient which depends on c and t parameters can be obtained for the P_1 method as,

$$D = \frac{1}{v(3-ct)} \quad (12)$$

In Fick's Law current is given as a function of flux and the equation depends on diffusion coefficient as

$$J = -D\nabla\Phi \quad (13)$$

In the present study, Eq. (10) is the current term and one could obtain D for modified U_1 method simply according to Eq.(13). In addition, diffusion length depends on diffusion coefficient and macroscopic absorption cross section as $L = (\frac{D}{\Sigma_a})^{1/2}$ and total macroscopic cross section is given as $\Sigma_t = \Sigma_a + \Sigma_s$. In Eqs. (11-12), the parameter v related to the total macroscopic cross section Σ_t and $v = \Sigma_t$ is given. One obtain diffusion coefficient for modified U_1 as $D = \frac{3}{2\Sigma_t(3-ct)}$ and using total macroscopic cross section in this term, D values can be obtained for certain moderators.

3.Results

In this study, diffusion coefficients are calculated for different collision parameters and scattering parameters. Modified U_1 approximation is applied to diffusion problem using AG phase function in slab geometry then diffusion coefficients are given Table 1 and Table 2 for the comparison with P_1 approximation. It can be said from the present method, modified U_1 approximation gives acceptable results with P_1 approximation.

Table 1. Diffusion coefficients D (cm) values obtained from P_1 and U_1 approximations for $c = 0.9999, 0.9888$ and 0.9600 and different values of t with AG phase function

t	$c = 0.9999$		$c = 0.9888$		$c = 0.9600$	
	U_1	P_1	U_1	P_1	U_1	P_1
0.00	0.50000	0.33333	0.50000	0.33333	0.50000	0.33333
0.25	0.54545	0.36363	0.54490	0.36326	0.54348	0.36232
0.50	0.59999	0.39999	0.59866	0.39911	0.59524	0.39683
0.70	0.65215	0.43477	0.64996	0.43331	0.64433	0.42955
0.85	0.69765	0.46510	0.69460	0.46307	0.68681	0.45788
1.00	0.74996	0.49998	0.74582	0.49722	0.73529	0.49020

Table 2. Diffusion coefficients D (cm) values obtained from P_1 and U_1 approximations for $c = 0.9000, 0.8999$ and 0.8500 and different values of t with AG phase function

t	$c = 0.9000$		$c = 0.8999$		$c = 0.8500$	
	U_1	P_1	U_1	P_1	U_1	P_1
0.00	0.50000	0.33333	0.50000	0.33333	0.50000	0.33333

0.25	0.54054	0.36036	0.54054	0.36036	0.53812	0.35874
0.50	0.58824	0.39216	0.58822	0.39215	0.58252	0.38834
0.70	0.63291	0.42194	0.63289	0.42193	0.62370	0.41580
0.85	0.67114	0.44743	0.67112	0.44741	0.65862	0.43908
1.00	0.71429	0.47619	0.71425	0.47617	0.69767	0.46512

On the other hand, if one analysis isotropic scattering for slab geometry, the scattering parameter must be get $t = \theta$ in equation.

Calculation of diffusion coefficient is necessary for the estimation of reactor size and components. In a reactor, diffusion approximation is rough but it is used generally for the first calculation. Using total macroscopic cross section value of moderators, D values can be obtained.

4. Conclusion

In literature, diffusion approximation is known the first-order approximation and it is used for the first calculations of a reactor. Especially, it is used when c is near to unity but this approximation is not usable for a strongly absorbing medium. The purpose of this study is to show the solution of diffusion equation with modified U_I method using a new scattering function. As with the P_I approximation, it makes sense to write, the diffusion equation based on flux and obtain new sets of equations. However, the method used and the scattering function are not claimed to be the best.

Theoretical solutions are necessary for the best designing of a reactor. Since, diffusion approximation is related to calculation of neutron flux, it is used conventionally on determination of reactor components such as material composition and reactor size. The results of theoretical approximations give first estimation to scientist about the some problems such as environment, economy, safety energy and technical needing.

Consequently, first order approximation was investigated for the calculation of diffusion coefficient and it was seen that the results of modified U_N approximation were comparable with P_N results. Briefly, it can be said that new scattering function and U_N approximation may be applied to any problem in engineering, physics, optic, etc. It is planned to apply the improved form of polynomial technique in the next study.

References

- Anlı F., Yaşa F., Güngör S. & Öztürk H., (2006). TN approximation to neutron transport equation and application to critical slab problem, *Journal of Quantitative Spectroscopy and Radiative Transfer*, 101: 129-134.
- Bülbül, A. & Anlı, F. (2009). Modified Chebyshev polynomial (UN) approximation in the neutron transport theory and computation of critical half thicknesses. *Kerntechnik*, 74(1-2), 65-69.
- Bülbül, A., Ulutas, M. & Anli, F. (2008). Application of the UN approximation to the neutron transport equation in slab geometry. *Kerntechnik*, 73(1-2), 61-65.

Case, K.M. & Zweifel, P. F. (1967). *Linear Transport Theory*. Addison-Wesley Company.

Gulecyuz, M. C., Senyigit M. & Ersoy, A. (2018). Milne problem for non-absorbing medium with extremely anisotropic scattering kernel in the case of specular and diffuse reflecting boundaries, *Indian Journal of Physics*, 92(1), 81-90.

Lamarsh, J. R. & Baratta, A. J. (2001). *Introduction to nuclear engineering*. Upper Saddle River, NJ: Prentice hall.

Öztürk, H., Anlı, F. & Güngör, S. (2007). Application of the UN method to the reflected critical slab problem for one-speed neutrons with forward and backward scattering. *Kerntechnik*, 72(1-2), 74-76.

Öztürk, H., Bülbül, A. & Kara, A. (2010). U1 approximation to the neutron transport equation and calculation of the asymptotic relaxation length. *Kerntechnik*, 75(6), 375-376. <https://doi.org/10.3139/124.110107>

Stacey, W. M., (2007). *Nuclear reactor physics*. Wiley-Vch Verlag GmbH & Co.KGaA, Weinheim.

Yildiz, C. (1998). Variation of the critical slab thickness with the degree of strongly anisotropic scattering in one-speed neutron transport theory. *Annals of Nuclear Energy*, 25(8), 529-540.

	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt 4, Sayı 1, 2022	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences, Volume 4, Issue 1, 2022	
	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi	Osmaniye Korkut Ata University Journal of Faculty of Arts and Sciences	

Optiksel Uyarılmayla Lüminesans Yöntemi Kullanılarak Kuvarsit Numunesinin Dozimetik Özelliğinin İncelenmesi

Tamer Dogan ^{1,*}

¹ Çukurova Üniversitesi, İmamoğlu Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Teknolojisi Programı, 01700 Adana, Türkiye.

* Sorumlu Yazar/Corresponding Author, tdogan@cu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0633-8470
DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1130087>

To cite: DOGAN, T. (2022). Investigation of Dosimetric Properties of Quartzite Sample using Optically Stimulated Luminescence. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 66-70.
DOI: <http://doi.org/10.54990/okufed.1130087>

Araştırma Makalesi	Özet
Geliş tarihi: 13.06.2022 Kabul tarihi:28.06.2022 Online Yayınlanma:30.06.2022	Bu çalışma Koçyazı formasyonundan alınan kuvarsit numunesinin optik uyarmalı lüminesans (OSL) yöntemi kullanılarak elde edilen doz-cevap ve tekrarlanabilirlik deneylerinin sonuçlarını içermektedir. Çalışmada doza bağlı OSL ölçümleri 1-1100 Gy arasında 13 farklı doz değeri için yürütüldü. OSL sinyal şiddetinin doza karşı davranışı incelendiğinde, 1 ile 600 Gy aralığında lineer bir davranışa sahip olduğu gözlemlendi. Ancak, dozimetrik malzeme olarak değerlendirilebilmesi için önemli testlerden biri olan tekrar kullanılabilirlik testinin sonuçları incelendiğinde 4. çevrimden sonra sınır olan %5 değerini aştığı görüldü.
Anahtar kelimeler: Optiksel Uyarılmayla Lüminesans, Kuvarsit, Dozimetrik materyal	
Investigation of Dosimetric Properties of Quartzite Sample using Optically Stimulated Luminescence	
Research Article	Abstract
Received: 13.06.2022 Accepted: 28.06.2022 Published online: 30.06.2022	This study includes the results of dose-response and reusability experiments obtained by using optically stimulated luminescence (OSL) method of quartzite sample taken from the Koçyazı formation. In this study, dose-response OSL measurements were carried out for 13 different dose values between 1 -1100 Gy. When the behavior of the OSL signal intensity against the dose was examined, it was observed that the sample exhibited a linear behavior in the range of 1 to 600 Gy. However, when the results of the reusability test, which is one of the important tests to be evaluated as a dosimetric material, were examined, it was seen that it exceeded the limit of 5% after the 4th cycle.
Keywords: Optically Stimulated Luminescence, Quartzite, Dosimetric material	

1.Giriş

Termolüminesans (TL) ve optik uyarmalı lüminesans (OSL) ile ilgili geleneksel tanımlamada, bir yalıtkan veya yarı iletken malzemenin iyonlaştırıcı bir kaynaktan enerji soğurması ile başlar. Soğurulma, serbest elektronların vedeşiklerin uyarılmasına ve ardından bu elektronların yasak

enerji bandı içindeki kusurlarda tuzaklamasına neden olur. Uyarımdan sonra numune, soğurulan dış enerji yardımıyla yük taşıyıcılarının (örneğin elektronların) serbest kalmasına neden olacak şekilde uyarılır ve bunlar daha sonra karşı işaretli yük taşıyıcıları ile yeniden birleşebilir. Yeniden birleşme ışınımsal ise, lüminesans (TL veya OSL) yayılır. Bu nedenle, TL ve OSL, sistemin dış enerji soğurulması yoluyla bir termodinamik denge durumundan yarı kararlı bir duruma geçmesi gerekir. Bunu daha sonra sistemin ısısal olarak (TL) veya optik olarak (OSL) uyarılmasıyla eski durumuna dönmesi ve denge durumuna geri dönmesi takip eder (McKeever S.W.S., 2000).

Sedimentlerin ana bileşenleri olan kuvars ve feldspat mineralleri sürekli olarak iyonlaştırıcı radyasyona maruz kalmaktadır. Kuvarstan elde edilen lüminesans, retrospektif dozimetride, özellikle de arkeolojik materyallerin ve tortulların tarihlendirilmesinde yaygın olarak kullanılır (Dogan ve ark., 2015 ve 2021). OSL yönteminde, sinyal şiddetinin okuma aşamasında, daha önce ışınlama ile uyarılan yük taşıyıcılarının uygun bir dalga boyunda ışıkla aydınlatılarak serbest bırakılmasından oluşur. OSL’de özel bir dalgaboyundaki ışık ile yapılan birkaç farklı uyarma tipi mevcuttur. Bunlar sürekli dalga uyarımı ile OSL (CW-OSL), doğrusal olarak duruma göre değişen OSL (LM-OSL) ve atımlı uyarımlı OSL (POSL) olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Silisyum dioksit (yani kuvars) kristalinde band aralığı yaklaşık 9 eV’tur (Thomsen, 2004). Bu çalışmada Koçyazı formasyonundan alınan kuvarsit numunesinin OSL yöntemiyle dozimetrik özelliklerinin değerlendirilebilmesi için doz-cevap ve tekrarlanabilirlik deneylerinin sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışmada kullanılan doğal kuvarsit kayacının TL ışınma eğrisi belirgin bir şekilde 110 °C ve 250 °C’de iki tepe noktası ve 375 °C ’de bir omuz göstermiştir (Dogan, 2018).

2. Materyal ve Method

2.1. Materyal

Genel olarak metamorfik kökenli kabul edilen aynı zamanda yüksek kuvars içeriği anlamına da gelen kuvarsit de gözenek bulunmayıp ve düzgün bir kırılmaya sahiptir (Götze, 2018). Kuvarsit taş aletlerin yapımında tarih öncesi çağlardan beri kullanılmaktadır. Günümüzde dekoratif amaçlı otoyol yapımında taş olarak ve silika kaynağı olarak silisyum ve silisyum bileşiklerinin elde edilmesinde kullanılmaktadır. Bu çalışmada kullanılan numune, Karaisalı-Kozan bölgesi (Adana’nın kuzeyi) arasındaki Koçyazı formasyonundan alınmıştır. Formasyonun tip lokalitesi Feke’nin (Adana) kuzeyindedir. Numune içerisinde kuvars ve fengit minerali bulunmaktadır (Dogan, 2018). Çalışmada kullanılan örnek, 10 mm paslanmaz çelik bir kenarlıklı disk üzerine yerleştirilmiş 7x3x1.5mm³ (~20mg) boyutlarında katı hacme sahiptir.

2.2. Method

Lexsyg smart TL/OSL okuyucusu içerisinde radyasyon kaynağı modülünün içerisinde 1.85 GBq (50 mCi) ⁹⁰Sr/⁹⁰Y β kaynağı bulundurulur; bu kaynak maksimum 2.27 MeV’lik β parçacıkları yaymaktadır ve yarılanma ömrü 30 yıldır. Kaynağın uyguladığı doz değeri 0.1 Gy/s’dir. Lexsyg smart TL/OSL okuyucusu içerisinde OSL deneylerinin yapılabilmesi için CW-BSL (458 nm LED) 2 farklı algılama filtresi ile (BSL, TL 365 nm ve BSL, TL-365 nm (%0.25)) kullanılabilir. PMT (fotokatlandırıcı tüp) Hamamatsu (H7360-02 model) bi alkalidir. Bu çalışmada uyarım süresi 100 s boyunca 80 mW/cm² gücünde olup 0.1s aralıklarla ölçüm alınmıştır (BSL, TL-365 nm: Hoya-U340-Glas-2,5 mm: Delta-BP 365/50 EX-Interference-5 mm) (Richter ve Kumar 2014; Richter ve ark. 2015). Deneysel ölçümlerin tamamı için arka plan sinyal çıkarımı yapılmıştır. OSL ölçümleri elde edilirken kuvarsda eşdeğer dozun belirlenmesi için standart bir

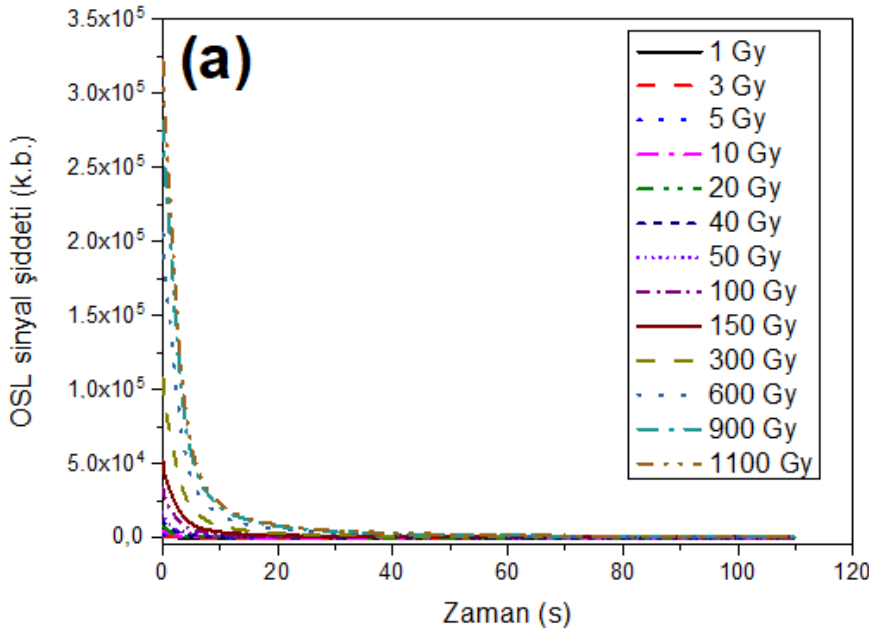
tek tablet yeniden oluşturma (SAR) protokolünde alışılmış olarak 110 °C TL tuzağı ile birleşen tuzakta tekrar tuzaklanmayı önlemek için 125 °C’de yürütülür (Murray ve Wintle, 1998). Murray ve Wintle (2000) yaptıkları çalışmada SAR doz tekniğinin genelleştirilmiş adımlarını detaylı bir şekilde vermiştir. Tablo 2.1.’de Lexsyg smart TL/OSL okuyucusu içerisinde Lexstudio2 yazılımıyla CW-OSL ölçümünün elde edilebilmesi için kullanılan protokol detayı verilmiştir.

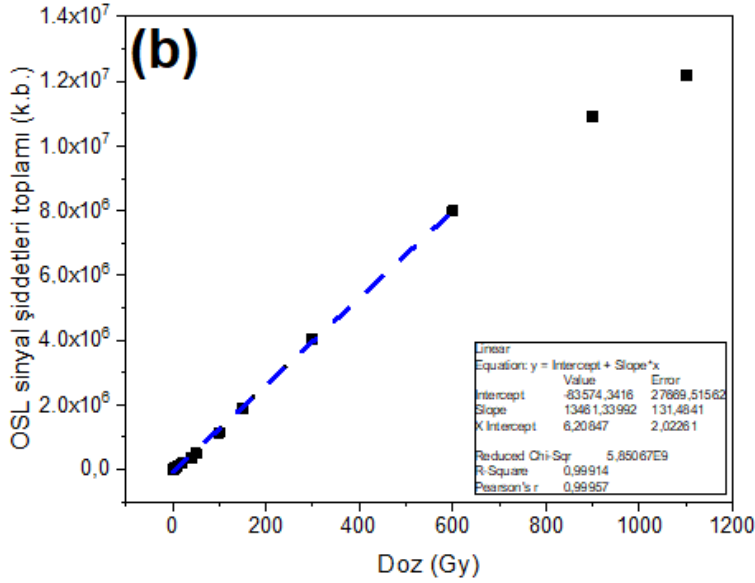
Tablo 2.1. CW-OSL ölçümünde kullanılan protokol

1 Dn seçili radyasyon dozlarla sırasıyla ışınlama (Dn = 1, 3, 5, 10, 20, 40, 50, 100, 150, 300, 600, 900, 1100 Gy)
2 CW-OSL ölçümü, uyarım gücü 80mW/cm ² uyarım süresi 100 s, uyarım sıcaklığı 125 °C’de, BSL, TL-365 nm optik filtresi, kanal zamanı 0.1, 1000 veri noktası
3 Background (arka plan) OSL sinyalinin elde edilmesi
4 1. Adıma tekrar dönüş

3. Araştırma Bulgular ve Tartışma

Dozimetri uygulamaları için önemli noktalardan biri, OSL sinyalinin absorbe edilen dozla lineer olarak artması gerektiğidir. Şekil 3.1.(a) 1 ile 1100 Gy arasında çeşitli dozlarda ışınlanmış kuvarsit numunesinin OSL bozunma eğrilerini göstermektedir. OSL yanıtı ve soğurulan doz arasındaki Şekil 3.1.(b)’de görülen 1-600 Gy doğrusal ilişki, OSL dozimetresinin radyasyon dozuyla doğru orantılı yanıt sergilediğini açıkça göstermektedir. 600-1100 Gy arasında uygulanan doz değerleri için sublineer davranış sergilemektedir.

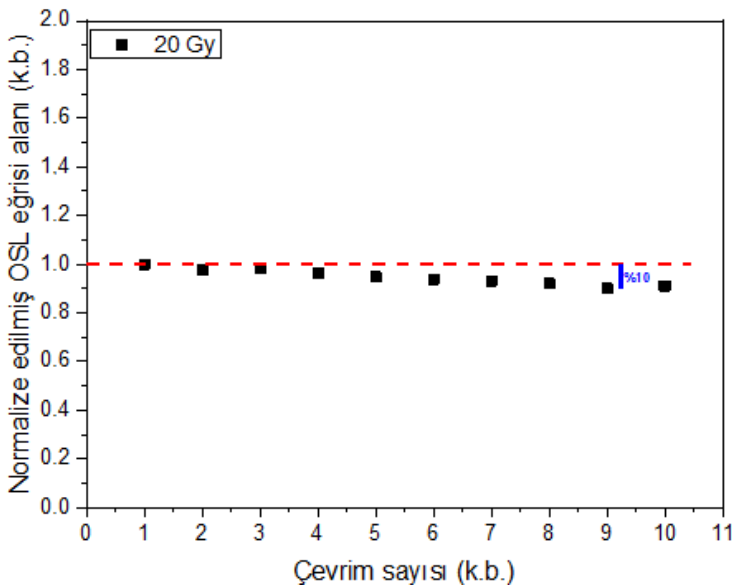

Şekil 3.1. (a) 1-1100 Gy arasındaki çeşitli dolarda elde edilen OSL eğrileri, (b) Soğurulan doz değerlerine karşı elde edilen toplam OSL sinyal şiddeti değerleri

Normalize edilmiş doz cevap fonksiyonu $f(D)$ 'ye eşittir. İdeal bir dozimetre için geniş bir bölgede $f(D)=1$ olması beklenir. Diğer durumlar ise supralineerlik yani $f(D)>1$ ve doyunluğa ulaşıldığında gözlenen $f(D)<1$ sublineerlik olduğu durumlardır (McKeever ve ark., 1995). Çalışma sonucunda gözlemlendiği gibi $R^2 = 0.9914$ olup iyi bir doğrusallık sonucu elde edilmiştir.

Yeniden kullanılabilirlik testlerinin yapılması malzemede gözlenen lüminesans sinyalinin aynı koşullar altında herhangi bir değişime uğrayıp uğramadığını belirleyerek malzemenin dozimetrik özelliğini belirlemek için kullanılmaktadır. İyi bir dozimetrik materyalin yeniden kullanılabilirliği, aynı doz ve okuma koşulu altında %5'ten daha az tekrarlanan ölçümlere sahip olmalıdır (Furetta, 2003). Bu çalışmada lineer doz aralığı içerisinde olan 20 Gy'lik doza karşı OSL sinyal şiddetindeki değişim dikkate alındı. Şekil 3.2 incelendiğinde OSL bozunum eğrisi alanındaki maksimum değişimin 9. çevrimde %10 olduğu görüldü. Çalışmada kullanılan örnek 4. çevrimden sonra %5 barajını aşmaktadır.

Şekil 3.2. On ardışık OSL ölçümünün ardından sinyal şiddetindeki değişim

4.Sonuçlar

Doza bağlı OSL sinyal şiddetinin değişimi 1-1100 Gy arasında 13 farklı doz değerinde gerçekleştirilmiştir. OSL doz-cevap çalışması sonunda soğurulan doza karşı incelenen numunenin, 1-600 Gy aralığında OSL dozimetrik materyali olarak potansiyel bir aday olabileceğini gösterdi. Numune maruz kalınan yüksek beta doz değerleri için (600, 900 ve 1100 Gy'de) sublineer davranış gösterdi. Ayrıca bu doyum bölgesinin literatürde belirtilen birçok kuvars mineraline göre oldukça yüksek olması önemlidir. Dozimetrik malzemenin testleri açısından önemli olan yeniden kullanılabilirlik deneyine ait ölçümler incelendiğinde ise on OSL ölçüm çevriminin standart sapmasına dayalı olarak, OSL bozunum eğrisi alanındaki maksimum değişikliğin %10 olduğu gözlemlendi.

Teşekkür

Yazar Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine FAY 2015 435 projesine finansal destek verdiği için teşekkür eder.

Kaynaklar

Doğan T. , Çetin H. , Yeğilgil Z. , Topaksu M. , Yüksel M. , Duygun F., Nur N. & Yeğingil I. (2015). Optically stimulated luminescence dating of Holocene alluvial fans, *East Anatolian Fault System, Turkey, Radiation Effects and Defects in Solids*, 170, 630-644.

Doğan, T. (2018). Thermoluminescence Properties of Quartzite Rock after β -irradiation, *Cumhuriyet Sci. J.*, 39(4), 1136-1143.

Furetta C. (2003). Handbook of Thermoluminescence, *World Scientific, Singapore*.

Kırcı Elmas E., Nazik A., Kapan S., Meriç E., Şeker Zor E., Kalkan B., Doğan T. & Güney A. (2021). Ponto-Caspian and Mediterranean Faunal and Floral Records of Upper Pleistocene-Holocene Sediments from The İzmit Gulf (Marmara Sea, Turkey), *Acta Palaeontologica Romaniae*, 17(2), 23-62.

Mckeever S.W.S., Moscovitch M. & Townsend P.D., Thermoluminescence Dosimetry Materials: properties and uses, (1995). *Nucl. Technol. Publishing*, Asford.

Murray, A.S. & Wintle A.G. (1998). Factors Controlling the Shape of the OSL Decay Curve in Quartz. *Radiation Measurements*, 29: 65-79.

Richter, D., Richter, A. & Dornich, K. (2015). Lexsyg smart-a luminescence detection system for dosimetry, material research and dating application. *Geochronometria*, 42: 202-209.

Richter, A. & Kumar, T. (2014). Instruction manual: Lexsygsmart-Automated TL/OSL Reader. *Freiberg Instruments*, Germany, 47.

Thomsen, K.J. (2004). Optically Stimulated Luminescence Techniques in Retrospective Dosimetry Using Single Grains of Quartz Extracted from Unheated Materials, (Doktora Tezi), Risø National Laboratory, Roskilde, Denmark.